Dacă am închipui tabloul acestor locuri de la Dunăre, cum se contura el după anul 1800 şi până spre 1840, atenţi la contrastul colorat de mentalităţi, cu zarafi şi calici, cu târgoveţi şi slugile lor, panduri şi breslaşi, cu boieri şi ţărani, cu copii şi bătrâni, cu moralişti expresivi, conformişti şi alte soiuri de personaje mai mult sau mai puţin pitoreşti – am vedea că ne întâmpină o lume foarte amestecată, triumfând prin râvna care se dăruieşte surprizelor şi încurcăturilor, dibuirilor şi disputelor. Poetul şi cronicarul ei se numeşte Anton Pann. Datorită inteligenţei native, el descinde în această lume ca un observator fin şi nemilos. Fiindu-i cântăreţul nemijlocit, are calitatea de conştiinţă cea mai potrivită. Nu se confruntă cu sine, nu are nevoie să se aclimatizeze, este omul locului şi, cumva , datorită umorului, emanaţia firească a lumii pe care o întrupează. Şi ale cărei nărăvuri proaste vrea să le curme. Unii cercetători s-au obişnuit s-o claseze drept balcanică. În termeni etnografici aşa şi este. În termeni istorici, lucrurile stau puţin mai complicat, Anton Pann neputând fi redus la o singură dominantă.

HENRI ZALIS

Însă
Vinul bun şi nevasta frumoasă
sânt două otrăvi dulci la om.

ISBN 973-21-0664-X

EDITURA MINERVA

1517

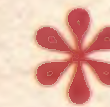
EDITURA MINERVA

ANTON PANN

ANTON PANN

Povestea vorbii

fondată în 1895
bpt
serie nouă

Coperta colecţiei: DONE STAN

Coperta I: reproducere după o ilustraţie, din 1982, de Val Munteanu.

Redactor artistic: VASILE SOCOLIUC

De acelaşi autor în „Biblioteca pentru toţi" (seria nouă):

Fabule şi istorioare, Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea, ediţie îngrijită de Radu Albala şi I. Fischer, prefaţă de Paul Cornea, nr. 77, 1961;

Povestea vorbii, ediţie îngrijită de I. Fischer, prefaţă şi tabel cronologic de Şerban Foarţă, 2 vol., nr. 411-412, 1967; ed. a II-a, 1971;

Istoria preînţeleptului Archir cu nepotul său Anadam. O şezătoare la ţară sau călătoria lui moş Albu, ediţie, prefaţă, tabel cronologic şi note de I. Fischer, nr. 1447, 1996.

ANTON PANN

Povestea vorbii

*

Ediţie îngrijită şi tabel cronologic de
I. FISCHER

Prefaţă de
HENRI ZALIS

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 2000
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Lucrarea a apărut cu sprijinul
MINISTERULUI CULTURII.

ISBN 973-21-0664-X

PREFAȚĂ

TOLBA LUI ANTON PANN

Dacă am închipui tabloul acestor locuri de la Dunăre, cum se contura el după anul 1800 și până spre 1840, atenți la contrastul colorat de mentalități, cu zarafi și calici, cu târgoveți și slugile lor, panduri și breslași, cu boieri și țărani, cu copii și bătrâni, cu moraliști expresivi, conformiști și alte soiuri de personaje mai mult sau mai puțin pitorești – am vedea că ne întâmpină o lume foarte amestecată, triumfând prin râvna care se dăruiește surprizelor și încurcăturilor, dibuirilor și disputelor. Poetul și cronicarul ei se numește Anton Pann. Datorită inteligenței native, el descinde în această lume ca un observator fin și nemilos. Fiindu-i cântărețul nemijlocit, are calitatea de conștiință cea mai potrivită. Nu se confruntă cu sine, nu are nevoie să se aclimatizeze, este omul locului și, cumva, datorită umorului, emanația firească a lumii pe care o întrupează. Și ale cărei năravuri proaste vrea să le curme. Unii cercetători s-au obișnuit s-o claseze drept balcanică. În termeni etnografici așa și este. În termeni istorici, lucrurile stau puțin mai complicat, Anton Pann neputând fi redus la o singură dominantă.

S-a născut când veacul al XVIII-lea încerca să-și afle o identitate iluministă, la București. Orașul, cu glodul mahalalelor lui, compensează condiția sa de târg încă departe de viața citadină. Puțin pătruns de spiritul veacului, amestecă plăcerile vieții cu cerințele epocii de răscruce. O face ezitant însă, orgolios în determinismul lui dâmbovițean. Prin urbe trec convoaie de mărfuri, traiul de toate zilele cere perseverență, cum și luciditate. Un autodidact ca Anton Pann, autodidact de geniu, ajunge el însuși să se exprime în diverse formule. E culegător de cântece, tipograf

şi compozitor, ambiţionează să-şi depăşească profana condiţie pentru a deveni un artizan de tip enciclopedic. Vrea să dea noi înfăţişări celor mai variate subiecte. Vrea să şi amuze, şi exemplifică în versuri hazoase graiul popular şi fantezia anonimă. Într-un spaţiu fabulos, Pann aduce cu sine farmecul unei fantezii vitale şi exuberante, anunţându-i pe Creangă şi pe I. L. Caragiale.

Anton Pann propune pentru epoca lui (1796-1854) o foarte interesantă proiecţie a firii omeneşti. Vom afla de la el multe învăţături despre pizmă şi neomenie, negoţ şi depravare, beţie şi nerozie; s-ar zice că el se înscrie ca un mare pictor al năravurilor, un fel de înţelept surprinzător, oricând gata să comunice în manieră populară totul despre contemporanii săi. Dar, spre deosebire de un Vasile Aaron, alt moralist al vremii, el aduce în „proverburile" pe care le adună şi în vorbele de duh cu care îşi presară comentariile o milenară înţelepciune. În acest sens, Anton Pann este şi scriitor. *Povestea vorbii* (1847, 1853) sau *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853) fiind, ca inedit şi suflu, două documente ale unei ample iscusinţe de povestitor captivant şi vesel.

Sigur că scrierile lui Anton Pann sună adesea anecdotic, bunul lui simţ cheamă la o conduită armonică, iar incriminările lui vizează muşcător deprinderi ridicole, slăbiciuni detestabile. Într-un capitol (al optulea) din *Hristoitie sau Şcoala moralului,* el recomandă banal: „Asemenea te păzeşte / Să nu mănânci lăcomeşte, / Pripit, au cu grabă mare, / Ca când nu ai săturare". Este limpede că prima reacţie va fi să credem că poetul scrie manuale ale bunelor deprinderi uzuale. Nu e inexact. Doar că Anton Pann face mai mult, ţinteşte mai departe: el nu suferă urâţenia fanariotă şi, ca spirit latin, îşi dă pe faţă dezideratul şi îngrijorarea. În tot ce spune se recunoaşte spiritul adaptat scopului social al civilizării: „Cu ochii nu te abate / Împrejur, l-alte bucate / Care-s la masă aduse / Ş-inaintea altor puse. / Este foarte fără minte / De la alţi pe dinainte / Să răpeşti, să iei mâncare, / Fără nici o ruşinare; / De din poame ce vor pune / Să alegi cele mai bune. / Ci gustu-ţi îndestulează / Cu cele ce să-ntâmplează / În partea cea despre tine, / C-aşa e cinstit şi bine."

Unitatea recomandărilor panneşti ne trimite spre acest obiectiv final: să aplanăm uimitorul contrapunct între ce înseamnă

demnitate şi infatuare, în speranţa că, procedând astfel, ne înscriem în mişcarea ascendentă a civilizaţiei. Spre această civilizaţie tinde – plin de superioară ambiţie – Anton Pann. A vorbi despre şotiile eroilor săi nu este niciodată suficient. Scriitorul a fost editor de texte şi dascăl, dar să nu uităm că s-a angajat, în tradiţia paşoptistă, să fie şi luminător. Aşa cum îndemna programul *Daciei literare*, din 1840, a organizat, oricât de grele i-au fost condiţiile de viaţă, difuzarea tipăriturilor sale prin mai toate provinciile româneşti. Şi chiar când nu acoperea cheltuielile de drum, n-a încetat să creadă în climatul prielnic dezvoltării culturale, canalizându-şi întreaga energie în tot felul de investiţii ale spiritului constructiv: tipografii, culegeri de texte şi colportaj de texte, sprijin acordat celor animaţi de „duhul naţional".

Ca şi Dinicu Golescu, mai înainte cu un deceniu, în acea peregrinare a spiritului valah prin Europa (vezi *Însemnare a călătoriei mele,* 1826), Anton Pann sădeşte în cititori cu *Povestea vorbii,* prin lungul şir de pilde, sentimentul că nimic nu e mai de preţ ca armonia interioară.

Buna potrivire între esenţă şi aparenţă – iată lecţia esenţială. La modul ironic poetul persiflează eterna nemulţumire a celor cu nobleţea împrumutată: „Ce mâncăm nu ne hrăneşte / Ce bem nu ne foloseşte, / Căldura ne bolnăveşte, / Frigul cel mic ne răceşte, / Umbletul ne oboseşte, / Şederea ne moleşeşte; / Orcum neted nu ne vine; / De orşice nu n-e bine".

Într-un frumos şi pilduitor portret pe care îl consacră acestui Esop modern, Tudor Vianu respinge caracterizarea lui Anton Pann drept folclorist. Nu s-a mulţumit să culeagă vorbe de duh. Ca filozof popular, el a visat la o vârstă limpede precizată, a atitudinilor clare. Temele lui de aici vin: din refuzul imprudenţei, al intoleranţei şi improvizaţiilor.

Cine trece cu dreaptă zăbavă prin *Noul Erotocrit* şi, cu osebire, prin fermecătoarele isprăvi intitulate *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea*, va afla în Anton Pann altceva decât un pierde-vară al cafenelei. Poveştile lui ţin loc de răspunsuri, însă formula morală are o limpezime sigură, fineţea şi dibăcia etică încrezătoare în chiar tălmăcirea ce capătă curs.

Iată, de exemplu, cum sub un enunţ simplu: „Pâine la foame, udată, / E cea mai dulce bucată", urmează sceneta şi încheierea cu bătaie lungă:

„Nastratin Hogea odată pe fiul său l-a-ntrebat
Niscaiva zaharicale vreodată d-a mâncat.
Copilul său îi răspunse că n-a mâncat nicidecum.
Hogea îl întreabă iarăşi: – Dar ce mănânci tu acum?
Pâine uscată cu apă. Hogea zise: – Aşadar,
Socoteşti tu c-ar fi în lume vrun alt mai dulce zahar
Ca astă pâine uscată de o uzi şi o îmbuci,
Cu atâta gust şi foame cât ş-altui poftă-aduci?"

Duhul balcanic al operei sale patinate de timp va fi avut o rezonanţă bizantină. Este doar una din ipotezele, din situaţiile sub care îl cunoaştem. Aidoma unei scene pe care se perindă felurite apariţii, Anton Pann este când justiţiar, când mucalit, când naiv, când anacronic.

Dar alegoriile lui sunt la fel de vii, pe cât îi sunt şi măştile. Cum am arătat, fiecare în parte închipuie o posibilă gramatică a greşelilor. Să ne oprim la *Din tocmeală neînţeleasă, / Bani dând, rămâi fără casă*; poetul face aluzie la tranzacţiile cu subtext esopic. Acest subtext este aidoma cuiului lui Pepelea; dintr-un simplu cui i se trage bogatului amator de chilipiruri urmarea că pierde banii. Paguba îl sileşte să admită că s-a păcălit, în vreme ce Nastratin se alege cu casa şi banii în numele dreptăţii.

Gândirea practică a lui Auton Pann, în versurile sugestive ce-şi ţes sub ochii noştri hazul, are de partea ei o gravitate particulară. Ca în *Planul simigiului*, care face tot soiul de socoteli; uită de ele până la urmă şi îşi dă planul peste cap...

*

Când, citindu-l pe Anton Pann, ajungem la încredinţarea că talentul său a făcut posibile atâtea întruchipări literare de la Ion Creangă la Ion Barbu, nu ne mai miră defel simpatia cu care l-a privit Eminescu, numindu-l „finul Pepelei, cel isteţ ca un proverb". Şi tot Mihai Eminescu – suprem elogiu – va afirma:

„Anton Pann era un scriitor cu mai mult talent şi mai de spirit decât o sută dintre ofticoşii care fac astăzi «esprit» prin gazete".

Acest omagiu venit din partea geniului naţional recunoaşte în autorul *Povestei vorbii* un purtător de cuvânt al fondului popular românesc, al acelei vâne folclorice din care s-au îndestulat snoave, glume, maxime, anecdote, poveşti, fabule.

Înaintaşul nu poate fi lăsat, oricâte raţiuni sentimentale ar pleda pentru acest act comod, în zona unui simplism de confort glumeţ şi odihnitor. Scria el: „Pân mahala la Izvor / Şi la Breslea în pridvor / Dar mai mult şi mai vârtos / Pe la Tabacii în jos / Unde petrec la vin bând / Şi împreună cântând". Dar asemenea stihuri lăutăreşti sunt doar o parte din ceea ce cu tragere de inimă a dat la iveală mintosul Anton Pann. La o atentă, dreaptă privire, cântecele de lume şi, în general, toate textele lui denotă multă probitate şi exigenţă. Cum am arătat cu referire la păţaniile lui Nastratin Hogea, sunt necesare disocieri între ceea ce simplist s-a crezut a fi opera unei ingenuităţi, a unei naturale plăceri de a ironiza şi distra şi dorinţa discretă de a transmite învăţăminte, de a corecta unele tare morale. Niciodată copilăros în sensul de înghiţitor de gogoşi, Anton Pann, cu tot didacticismul aparent, scrie o operă neîncetat stimulată de imperativul bunelor modele. În alt fel, acelaşi obiectiv este avansat de paşoptişti. Alăturat lor, Anton Pann, chiar dacă mai modest la capitolul ambiţii, nu rămâne mai puţin implicat în transformările societăţii româneşti.

În condiţiile efervescenţei culturale care îşi făcea loc în Ţările Române după pacea de la Adrianopol, Anton Pann sprijină cu scrisul său spiritul înnoitor. În scrierile lui circulă vântul proaspăt al vorbelor pătrunse de finalizarea primenirilor:

„Din vorbă în vorbă, vorba se deschide.
Din vorbă în vorbă iese adevărul.
Din vorbă se face fapta şi din faptă vorba.
Cuvântul e ca vântul, nu se ajunge
nici cu armăsarul, nici cu ogarul."

Dar indiferent de circumstanţele concrete, vocaţia acestui mare educator nu e delectabilul, ci perfectibilul. Când ne apropiem de elogiul pe care îl face învăţăturii, ne dă o dată mai mult propriul său argument. Tânărul ce se angajează ucenic şi nu

are răbdare să deprindă tainele profesiei primeşte lecţia meritată de la meşter: „La orcare meserie e câte un secret mic. / Care cine nu-l învaţă lucru lui e de nimic; / Mulţi numai văzând cu ochii la un meşteşug lucrând, / Nu se supun să-l înveţe, în părerea lor zicând: / «Ăsta este lucru lesne, în scurt timp l-am învăţat, / De ce să slujesc cu anii, să muncesc ca un argat?» / Dar la asemenea oameni ce se fac singuri dibaci, / Nu le dau nume de meşteri, ci le zic proşti şi cârpaci: / Că lucru lor totdauna este ca de ucenic, / Şi, prin urmare, şi preţul e decât la toţi mai mic."

În peisajul nostru literar din jurul anului 1850, pledoaria lui Anton Pann pentru omul care este stăpân pe meseria lui are darul să rezume un fel de a fi. Căci asemenea atâtor bucureşteni de duh, Anton Pann nu vrea să irosească nimic. Simplitatea şi înţelepciunea îi cer să-şi câştige cu osteneală pâinea de toate zilele.

Dar dincolo de tribulaţiile biografice, dincolo de faptul că şi-a trăit existenţa ca operă şi opera drept formă de existenţă, Anton Pann s-a smuls anonimatului, sublimând cu pana legende şi înscenând ingenios un spectacol plin de miez moralizator.

Ştiind că folositorul şi plăcutul merg bine împreună, înţeleptul a ştiut să le împletească mereu. Şi întocmai ca în *Povestea vorbii*, unde istorioarele au fiecare fabula lor (despre lenevie, prostie, minciună etc.), înţelesul mai general, cel original şi valoros prin felul în care combate ideile greşite, devine o laudă a poporului român, popor asuprit adesea, totuşi în stare să se regăsească, superior asupritorilor săi, descoperindu-şi sieşi bucuria şi hotărârea cu care poartă în inimă certitudini fundamentale.

La Anton Pann, toate acestea nu fac decât să-i verifice uimitoarele disponibilităţi, să evidenţieze că artistul a fost şi rămâne exponentul sufletului naţional, încrezător în lumina ce aparţine prezentului etern.

Va fi de văzut în joviala lui iscusinţă de a rezuma idei (ca în *Povestea vorbii*) un mare meşteşug, de bun-simţ mintos, cu oroare de vorbe mari, trăgându-şi dintr-o cumpătare continuă puterea să ducă mai departe tot ce atestă arta eficace de filozof popular, mai presus de aerele distante şi rigide ale predicatorilor de ocazie. Câteva exemple, intrate în vorbirea de toate zilele: „Scumpul mai mult păgubeşte şi leneşul mai mult aleargă"; „Mai bine trăieşte un sărac lipit decât un bogat zgârcit"; „Fiece nebun ştie să câştige bani, dar nu ştie să-i păstreze. / Cine nu cruţă paraua, nici de galben nu-i e milă."

Ca şi în *Povestea vorbii, Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853) pendulează între snoavă şi parabolă, între glumă şi acel înţeles metamorfozat în „Istorie de sine stătătoare": „Vezi bârna din ochiul tău / şi nu vorbi pe alt de rău".

Precum la Nicolae Filimon, autorul *Ciocoilor vechi şi noi*, Pann ia din comedia umană tâlcul omenesc. Dar unde Nicolae Filimon exagerează ca să declanşeze mecanismul ironiei corosive, Anton Pann se mulţumeşte volubil să amendeze răul.

La o lectură atentă, înrudirea cu strălucitul rafinament caragialesc din *Kir Ianulea, Abu-Hassan, La hanul lui Mânjoală* iese în relief. I. L. Caragiale a distilat ce fusese incipient la Anton Pann. Nu vom insista asupra devenirii acestui filon. Vom nota doar că la izvoarele sale, poate în verva şi vitalismul nastratinesc, balcanismul acestuia se lasă descifrat ca un prim model. Moralismul, oricum, porneşte din acele prime şarje încadrate de Anton Pann într-un dinamism nord-dunărean inepuizabil. Trimiterile la umanitatea dunăreană contribuie la iluminarea acelor valenţe, cărora miezul filozofic le-a asimilat bogăţia pentru ca, regenerând-o succesiv, s-o recomande şi în conexiunea ei universală.

...Tolba lui Anton Pann numără, cum am văzut, felurite daruri şi destule săgeţi. Unele, bine ascuţite, şi-au atins ţinta. Tonic, gâlcevitor, ataşat datinilor şi setos de primeniri, Anton Pann este sortit unei largi audienţe; ca orice artist policrom, are amplitudinea şi pregnanţa unui bun cultural. Îi suntem recunoscători pentru că a grăbit schimbările intervenite în societatea românească din prima jumătate a veacului trecut şi a declanşat valorificarea superioară a producţiilor folclorice.

Astăzi, la peste două sute de ani de la naşterea sa, avem motive să nu lăsăm neobservate audienţa populară la care ajunsese încă din timpul vieţii; viziunea lui despre lume, susceptibilă de înnoire, dar şi localizările ingenioase confirmă rădăcini şi avansează orientări folosite strategic de paşoptişti. Anton Pann a tălmăcit cu o incontestabilă iscusinţă teme cu care partida naţională va

intra în consonanţă graţie evenimentelor istorice pe terenul cărora Anton Pann fusese un premergător.

*

Moralismul lui Anton Pann, se va spune mai târziu nu fără oarecare îndreptăţire, aparţine unui tipar înnăscut. Fiecare perioadă, mai cu seamă cele ce resimt, cât de obscur, funcţia lor de legătură între *ceva întârziat,* sau ieşit din uz, şi *altceva* gata să înfrunte adversităţi înainte de a-şi impune autoritatea, tinde să traducă ceea ce mocneşte. Mucalitul Pann luminează procesul, stimulându-l. Un scurt ocol între hotarele celuilalt mare spirit al tranziţiei de la paşoptism la clasicismul naţional – mă refer la Vasile Alecsandri – va explica mai limpede cum se deplasează interesul cultural de la pledoaria pentru o *atitudine activă* în viaţă spre atotputernicia talentului mânuit cu înlesnire. Cu Alecsandri, comunicarea stă în aceeaşi strânsă interdependenţă de împrejurări. Doar că totalitatea lor înclină hotărât spre o statornicire a noului şi că ruperea de formele goale devine suverană graţiei resortului care, în loc de instinct de apărare, se numeşte, acum, instinct de emancipare. Dacă se mai păstrează o coordonată moralizatoare, ea s-a separat la Alecsandri de povara trecutului, rămas îndărăt, de partea cârtitorilor, risipitorilor, leneşilor. Investiţia ce ar salva-o pe Coana Chiriţa lasă intactă o întrebare decisivă: învăţătura dobândită de meşter (neîntrecut în snoave, replici cu haz, poante vecine cu calamburul) ar putea deveni plicticoasă? Da, răspundem, dacă ar ocoli slăbiciunile omeneşti, dacă nu ar da la iveală o natură umană ce nu trebuie menajată. De la sâcâiala unei bătrâne insuportabile („Se certa cu sine / când n-avea cu cine; / Slugi, câine, pisică, bătea cu sudalme / Şi pentru o muncă îşi da-n obraz palme"), ironia urcă spre defecte capitale, scriitorul neocolind mai ales pe nevolnici, pe neajutoraţi, pe superficiali. „Parcă-i e gura-ncleştată / Şi, de ielele luată, / De lene ochi-şi închide / Şi buzele îşi deschide. / I-e lene să vorbească! Dar încă să mai muncească."

Ridiculizarea prin manevrarea efectelor când e vorba de *stricători* (din boierimea provincială, din rândul administraţiei, din clanul politicienilor demagogi) este mai degrabă operă de raţiune decât de imaginaţie, de observaţie decât de intuiţie. Merită reţinut faptul, întrucât, dacă la Anton Pann darul comicului rezultă din mici scenete, erodate ca artă literară, însă necesare educaţional, la Alecsandri situaţia se schimbă. La suprafaţa anilor '60, adoptarea stilului modern de viaţă leagă altfel literatura de tabloul de moravuri. Rezolvările comice oscilează mai puţin între situaţii extreme. Tranziţia aşteptată cu nerăbdare sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza convertise o parte din ticurile şi automatismele anterioare în exagerări deplin compromise. În schimb, întemeiat pe aceeaşi ambianţă, chiar dacă privită printr-o optică diferită, Alecsandri îşi caută sursele în bonjurism, înţeles ca motiv bine ştiut de cosmetizare a realităţii. În acest sens, lumea comediilor lui Alecsandri, de la *Cânticele comice* la *Chiriţa în Iaşi*, trecând prin *Kir Zuliardi* (1852), ţine hangul publicului chiar şi atunci când îi dezaprobă (persiflează) reacţiile, prejudecăţile, travestiul facil, impostura.

Această poziţie nu este proprie lui Anton Pann. Pătruns de imperativul rectificării unor tare raportate la esenţa mediului semirural, perturbat de deplasarea spre urban, Pann intervine, dezgolind aparenţele. Lupta lui de respingere a acestora, niciodată doar de limbaj, dă în vileag distanţarea de simpla bufonadă. Aici, Pann îl anticipează pe Caragiale, anunţă indiscutabil (trecând prin Alecsandri) ce va să fie un educator al societăţii. Fără stridenţe militante, totuşi inspirat atras de moravuri curate, simple, semnificative, frapant ocolite de perfidie, snobism, degradare.

Desigur, cei doi autori nu au sarcini egale, nici preocupări înrudite. Pann, divers, merituos, agreabil, încheie tranziţia spre paşoptism. Alecsandri deschide acelaşi moment spre modernitatea scrisului din cea de-a doua jumătate de veac.

Dar de ce să spunem că avem în faţă doi diletanţi care, cum avea să constate Pompiliu Constantinescu, „s-au desfătat", „s-au distrat"? (Cu observaţia necesară că nu are dreptate nici când crede despre Alecsandri a fi lunecat pe deasupra structurii romantice.)

Şi într-un caz, şi în celălalt, îi readucem la lumină pe Anton Pann şi V. Alecsandri, deoarece credem că în tot ce au făcut îmbină exerciţiul literar cu imboldul lăuntric. Întregul lor mod de

simţire, sprinţar, optimist, înţelept este mai curând, chiar şi atunci când sună graţios sau idilic, expresia spiritualităţii româneşti. O dovadă în plus că între prepaşoptişti şi junimişti n-au lipsit motivele de electiune, afinităţile. Buna lor dispoziţie comună îi apropie şi îi purifică. Doi înaintaşi, sub marele patronaj al istoriei, ies în întâmpinarea timpului. O fac cu sinceritate, sporind simţitor, clarvăzător edificiul cultural-artistic din care s-au născut atâtea vocaţii.

În câmpul mare al unei civilizaţii pe cale să consacre la 1848 gustul educat, Anton Pann relevă, cu învăţămintele de rigoare, sensurile omenescului sub formă de bun-simţ, de experienţă trăită. Nu este deloc puţin. Transparenţa altor vocaţii, inclusiv cea a lui V. Alecsandri, îşi află izvorul şi valorizarea în isteţimea cu care Pann, la confluenţa socialului şi istoricului, radicalizează demersul artistic, popularizându-i firescul, înscris latent sau activ în relaţia dintre cultură şi public.

HENRI ZALIS

NOTA EDITORULUI

Povestea vorbii a apărut, în timpul vieţii lui Anton Pann, în două ediţii: cea dintâi, în 1847, într-un volum de 192 pagini, cea de a doua, în 1852-1853, în trei volume de 176, 167 şi 168 pagini. Din simpla comparaţie a cifrelor se poate observa că, în a doua ediţie, autorul a adăugat numeroase texte noi; într-adevăr, faţă de un total de 31 „poveşti" ale primei publicări, cea de a doua cuprinde 101. Schimbările nu se rezumă însă numai la adăugarea unor noi capitole, a unor noi proverbe şi a unor noi „poveşti", ci constau şi într-o reordonare a materialului şi, lucrul poate cel mai frapant, în introducerea masivă a proverbelor versificate; aproape toate noile capitole încep cu un grupaj de proverbe de acest fel, în timp ce, în ediţia precedentă, ele constituiau excepţia (tipul tradiţional „cine fură azi un ou mâine fură şi un bou"). De aceea, luând drept ediţie de bază pe cea din 1852 -1853, n-am beneficiat decât parţial de comparaţia cu cea precedentă, dar am utilizat-o pentru verificarea şi corectarea unor pasaje. Notele critice semnalează îndreptările obţinute astfel (ca şi celelalte abateri de la textul de bază).

Textul respectă grafiile originale, chiar dacă sunt ezitante (formele diferite ale verbului *răzgâia*, de exemplu), sau dictate de raţiuni etimologice (*raţoi*, după *raţă*), sau chiar „erori", oricum semnificative (*nu fii*). Textele turceşti au fost redate în grafia românească (transcriere a celei a lui Anton Pann), deoarece ele reprezintă un grai neliterar.

Adnotarea explicativă, reluare corectată şi uşor amplificată a celei din ediţia noastră din 1975 (în aceeaşi editură), se limitează la strict necesarele informaţii lexicale, la identificări de citate biblice, la foarte rare date istorice.

I. FISCHER

TABEL CRONOLOGIC

1796 (sau 1797) Se naşte la Sliven (estul Bulgariei), Antonie Pandoleon Petrov(eanu), care va semna, începând din 1830, *Anton Pann* (întâi *Pan...)*.

1806-1812 Războiul ruso-turc, încheiat cu pacea de la Bucureşti şi cu pierderea Basarabiei. Familia lui Pann trece în nordul Dunării, mai întâi la Chişinău, apoi, în 1812, la Bucureşti. Este verosimil ca începuturile educaţiei muzicale ale viitorului cântăreţ şi profesor de muzică bisericească să dateze chiar din timpul şederii la Chişinău, în corul unei biserici. La Bucureşti exercita aceeaşi profesie la Biserica Olari şi la Biserica „Cu Sfinţi" (Calea Moşilor).

1818 Înfiinţarea şcolii de la Sf. Sava; Gh. Lazăr inaugurează aici cursuri în limba română.

1820 Anton Pann devine directorul tipografiei de muzică bisericească a lui Petru Efesiul (teoretician şi tipograf grec, stabilit la Bucureşti în 1816, profesor al lui Anton Pann). Căsătoria cu Zamfira Agurezan (divorţ în 1827).

1821 Răscoala Eteriei şi a lui Tudor Vladimirescu. Pann se refugiază la Braşov, de unde se întoarce la Bucureşti în 1822.

1825 Apare la Buda primul dicţionar cu indicaţii etimologice: *Lexicon românesc-latinesc-unguresc-nemţesc.*

1826 sau 1827 Profesor de muzică şi cântăreţ la Episcopia Râmnicului Vâlcii.

1827-1837(?) Legătură (nelegitimată) cu Anica, nepoata stareţei Mănăstirii Dintr-un Lemn.

1828-1829 Un nou război ruso-turc, cu ocuparea rusească a Principatelor. Pann se refugiază din nou la Braşov, unde se angajează cântăreţ la Biserica Sf. Nicolae (din Şchei).

1829 Pacea de la Adrianopole, care recunoaşte autonomia administrativă a Principatelor. Apar primele periodice: *Albina românească* (Gh. Asachi, Iaşi) şi *Curierul românesc* (I. Heliade-Rădulescu, Bucureşti).

1830 Pann este „profesor de muzică la şcolile naţionale". Apare prima lucrare păstrată, semnată şi datată: *Versuri musiceşti ce să cântă la naşterea Mântuitorului nostru Is. Hs.* (reeditată în 1841?, 1846, 1848, 1852).

I. Heliade-Rădulescu publică un volum de traduceri din Lamartine, act de naştere al literaturii române moderne.

1831 *Poezii deosebite sau Cântece de lume* (reeditate în 1837).

1832 *Îndreptătorul beţivilor* (reeditat în 1852 sub numele *Cântătorul beţiei*).

Debutul literar al lui Grigore Alexandrescu: *Miezul nopţii* (6 martie).

1834 *Hristoitie au Şcoala moralului*, tratat de bună purtare, versificat.

1837 A. Pann publică la Sibiu traducerea versificată a romanului grecesc (al luiV. Kornaros, poet cretan, 1553-1614, prelucrat de Dionisie Fotino), *Noul Erotocrit*, în cinci volume.

1840 Apare, tot la Sibiu, *Sfânta Evanghelie, ce să zice în Sfânta şi luminata zi a Paştilor [...], culeasă în opt limbi* (sunt date versetele 19-25 ale cap. 20 din *Evanghelia* lui Ioan).

Căsătoria cu Ecaterina (10 febr.).

Apare la Iaşi periodicul *Dacia literară*, „supt redacţia lui Michail Kogâlnicean". Debutul, în această revistă, al lui V. Alecsandri: *Buchetiera din Florenţa*.

1841 Apar *Fabule şi Istorioare* (două volume – reeditate în 1847) şi manualul de muzică bisericească *Noul Doxastar* (vol. I).

1842 Profesor de muzică la Seminarul Mitropoliei (numit în 27 iunie).

Debutul literar al lui D. Bolintineanu: *O fată tânără pe patul morţii*.

1843 Pann îşi înfiinţează propria sa tipografie de muzică bisericească.

1845 Tipăreşte *Bazul teoretic şi practic al muzicii bisericeşti sau Gramatica melodică*, probabil o adaptare a unui manual grecesc de Hrisant din Maditos (Viena, 1821).

1846 Publică *Poezii populare* (reluate, cu o singură excepţie, în *Povestea vorbii*), *Epitaful sau slujba înmormântării Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos* (reeditat în 1853) şi *Irmologhiu sau Catavasier*.

1847 Prima ediţie a *Culegerii de proverburi sau Povestea vorbii* (reeditată şi amplificată în 1852-1853, în trei volume) şi cărţile de muzică religioasă *Heruvico-Chinonicar* (două volume), *Prescurtare din Bazul muzicii bisericeşti, Rânduiala sfintei şi dumnezeieştei liturghii* şi *Paresimier*.

23 martie: Un incendiu distruge o bună parte a Bucureştilor şi nimiceşte numeroase cărţi tipărite de A. Pann. Acesta publică o relatare versificată a evenimentului, *Memoria focului mare în Bucureşti, în ziua de Paşti, anul 1847, martie 23* (reeditat în 1854, sub titlul *Memorabilul focului mare întâmplat în Bucureşti în ziua de Paşti, anul 1847, martie 23*).

1848 Mişcarea revoluţionară din Principate, încheiată, din nou, cu o ocupaţie rusească. Pann nu pare să fi participat la revoluţie, dar publică un „ghid de conversaţie", util în contactele cu trupele de ocupaţie: *Dialog în trei limbi, ruseşte, româneşte şi turceşte*. Un volum de muzică bisericească: *Privighier*.

1849 Apare o broşură cu caracter religios, în versuri, *Pocăinţa omului dezmerdat* (reeditată, cu schimbări, în 1854).

1850 Prima ediţie a cărţii populare *Înţeleptul Archir cu nepotul său Anadam* (reeditată, cu numeroase modificări, în 1854) şi primele două broşuri din culegerea *Spitalului Amorului sau Cântătorul dorului* (reeditate în 1854).

1851 Primul volum din *O şezătoare la ţară sau Povestea lui Moş Albu* (reeditat în 1853).

1852 Apar cele şase broşuri din *Spitalul Amorului*, al doilea volum al *Şezătorii la ţară*, broşura *Triumful beţiei* şi primul volum al ediţiei a doua din *Povestea vorbii*.

Vasile Alecsandri publică *Poezii populare ale românilor*.

1853 În iunie-iulie, trupele ruseşti trec din nou Prutul şi ocupă Principatele. În octombrie izbucneşte „războiul Crimeei" (1853-1856); ocupaţia rusească ia sfârşit în toamna 1854 fiind înlocuită cu cea turco-austriacă.

A. Pann tipăreşte al doilea şi al treilea volum din *Povestea vorbii*, *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea* şi cărţile de muzică religioasă *Noul Doxastar* (vol. II şi III) şi *Antifoane*.

1854 A. Pann achiziţionează pentru tipografie „note europiene" (dar pare să nu fi reuşit să tipărească decât anexa la *Culegerea de poveşti şi anegdote*). Publică, în afara broşurii amintite şi de reeditări, câteva cărţi de muzică religioasă: *Mică gramatică musicală, Nuoul Anastasimatar, La Sfânta Liturghie a marelui Vasilie, La Sfânta liturghie a lui Ioan Gură-de-Aur*.

Moare la 2 noiembrie şi este înmormântat în curtea Bisericii Lucaci din Bucureşti.

I.F.

CULEGERE
DE
PROVERBURI
SAU
POVESTEA VORBII

De prin lume adunate
Şi iarăşi la lume date

de

ANTON PANN

PROVERBURI,
ADICĂ
ZICALE SAU POVESTEA VORBII

DESPRE CUSURURI SAU URÂCIUNI

Aideți să vorbim degeabă,
Că tot n-avem nici o treabă.
    Fiindcă
Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orce fie.
    De multe ori însă
Vorba, din vorbă în vorbă
Au ajuns și la cociorbă (vătrai de lemn).
    Ș-atunci vine proverbul:
Vorba pe unde a ieșit
Mai bine să fi tușit.
    De aceea
Când vei să vorbești, la gură
Să aibi lacăt și măsură.
    Adică:
Vezi bârna din ochiul tău
Și nu vorbi p-alt de rău.
    Spre pildă:
Când vei vorbi de mucos,
Nici tu să fii urduros.
    Că nu e mai urât când cineva
Face pe frumos că e ponevos[1]
Și pe cel urât că e aurit.

---

[1] Cu defect de vedere (chior, sașiu, miop).

Altul iar
Trânteşte cuvântul tronc,
Ca cloşca când face clonc.
Şi se pomeneşte vorbind:
Frumoasă nor dobândişi,
Dar se uită cam piaziş.
Şi că
După ce e neagră, o cheamă şi Neagă;
După ce e mută, apoi e şi slută.
Sau
Urât meşter a croit-o,
Rău ciocan a ciocănit-o.
Sau
Bun ciocan te-a ciocănit,
Că frumos te-a potrivit.
Şi
Urât tată a avut,
Să-i semene l-a făcut.
Sau
Fă-mă, tată, ca să-ţi seamăn
Ca frate cu frate geamăn.
Dar însă
A semănat crastaveţi
Şi au răsărit scăieţi.
Sau că
Tata avea armăsar,
Dar el a ieşit măgar.
Şi aşa,
Cu vorbe îmbolditoare
Îl atinge unde-l doare.
De aceea niciodată
Chelului despre chilie
Să nu-i spui vro istorie.

Şi
Cu pleşuvul când vorbeşti
Tivgă[1] să nu pomeneşti
Şi nici
Să nu râzi de măgar cumva,
Că poate îl încaleci cândva.
Totdauna
Gura care e-mpuţită
Altui e nesuferită,
Că dacă
Mie-mi miroasă a floare,
Dar altuia a putoare.
Şi în scurt,
Noi râdem de unul-doi
Şi patruzeci râd de noi.
Pentru că
Nu este răsur[2] să n-aibă cusur.

POVESTEA VORBII

Primăvară,-ntâia oară roazele când înfloresc,
C-un fir merse la-mpăratul grădinaru-mpărătesc,
Care cu plăcere multă-n mâna sa cum l-a luat,
Totdodată fără veste la un deget l-a-nţepat
Şi întâia sa plăcere ce asupra-i o avea
I s-a-ntors în supărare, cu acel[3] gust n-o privea;

[1] Fructul unui fel de dovleac, care, golit şi uscat, serveşte ca vas pentru lichide, grăunţe etc.
[2] Măceş.
[3] Acelaşi.

Cum şi către grădinarul zise: – Iacă un cusur
Care n-ar fi cuviinţă ca să-l aibă un răsur;
Tu cam te pricepi la multe maestrii grădinăreşti,
Ş-astă roză ghimpi să n-aibă n-ai putea s-o altuieşti?
– Ba să poate, împărate, – grădinarul a răspuns –
Şi grădinăria are câte un secret ascuns.
– Nu ştiu, – împăratul zise – asta este treaba ta,
Fă-l ca să-i lipsească ghimpii şi un dar vei căpăta.

Grădinarul dar să duse, puse-ndată, altui,
Să se prinză şi să crească îndestul se nevoi;
În sfârşit el cu secretu-i a văzut c-a izbutit
Şi mergând la împăratul duse un fir înflorit;
Care-n mâna sa luându-l, foarte bine i-a părut
C-a putut să-l altuiască după cum a fost cerut,
Dar la nas când îl duse, zise către grădinar:
– Ce fel? Acum văz că n-are cel mai mic miros măcar!
Grădinarul îi răspunse: – Împărate, să trăieşti,
Orce lucru firea-şi schimbă când vei sta să-l altuieşti,
Şi nimic iar nu se poate ca să n-aibă vrun cusur,
Arburi, plante, flori şi oameni, astfel şi acest răsur,
Care or ca-ntâi să-nghimpe şi să fie cu miros,
Or nici un miros să n-aibă şi să fie[1] neghimpos.
Fiecare poartă câte un răvaş în spate.
Pe al altuia îl vede şi pe al său nu-l vede.
Fiecare să ţine mai cuminte decât altul.
Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos,
d-ar fi cât de urâcios.
Şi
Ce e frumos poartă şi ponos.
Fiecare trage spuză pe turta lui.
Lesne a judeca pe altul.

[1] Tipărit: *şi fie.*

Că
Nu te pricepi să împarţi un pai la doi boi.
Şi că
Cu ce dascăl lăcuieşte
Aşa carte-alcătuieşte.

Aşa e lumea asta:
Râde om de om şi dracu de toţi.
Dracu râde de porumbe negre şi pe sine nu se vede.
Gura lumii numai pământul o astupă.
Fiecare să leagă unde îl doare.

POVESTEA VORBII

Spun c-a fost odată un crai oarecare
Ce avea din fire un nas foarte mare;
El îşi vedea bine cusurul ce-l are,
Dar tot gândea cum că poate i să pare.
Supuşii şi alţii, carii întrebase,
Că îi şade bine îl încredinţase.
Căci cine-ndrăzneşte la unul mai mare
Să-i spuie de faţă cusurul ce-l are?
Tot pe acea vreme ş-în acea cetate
Era ş-o cocoană gheboasă în spate,
Ce o amăgise lingăii să crează
Că ea e în lume cea dintâie rază,
Cu poezii, versuri o încorunase
Ş-a se ţinea zână o înfumurase.
Aceasta se duse la craiul odată,
Cu alt oarecine având judecată,
Şi văzând că craiul hatâr ei nu-i face
Să vorbească-n parte-i[1] după cum îi place,

[1] Să vorbească în favoarea ei, să-i dea câştig de cauză.

Prerumpând cuvântul, zise cu mirare:
– Va–a–ai de mine, ce nas ai mare!
Pe craiul cu astă vorbă îl împunse,
Dar deocamdată nimic nu răspunse.
Ea însă părându-i că nu auzise.
Între alte vorbe iară îi mai zise.
Craiul şi aceasta o-nghiţi cu noduri,
Ea nu-nceta însă de a-i da iar bolduri
Şi mai zise iarăşi: – Ce ciudat îmi pare!
N-am mai văzut încă asfel de nas mare!
Se înăspri craiul şi zise: – Cocoană!
Ştii că eşti cu totul ciudată persoană!
Ce îmi tot spui mie că-mi e nasul mare
Şi nu-ţi vezi cocoaşa ce-o porţi în spinare?
Cusurul cel mare nu ţi-l simţi din spate
Şi judeci p-al altuî, el ţ-e greutate.
Plecând ea să meargă şi ieşind în tindă,
Zise craiul iară, privind în oglindă:
– Nu a fost minciună ce a zis neştine
Că greu se cunoaşte cineva pe sine!

DESPRE PEDANŢI[1] SAU COPILĂROŞI

Pomul se cunoaşte din roadă
Şi omul din mintea neroadă.
Că el
Nici în cap ce nu-ţi pocneşte
A vorbi se pomeneşte.

[1] Sensul greşit pe care-l dă Pann cuvântului *pedant* provine din apropierea cu grecescul παῖς, παιδός – copil.

Şi trânteşte vorba,
Hodorog-tronc! ca o roată
De la o moară stricată.
Şi
Tot înşiră la gogoşi,
Spuind despre moşi păroşi.
Şi
Vorbeşte neisprăvite,
La-nşiră-te mărgărite.
Adică:
Să ni se arate va
Că ar fi ştiind ceva.
Dar se cunoaşte
Omul prost din vorbuliţă
Şi nuca din uşurinţă.
Pentru că
Judecata-i e oloagă,
Că-i lipseşte-n cap o doagă.
Om în trup destul de mare
Şi minte de copil are.
Ştie vorbe să îndruge
Parcă tot la ţiţă suge.
Ştie ca calul prost
Să ia hamul de rost.
E bătut la cap
Tocma ca un ţap.
Ştie sfătuiri să dea
Cât ştie şi baba mea.
Ar vrea să facă şi el,
Dar nu ştie în ce fel.
Şi el rosti de să plăti.

Povestea ăluia:
Zile înşirate, fire încurcate,
Pânză rău ţesută şi vreme pierdută.
S-o lovi, nu s-o lovi,
Na-ţ-o frântă că ţ-am dres-o.
Unde chiorăşte[1] şi unde loveşte.
Cel copilăros totdauna
Gândeşte-n mintea-i adâncă
Numai el pâine mănâncă,
Şi alţii mănâncă paie
Ca vitele din copaie.
Dar însă
Vorba-n colţuri şi rotundă
Fără cercuri se înfundă.

POVESTEA VORBII

Doi precupeţi tineri se-ntovărăşiră
Şi după negoţu-şi prin ţară ieşiră.
Colindând prin sate în lunga lor cale,
Odată-nserară la un sat p-o vale,
Şi să mâie noapte au tras împreună
La o casă care le-au părut mai bună,
Unde-n bătătură le ieşi-nainte
Un bătrân de treabă şi foarte de cinste.
Îi priimi bine, îi băgă în casă,
Şi ei îi cerură întâi ş-întâi masă,
Zicându-i: – Tătuţă! sântem flămânzi tare,
Fă bine,-ngrijeşte de ceva mâncare.
Bătrânul le zise: – Şedeţi, fiţi în pace,
Că despre mâncare vom face ce-om face.

[1] Ocheşte.

Până când dar masa moşul să le puie,
De vro veste nuouă întrebă să-i spuie.
Vorbind una-alta cu toţii-mpreună,
Ca şi unii-alţii cândva când s-adună,
Ieşind din ei unul afară la treabă,
Moşul găsind vreme pe cellalt întreabă,
Zicându-i: – Jupâne! voi fraţi sânteţi poate,
Că vă văz prea bine semănând la toate?
Tovarăşu-i zise cu scârbă într-însul:
– Aş! n-aş mai vrea frate să am şi ca dânsul,
Că atât doar are, chip şi trup ca omul,
Dar poţi să-i dai paie ca şi la tot boul.
Vorbind ei, soseşte cel ieşit afară
Şi îndată vorba între ei schimbară.
Puţin daca trece şi acestlalt iese,
Moşul iarăşi, care curios fusese,
Asemeni ş-acestui face întrebare:
– Jupâne! – zicându-i – fraţi sânteţi îmi pare?
Că semănaţi, uite, la chip cu-ntregime,
Potriviţi întocma şi la înălţime.
Ş-acest iar răspunse: – Ai greşală, tată,
Să-mi fie el frate n-aş vrea niciodată,
Că e măgar mare, care nu mai simte,
Să-i pui să mănânce tărâţe-nainte.

Auzind bătrânul aceste cuvinte,
Către unul-altul nedându-şi ei cinste,
Se scoală îndată, caută copaie,
Merge şi o umple până sus cu paie,
Mai ia încă una, se duce cu dânsa,
Apucă şi pune tărâţe într-însa,
Şi cu amândouă intrând el în casă
Le puse-nainte pe pat fără masă.

Ei, văzând aceasta, îl întreb dodată:
– De ce ne pui aste înainte, tată?
– Poftiţi, – el răspunse – că vă dau eu încă,
Boul şi măgarul de aste mănâncă.
Iar ei începură-n ochi să se privească
Şi unul de altul faţa să-şi roşască.

Bătrânul atuncea gura-şi întremează[1]
Şi învăţătura asfel îşi urmează,
Zicând: – Copii tineri! rău să nu vă pară
De această glumă ce-o fac astă-seară,
Că, cât are omul în lume viaţă,
Tot mereu învaţă şi nu se învaţă;
Şi voi de aceasta aveţi trebuinţă,
Numai d-aţi lua-o cu bunăvoinţă.
Deşi nu-s atâtă înţelept, cu minte,
Dar tot poci a zice două-trei cuvinte.
De sânteţi tovaroşi or fraţi, eu n-am treabă,
Cum vreţi puteţi zice la cine vă-ntreabă.
Decât zic, e bine că omul vrodată
P-alt să nu defaime, să-i puie vro pată,
Şi mai mult p-acela care-l însoţeşte
Sau altfel cu dânsu-mpreună trăieşte.
Că cine-i de treabă cu prost nu s-adună,
Cinstea cu ocara nu pot fi-mpreună.
Cine îşi defaimă contovaroşia
Îşi arată însuşi necuviosia.
Că fieştecare cu cin' se-nsoţeşte,
Ca el prin urmare lumea-l preţuieşte.
A umbla pe sine mai bun să se facă,
Defăimând pe altul nu poate să placă.

[1] Pregăteşte; *a-şi întrema gura* – a începe vorba.

Că e o zicală mai de toţi vorbită:
„Omul la om trage şi vita la vită."
Atunci luând moşul copăile date,
Le puse-nainte pâine şi bucate
Şi îi cinsti bine după cuviinţă,
Făcându-i el asfel greşala să-şi simţă.
Carii cât trăiră tot îl pomeniră
Şi aceasta însuşi ei o povestiră.

DESPRE VORBIRE

Îmbucătura mare să-nghiţi
Şi vorba mare să nu o zici.
Deşi
Îmbucătura cea mare
Se înghite cu-necare.
Căci.
Vorbele celor mari sânt ca zmochinele de dulci,
Iar vorbele celor mici sună ca nişte nuci.
Zice un înţelept:
Sau taci, sau zi ceva mai bun decât tăcerea!
Şi
Dacă vei să trăieşti liniştit, să nu vezi, să n-auzi, să taci.
Vorba-şi are şi ea vremea ei,
Iar nu să o trânteşti când vei.
După proverbul turcesc:
Sioileiesem sioz olur, sioilemeiesem dert olur,
Adică:
De voi zice, vorbă să face, de nu voi zice, venin să face.

Şi cum zice românul:
Limba vacii este lungă,
Dar la coada-şi tot n-ajungă.
Şi iarăşi,
Sarea-i bună la hiertură,
Însă nu peste măsură.
Că
Unde este vorbă multă,
Acolo e treabă scurtă (puţină).
Totdauna
Cine are limbuţia,
E mai rea decât beţia.
Unul ca acela
Parcă se pune la cioarbă
Una-ntr-altă tot să soarbă,
Asfel nu-ţi dă pas de vorbă.
Până-şi găseşte să-i zică:
Stăi, că nu ţ-e gura chioară,
Ţine rândul ca la moară.
Aici la râşniţă nu e,
Care când o vrea să puie.
Limbutul
N-are cine să-l asculte
Şi el spune,-ndrugă multe.
Şi
Silă de vorbă îşi face,
Tot să troncănească-i place.
Parcă
A mâncat picioare de găină
Ş-îl tot răcăie la inimă[1].

[1] Stomac.

De aceea
Săracul n-are nici haină,
Nici la inimă vro taină.
Totdauna
Vorbele cele ferite
În piaţ ş-în moară-s vorbite.

POVESTEA ĂLUIA

Într-un oraş oarecare,
Ca şi Bucureştiul de mare,
Unde lumea în piaţ iese
Şi-ncoaci-încolo să ţese,
Pintre cei ce vând producte
Şi fel de feluri de fructe,
Unde răsună haznale[1]
Trântindu-se pe tablale,
Unde unii iau, dau, număr,
Alţii încarc braţ, mâini, umăr,
Unde glasuri şi guri multe
Nu stau să se mai asculte,
Vorbind orce-n gură mare,
Altul de ei habar n-are,
Unde mulţi casc guri degeabă
Şi de sănătăţi să-ntreabă,
Aci şi-eu ca lumea toată,
Într-o zi umblând prin gloată
Ş-ascultând cum vorbea unii
Cu glasuri mari, ca nebunii,
Văzui doi inşi se-ntâlniră
Şi cu zâmbet se opriră,

[1] Saci de bani, comori; tipărit: *haznalele.*

Căciulile își luară
Și asfel se salutară:
– Bună ziua, măi neavere[1]!
– Îți mulțămesc, dragă vere!
– Ce mai faci, cum îți mai pasă,
Sânt toți sănătoși p-acasă?
– Tari, mari, neavere, ca piatră,
Mănânc cenușe pe vatră.
– Dar tu, măre[2], dragă vere,
Ai de mâncare, de bere?
Cum o duci cu sărăcia?
Ce-ți mai face calicia?
– Sănătos, voinic sânt, vere,
Și trăiesc după putere,
De sărăcie nu-mi pasă,
Că șade supt pat acasă,
Au ouat ș-acum clocește,
Ce-o vrea Dumnezeu sporește.
Și de multă datorie,
Umblu beat de bucurie.
– Ba ca să zici, măi neavere,
Vesel ești, or am părere?
– Dar or nu vezi? Ce pustie!
Tu o să mori în prostie.
Apoi, te uită la fața
Și mă-ntreabă de viață
– Ba te văz cu fața[3] vie
Și, de deochi să nu-ți fie,
Ești la piele ca curcanul,

[1] Sărăcie (pronunțat în trei silabe: *nea-ve-re*).
[2] Măi, bre.
[3] Joc de cuvinte: *fața* înseamnă și „culoare".

Galben de gras ca șofranul.
Dar ce mănânci de ți-e bine
Și ești numai os și vine?
Ce bucată îți priește,
Așa de te-ngălbenește?
– Și asta mă întrebi încă,
Nu știi omul ce mănâncă?
– Negreșit, nici fân, nici paie,
Nici bea apă din copaie,
Ci mămăligă cu ceapă
Și un căuș, doi, cu apă.
– Ba, ba, vere, mă cam iartă,
Că nu ț-e fasolea hiartă,
Eu am mâncat, ce să cheamă,
Un mezelic[1] de pastramă
Cu un dumicat de pâine,
De sânt patru zile mâine,
Și uite pe loc mă dete
La o pustie de sete;
Nu faci tu vrun fleac de cinste,
Ca să-mi ud măcar un dinte?
– Bucuros, cu voie bună,
Dar în buzunări nu sună,
Că croitorul, ovreiul,
Mi le-a cusut cu temeiul[2],
S-au spart pân' la săptămâna,
Făr' să bag într-înșii mâna;
Punga, care n-o am iară,
S-a bolnăvit d-astă-vară
Ș-au ajuns într-o slăbire,

[1] Gustare.
[2] *Cu temeiul* – solid.

De nu-şi poate veni-n fire.
Şi dintr-asta, cum să vede,
Îţi spui dreptul, de m-ai crede,
De când n-am văzut paraua,
I-am uitat cum e turaua[1].
– Tpiu! la dracu, pentr-o pungă
Ţinuşi un ceas vorbă lungă,
Aci în mijloc de cale;
Nu intrarăm colea-ncaile[2]
La acea ospătărie,
Unde pe părete scrie:
„Azi bem şi mâncăm bucate
Pe parale peşin date,
Şi mâine, fără cârteală,
Ospătăm pe cicăleală[3]?"
Asfel zicând, se-mbiară
Ş-a se ospăta intrară.
Mă făcui şi eu cu treabă
Şi-ntrai după ei în grabă,
Să văz ce-o să se urmeze
Şi cum o să ospeteze.
Şezând dar eu deoparte
Şi ascultând de departe,
Văz, ei după ce cerură
Mâncare şi băutură
Şi se săturară bine
De toate, cum se cuvine,
Au venit să-i socotească,
Ospăţul ca să-şi plătească.

[1] Efigia sau monograma sultanului.
[2] Încaltea.
[3] Vorbe goale, sporovăială (deci fără plată).

Neaverea se scoală-ndată
Şi pe perete arată,
Zicând: – Domnule, azi scrie
Ca să bem pe datorie,
Fiindcă ieri fuse anul
De când trântii colea banul,
De-ţi plătii cum să cuvine
Şi te-ai mulţămit de mine.
– Domnule, – birtaşul zise –
N-ai înţeles cele scrise;
Ia mai citeşte o dată
Şi vezi, zice ş-azi cu plată
Şi iar ca ieri mai la vale
Că mâine fără parale?
– Jupâne, – zise neaverea –
Zi orcum ţ-o fi plăcerea
Şi sporeşte[1] cât de multe
Cui o vrea să te asculte.
Nu trebuia să-mi scrii mie
Vorbe cu iconomie,
Că fiecare cap n-are
C-al dumitale de mare,
Să judece cele scrise,
Că sânt după cum zici zise,
Ci pe şleau le înţelege,
Fără să le mai deslege.
Iacă eu unul sânt care
N-am înţeles ce tâlc are,
De aceea nici n-am vină,
Dumneata eşti de pricină,
De venii făr' de parale

[1] Flecăreşte, sporovăieşte.

După scrisurile tale.
Că-mi este urât, nu-mi vine
Să port parale la mine,
Ba nici acasă în ladă
Nu-mi plac bani să văz grămadă,
Ca şi acum, bunioară,
Nu e în ea para chioară;
Dar cântecul dumitale,
Fiindcă cere parale,
Şi eu iar, deocamdată,
Ţ-oi cânta ceva drept plată.
– Ce spui? – birtaşul îi zise,
Strigând (cum se necăjise) –
Să-mi cânţi cântece pe plată?
Bani, că te-ncaier îndată!
Eu am dat bani pe bucate,
Nimeni nu-mi dă pe cântate;
Haide, zic, parale scoate,
De nu, te despoi de toate.
Neaverea sfecli de frică,
Gândi, hai, îl ia de chică;
Şi-ncepu cu binişorul
Să moaie pe negustorul,
Zicând: – Jupâne, mă iartă,
Aici nu încape ceartă,
N-am plecat pe uş-afară,
Ca să mă iei la ocară;
Stăi, aici e învoială,
Noi să facem o tocmeală,
Să-ţi cânt şi, daca nu-ţi place,
Atunci fă-mi orce-mi vei face,
Iar de-ţi va fi pe plăcere,
Atunci n-ai nimic a-mi cere;

Am un cântec, s-auzi numa,
E nou, făcut chiar acuma,
Ia să încep şi ascultă,
Că nu e cu vorbă multă.
Aşa el tuşi dodată
Ş-începu să cânte-ndată:

„Toată vara fără treabă,
O pierdui ca un nerod,
Câţi umbla-nhaitaţi degeabă,
Eu eram cu ei pe pod[1].
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam şi chef făceam.
Câte basne firoscoşii[2],
Undeva spunea-n vileag,
Şi eu ca năbădăioşii
Alergam s-ascult cu drag.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam şi chef făceam.
Îmi plăcea la cântecele
Să ascult; când auzeam
Frunză verde trei lalele,
Alţi cânta, eu chiuiam.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam şi chef făceam.

[1] Stradă.
[2] Filozofii, înţelepţii.

Nu-mi venea să şez în casă,
Nici de lucrit să m-apuc,
Lumea unde sta mai deasă,
Mă grăbeam iar să mă duc.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam şi chef făceam.
Câţiva bani ce-aveam în ladă,
Să-i păstrez nu mai gândeam;
Tot luam des din grămadă,
Cheltuiam, galant eram.
Carne cumpăram şi poame
Şi acasă le duceam,
Dacă mi să făcea foame,
Beam, mâncam şi chef făceam.
Vreme bună pe cât fuse,
Eu la iarnă n-am gândit;
Când din pungă tot să duse,
Iacă şi ea a sosit.
Dacă mi să face foame,
Privesc masa când mă duc,
Nu e supă, nu e poame,
N-am o dată să îmbuc.
Ies pe poduri, viu acasă,
Văz ca şi afară frig,
Nu e pâine, nu e masă,
N-am ce să fierb, ce să frig.
Nevasta acum îmi strigă:
«Bărbate, lemne, mălai»,
Pruncii: «pâine, mămăligă»,
Îmi zbier toţi ş-îmi fac alai."

*

Sfârşind cântecul, neaverea
Întrebă să-şi dea părerea
De i-a plăcut cântecelul,
Iar de nu, să-i schimbe felul.
Birtaşul îi zise iară:
– Bani, bani, şi curând afară!
De cântec nu-mi pasă mie,
Plăteşte-mi cu omenie,
Iar de nu, ieşi cu necinste!
Ai înţeles de cuvinte?
Scoate colea punguliţa,
Fă-o să-şi caşte guriţa,
Să verse din gât dulci glasuri,
Soprani, secunde şi basuri[1],
Să vezi cum mă-mpaci cu ele,
Iar nu cu seci cântecele.
Neaverea nu zăboveşte,
Ia punga ş-o descreţeşte
Binişor cu două deşte,
Cântând vorbele aceste:
– Deşchide-te, punguliţă,
Cască draga ta guriţă,
Răsună frumos din corde
Ale tale dulci acorde
Şi scoate acele glasuri,
Soprani, secunde şi basuri,
Birtaşului cum îi place,
Ca cu mine să se-mpace.
El încă nu isprăvise,

[1] Supţiri, de mijloc şi groase (n. aut.).

Dar birtaşul sărind zise:
– Ha, vezi, ast cântec îmi place,
Asta pentru mine face,
Dar nu d-alde pierde-vară,
Fire-ai cu el de ocară!

La aste vorbe, neaverea
Sare îndată cu verea[1]
Ş-apucă pe uş-afară,
Zicând: – Ne plătirăm dară.

Este o zicală:
Boul se leagă de coarne şi omul de limbă.

DESPRE VORBIRE IARĂŞI

Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.
Din vorbă în vorbă iese adevărul.
Din vorbă se face fapta şi din fapta vorba.
Cuvântul e ca vântul, nu să ajunge nici cu armăsarul, nici cu ogarul.
De multe ori limba taie mai mult decât sabia.
Limba oase n-are şi oase sfărâmă.
De aceea
Pune-ţi frâu la gură şi lacăt la inimă.
Căci
Gardul are ochi şi zidul urechi.
Vorba rea să duce ca glonţul.
Ce să naşte p-întunerec trebuie să se vază la lumină.

[1] *Verea* denumeşte pe al doilea prieten („dragă vere“).

Şi boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.
De aceea
Taci, să-ţi fie casa casă şi masa masă.
Glumele să-ţi fie ca sarea-n bucate.
Ca să nu-ţi zică cineva:
Vorbe bune dar nesărate.
Nu e meşteşug a găti mâncare, ci e meşteşug a o potrivi din sare.

Limba îndulceşte, limba amăreşte.
Cu râma mică să prinde peştele mare.
Vorba dulce mult aduce.

POVESTEA VORBII

Doi călători într-o vreme merindele isprăvind
Şi lângă un sat p-o vale cu caii lor poposind,
Zise unul: – Tu şezi, vere, şi mai ia seamă de cai,
Că eu mă duc l-acea casă să cer o pâine încai,
Că d-alde alte bucate crez că aici nu găsim,
Ci cu ce vom putea astăzi să şedem şi să prânzim.
Mergând el, vede muierea în mâini cu un făcăleţ
Stând, judecându-şi bărbatul cu răstiri, cu grai semeţ:
Iar bărbatu-i se vârâse pe supt pat, de frica ei,
Şi se bocea cu glas mare, ca pruncii cei mititei.
Călătorul, de la uşă această scenă privind,
Între multa lui mirare zise muierii grăind:
– Ucigă-te crucea, drace! (Şi se închina mereu.)
Ia stăi, fămeie, aşteaptă, ce faci, pentru Dumnezeu!
Cum poţi tu să-ţi baţi bărbatul? Oaie e el, vacă, ţap?
Au nu ştii că el îţi este dat ţie să-ţi fie cap?
– Tocma d-aceea – ea zise – de-mi voi bate capul eu,
Cui ce-i pasă? Că poci face ce voi vrea cu capul meu:

De-l voi lovi de perete or de vreun bolovan,
La aceasta n-are treabă să mă judece Nan, Bran;
Dar tu ce cauți aicea, ia cară-te din ăst loc,
C-apoi încarc făcălețul în spinarea ta pe loc.
– Am venit – el îi răspunse – ca să te rog de ceva,
Să ne dai turtă or pâine, de vei fi având cumva,
Că am isprăvit merindea ce o aveam pentru drum,
Nici ață n-am tras prin gură de aseară pân-acum.
– Piei d-aci! – zise muierea – dacă ai fost cerșetor,
Ce ai venit la casa mea să te faci judecător?
Și cu zicerea această, asupra-i se repezi,
Ca să-l facă mai cu poftă în acea zi a prânzi;
Care de nu fugea-ndată, precum venea ea să dea,
Vro câteva făcălețe în spinare-i grămădea.
Ducându-se el în fugă și la celalt ajungând,
Câte i se întâmplase le spuse toate pe rând;
Iar tovaroșul său râse ș-îi zise: – Geaba trăiești!
Nu știi să te porți, frăție, cu firile omenești;
Și cu tine mor de foame! Dar șezi tu, eu să mă duc,
Și să vezi acum îndată bucate cum îți aduc.
După ce zise el asfel, plecă ș-acolo mergând
Găsi pe muierea încă pe bărbatu-și judecând.
Stând el și privind din ușă, zise: – Ba prea bine, zău!
Ești bună de-l lași să plângă ș-îngădui să-ți stea buzău[1]!
Dar nu ca la satul nostru, când îl vede supt pat tras,
Ți-l îmboldește ș-îl bate până nu mai scoate glas,
Ba încă îi poruncește și îi zice hotărât
Să-i cânte și cocoșește cum stă acolo vârât.
Cum îl auzi muierea, lăsă acel făcăleț
Ș-începu să-l îmboldească cu un băț mai lunguleț,
Dând și strigând către dânsul: – Dar nu taci, mă, n-auzi

[1] Bosumflat.

– Nu tac, fă, nu, – el răspunse către ceea ce-l bătu –
Că nu-s muiere ca tine, ci-s inimă de voinic,
Bate-mă orcât îți place, că asta eu tot o zic.
– Iartă-l, – îi zise streinul – e sirmanul nătărău!
Nu știi că este o vorbă, degeabă bați fierul rău!
Tu îi zici rasă, el tunsă, și niciodată nu poți
Prostia cea din născare din capul lui să o scoți.
Pe când zicea el acestea, femeia stând ș-ascultând
Se-ntoarse către bărbatu-i ș-îi zise cu cuvânt blând:
– Ai văzut tu om de treabă, cuminte și înțelept?
Ai auzit vorbe bune? Asculți cum judecă drept?
De ce nu avusei, Doamne, parte d-asfel de bărbat,
Să mă las el să mă bată, iar nu eu să stau să-l bat?
Văzând streinul acuma că femeia s-a-mblânzit,
Socoti că este vremea să-și capete de prânzit
Ș-îi zise: – Te-aș ruga, dragă, de ți să-ntâmplă cumva
Vro bucățică de pâine, or turtă, or altceva,
Să-ți faci pomană cu mine, că ș-aseară n-am cinat,
Am avut ceva merinde, dar cu drumul s-au mâncat.
– Bucuros, ea îi răspunse și scoase turta pe loc,
Îi dete totdeodată și friptura după foc.
– De vei – urmă ea a-i zice – aici să șezi să prânzești,
Îți dau lapte dulce, acru și zmântână de poftești.
– Ba, ba destul – el îi zise – și îți foarte mulțămesc,
Calu-mi este la pășune ș-acolo merg să prânzesc.
Așa el de la femeia prânzulețul câștigând
Și la tovarășul care îl adăsta ajungând,
– Iacă, prietine, – zise – dacă știi cum să te porți,
Bucățica chiar din gura lupului poți să o scoți.

De aceea zice:

Cu o lingură de miere mai multe muște prinzi decât cu o bute de oțet.

Nu te amesteca nepoftit în vorba altora.

Că
Nepoftitul scaun n-are.
Unde nu-ţi fierbe oala, nu-ţi băga lingura.
Nu te amesteca ca mărarul în toate bucatele.
De multe ori gluma înjură muma.
Şi
Gura aduce ura.
Nu vorbi pe dintregul ca baba chioara.
Că să găseşte vreunul de
Îţi umflă ceafa de pumni şi spatele de ciomege.
Şi
Pân' la împăratul, rabzi încăieratul.
Ş-apoi
Bătaia şi ocara nu se întoarce niciodată.
Şarpele, până nu-l calci pe coadă, nu să-ntoarce să te muşce.
Furnica cât e de mică şi tot, dacă o calci pe picior, capul îşi râdică şi te pişcă.
Însă
Să vorbească şi nea Chilom, că şi el e om.
Dar
Toată paserea pe limba ei piere.

POVESTEA VORBII

O slugă flecară pe unde slujise
Toţi tot îl bătuse şi tot îl gonise,
Încât dintr-aceasta prea rău ajunsese,
Hainele pe dânsul toate să rupsese.
Un negustor asfel portul prost văzându-i,
Odată-ntâlnindu-l l-a-ntrebat, zicându-i:

– Ce o fi pricina de nu-ţi merge bine?
Că eu te ştiu încă de copil pe tine,
Beţiv, curvar nu eşti, cărţi nu joci, îmi pare,
Cum putuşi ajunge-n aşa proastă stare?
De ce nu-ţi vâri capul la vrun om de treabă
Şi tot umbli razná pe drumuri degeabă?
– Jupâne, – el zise – nu-mi e altă vina
Decât căci spui dreptul e toată pricina.
Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul.
D-aceea orunde mă pisez[1] ca mărul
Şi mă dau îndată pe poartă afară,
De nu-mi găsesc locul şi pacea în ţară.
Îi zise lui omul, auzind aceste:
– Că spui adevărul nici un rău nu este,
Aşa slugă mie chiar îmi trebuieşte
Şi de vei, d-acuma vin' de te tocmeşte.
Să tocmiră-ndată şi se învoiră,
În două-trei vorbe zapisu[2] -ntăriră.
Deci îl luă omul ca să-l procopsească
Şi plecă cu dânsu-n piaţ să târguiască.
Cumpără, îi dete un codru slănină
Şi într-o hârtie puţină făină,
Zicându-i: – Na, du-le acestea acasă
Şi zi să gătească ceva pentru masă.
El, dacă se duse la a sa stăpână,
Să uită la dânsa, dându-i-le-n mână,
Şi văzând că cată cam pieziş din fire,
Începu să-i zică ei şi să se mire:
– Aolio! cum cauţi chiar ca o găină,
C-un ochi la făină şi alt la slănină!

---

[1] Mă pisează sau (pasiv) sunt pisat.
[2] Contractul.

Ea cum îl aude, luând furca, sare
Ş-îl încarcă bine cu ea pe spinare,
Strigând: – Auzi vorbă! auzi fleac odată!
Tocma un ca tine de min' joc să-şi bată!
Afară! afară! slugă blestemată,
Să nu-mi calci în curte, că-ţi sparg capu-ndată.
El fugind pe poartă în drum se opreşte,
Iacă şi stăpânul său îl întâlneşte.
Îl întreabă: – Ce e? Că l-a gonit zise,
Scărpinându-şi locul unde îl lovise.
– Dar de ce pricină? – stăpânul întreabă –
Pe bună dreptate, or aşa, degeabă?
– Văz eu, – el răspunse – e cum se vorbeşte:
Cine spune dreptul loc nu-şi mai găseşte.
Auzind stăpânul din ce i-a fost plânsul,
Începu să zică asfel către dânsul:
– Ba nu-ţi e, sirmane, niminea de vină,
Ci gura-ţi, flecara, este de pricină;
Să spui adevărul altă să-nţelege,
Nu de unul ş-altul omul să se lege;
Gura ta te bate ş-o să te mai bată
Daca ea îţi este flecară o dată.

DESPRE MINCIUNI ŞI FLECĂRII

Omul care e flecar
Troncăneşte ca un car.
Îl auzi numai:
Hodorog-tronc! vorba îndată,
Ca moara când e stricată.

El
Pentr-un şoarece se-nnoadă[1]
Şi jură că n-are coadă.
Şi
Încornorează ţânţarul
De ţi-l face cât magarul.
Sau
Vei, nu vei, el cu d-a sila
Face musca cât camila.
Şi
Purecile când îi place
Cât un elefant[2] îl face.
Da însă
Cu minciuna or prânzeşti, or cinezi,
Pe amândouă nu le închelbezi.[3]
Căci
Vremea cu încetul poate
Să le descopere toate.
Şi mai vârtos
Minciuna are loc[4] şi ea pe unde să trece[5].
Povestea ăluia:
Umblă la grădinar crastaveţi să vânză,
Şi lui de dânşii îi este acră rânza.
Minciuna ca glonţul în apă se afundă
Şi îndată ca frunza iese în undă[6].

---

[1] Se ia la ceartă.
[2] *Fildiş*, turceşte însă să zice numai *fil*, iar nu şi *diş*; căci *diş* va să zică *dinte*; de aceea şi zic *pieptine de fil-diş*, adică *pieptine de dinte de elefant* (n. aut.).
[3] Nu reuşeşti să le faci.
[4] *Are loc*, în ediţia 1847 (lipseşte din cea din 1852); vezi p. 54.
[5] Infinitiv (are pe unde trece, are pe unde să treacă).
[6] Suprafaţa apei.

Şi
Suliţa orşiunde
Nu să poate ascunde.
Dar însă
Mincinos pe mincinos nu poate înşela.

POVESTEA VORBII

Un mincinos stând odată zise altui mincinos:
– Prietine, vezi tu turnul acel nalt şi luminos?
– Da, acesta îi răspunse; şi iar îl întrebă el:
– Dar vezi tu tocma în vârfu-i cum umblă un şoricel?
– Ce mai minciună cu coarne, – zise prietinul său –
Că eu abia zăresc turnul, necum şorecelul tău;
Însă îl auz prea bine cum umblă-n tropot, încât
Parc-ar bubui o toabă ş-ar avea clopot la gât.
– Te crez, acel îi răspunse, văzându-se înfundat,
Fiindcă nu-şi găsi omul cu minciuni de înşelat.
După proverbul ce zice:
A umblat cât a umblat,
Dar acum i s-a-nfundat.

POVESTEA VORBII

Un împărat mare către răsărit,
Care în vechime a fost prea vestit,
Având moştenire de la moşi-strămoşi
Un inel în deget din cei mai preţoşi,

A căruia piatră făcea la minuni,
Tămăduia boale, vindeca nebuni;
D-aceea-mpăratul purtându-l cu drag
Şi fiind în toartă puţintel cam larg,
Jucându-i în deget, într-o zi căzu
Cine ştie unde, şi el nu văzu;
După ce-n palatu-i cătând obosi
Şi nu fu putinţă deloc a-l găsi,
Puse om îndată cu un trâmbiţaş
Ca să publiceze[1] strigând prin oraş
Cum că împăratul, pe uliţi umblând,
A pierdut inelul, din deget căzând;
Şi acela care îl va fi găsit
Cu-mpărăteşti daruri va fi dăruit,
Îi va da şi aur orcât va voi
Şi c-un palat mare îl va dărui.

Acestea pristavul[2] pe când le striga
Şi lumea s-auză spre el alerga,
Un cârpaci de cizme prea sărac fiind,
Care aci-n piaţă sta-ntr-un colţ cârpind
Şi copii o spuză împrejuru-i stând,
Precum şi nevasta-i cu dânşii şezând,
Aşteptau să vie niscai vechituri
Şi să ia parale după cârpituri,
Ca să nu mai ţipe, să cumpere pâini,
Pre toţi să-i împace, dându-le prin mâini;
Auzind atuncea pre pristav strigând,
Ş-împrejur copiii de foame plângând,
Le dete o gură să tacă din plâns,

[1] Să facă cunoscut, să anunţe (vezi şi mai jos: ***publicui***).
[2] Crainicul.

Să-nţeleagă lumea pentru ce s-a strâns,
Ş-în urechi sunându-i că publicuiesc
De inel şi darul cel împărătesc,
Începu să strige: – Nu mai publicaţi,
Eu îl ştiu inelul, nu-l mai căutaţi.

Ei cum aud gura-i, cu toţi îl apuc
Şi la împăratul îndată îl duc.
Iubita-i nevastă-n urma lor să ia,
Să roagă să-l lase, zicând, vai de ea:
– N-ascultaţi la gura-i, nu credeţi de el,
Că nimic nu ştie de acel inel.
Ei însă la vorba-i nici n-au ascultat,
Ci la împăratul l-au înfăţişat,
Zicând că acesta a mărturisit
Precum că inelul el l-ar fi găsit.
Iar cârpaciul care era cu aceşti,
– Împărate! – zise – mulţi ani să trăieşti,
Nu că-l ştiu inelul, nici l-am găsit eu,
Ci-l poci ghici numai cu zodiacul[1] meu:
Să ţi-l spui anume cine l-a găsit
Din minutu-n care din deşti ţ-a lipsit;
Decât nu să poate să-ţi ghicesc pe loc,
Ci patruzeci zile cer să-mi dai soroc
Şi pe toată ziua să-mi dai şi tain (mertic)[2],
Adică pe lângă pâine, rachiu, vin,
Ş-un gâscan cu varză, gras, fript la coptor,
Atât docamdată îţi cei ajutor;
Ş-în sorocul care îl orânduiec
Cu încredinţare hoţul ţi-l ghicesc.

[1] Carte de zodii (n. aut.).
[2] Porţie, raţie.

Acestea dar cereri care le-a propus
Porunci-mpăratul ş-în faptă s-au pus;
Rândui pe unul regul-a păzi
Să-i ducă merticu-n fiecare zi.
Şi mergând cârpaciul la bordeiul său,
Începu nevasta să-l ţie de rău,
Zicând: – Vai de tine! Ce-ţi veni să laşi
Să ţipe de foame bieţii copilaşi,
Să sari ca nebunii, în nevoi să-ncapi,
Să-ţi răpui[1] viaţa şi mormânt să-ţi sapi?
Că-n urma veniră muşterii vro trei,
Având să-şi cârpească, parale să iei.
El curmându-i vorba: – Ci ia taci, – i-a zis –
„Cine ce-o să tragă, la cap îi e scris";
Taci de cârpăcia cu al ei venit,
Sânt sătul de dânsa, ea m-a-mbătrânit;
De azi înainte nu-mi suna-n urechi
Ca să-mi câştig pâinea din cârpituri vechi;
Cârpaci nu-mi mai zice, ci zi-mi ghicitor,
C-o să mănânci gâşte fripte la coptor;
Că-n toată viaţa am muncit mereu
Ş-un gâscan cu varză n-am mâncat şi eu,
Dar cum zisei astăzi că ştiu să ghicesc,
Câştigai merticul cel împărătesc;
Patruzeci de zile soroc am cerut
Să ghicesc inelul care l-a pierdut.
Îi taie ea vorba: – Dar ce, nebun eşti?
Şi de unde naiba ştii tu să ghiceşti?
Tocma pe-mpăratul s-amăgeşti te pui,
N-ai gândit că viaţa o să ţ-o răpui?

[1] Pierzi.

– Tocma chiar d-aceea – îi răspunse el –
Voi să-mi fie moartea prin acel inel,
Că ce-mi e folosul dacă am trăit,
Alt decât necazuri, ce am dobândit?
Ca sărac necazuri iarăşi o să strâng,
Ştiu că nu voi râde, ci tot o să plâng;
Decât s-am viaţă patruzeci de ani,
Jinduit[1] de toate ca un fără bani,
Patruzeci de zile mult mai mult plătesc[2],
Când vor fi trăite după cum doresc;
Aşadar vro jale n-o să am că mor
Mâncând fripturi grase, ca un ghicitor.

– Şi pentr-o mâncare – îi răspunse ea –
Te lepezi de suflet, laşi dracii să-l ia?
Pentru o friptură pe Dumnezeu laşi
Şi fără de milă pe ăşti copilaşi
Să umble pe drumuri flămânzind sirmani
Şi să te blesteme cât vor avea ani?
– Ia lasă, nevastă, – îi răspunse el –
Poate să va-ntoarce roata în alt fel,
Patruzeci de zile avem la mijloc,
Câte nu să schimbă până la soroc?!
Tatăl meu în viaţă când orce făcea,
Îl auzeam numai că sta şi zicea:
„Când va vrea norocul să-şi întoarcă pasul,
Nu aduce anul ce aduce ceasul."
Aşadar (zic poate) va da Dumnezeu
Cumva să-l găsească, şi iacă scap eu.

---

[1] Lipsit.
[2] Valorează.

Când vorbea cârpaciul cu nevasta sa
Şi gândea la gâşte fără a-i păsa,
Vizirul atuncea prea era-ngrijat
Pentru ghicitorul care s-a aflat,
Căci găsind inelul unul din slujbaşi,
Au putut să-l vază şi alţi vro câţivaşi,
Mai pe urmă ş-altor dacă l-arătat
Mergând la vizirul cu toţii l-a dat,
Patruzeci la număr fiind toţi aceşti
Supt vizir ai curţii cei împărăteşti;
Îndată vizirul la toţi daruri dând
Îi şi sfătuise, către ei zicând:
– Să tăceţi ca muţii dintr-acest minut,
Cin' vă-ntreabă, ziceţi: nu ştiu, n-am văzut.
Pentru că inelul, după cum era,
Să-l mai dea din mâna-i nu se îndura.

D-aceea vizirul era prea-ngrijat
Pentru ghicitorul care s-a aflat,
Nu cumva să spuie că acel inel,
Slujbaşii găsindu-l, e ascuns de el.
Şi aşa vizirul la întâia zi
Rândui dintr-înşii a se repezi
Un slujbaş d-aceia l-acel ghicitor,
Să-i ducă gâscanul cel fript la coptor
Şi să vază dacă zice vrun cuvânt,
Căci nu-i venea parcă să dea crezământ
Că va fi cârpaciul vreun ghicitor,
Trenţeros văzându-l ca un cerşetor.

Mergând dar trimisul cel dintr-acea zi,
Cum intră pe uşe, alt nu auzi

Decât zise numai: – Iacă-n căpătâi
Ne veni pe uşe numărul întâi,
Şi pân' la patruzeci, numărul bătrân,
Trei zecimi[1] şi nouă încă ne rămân.
Adică cârpaciul asta o zicea
Numărând gâscanii carii aducea.

Dar trimisul altfel vorba i-a-nţeles,
Ca cel cu pricină fiind mai ales;
Şi mergând îndată foarte îngrozit
Vizirului spuse că: – Am auzit
Zicând eu sânt unul ce ştiu de inel
Şi treizeci şi nouă încă ştiu de el,
Şi că din aceşti toţi care mai rămân,
Tocma cel din urmă este mai bătrân.
Auzind vizirul pe acest trimis
Cum că ghicitorul în asfel a zis,
A crezut îndată cum că negreşit
Ghicitorul este mag desăvârşit;
Şi cuprins de groază stând tot se gândi
Ce o să se-ntâmple de s-o dovedi,
Cum că împăratul pe el şi pe toţi
O să-i pedepsească ca pe nişte hoţi;
Socotind acestea, se înfiora
Şi în neodihnă prea mare era;
Dar ca să se-ncrează şi mai cu temei,
A doua zi altul trimise din ei
Să ducă gâscanul cel fript la coptor
Şi să fure vorba de la ghicitor.

[1] Zeci (de fapt „decade").

Deci mergând trimisul ş-în casă intrând,
Auzi îndată cârpaciul zicând:
– Ei iacă, nevastă, şi numărul doi
C-a venit cu cinste în casă la noi:
Din patruzeci dară dacă îi scădem,
Treizeci şi opt tocma încă mai avem.
După ce se-ntoarse şi acest trimis,
Vizirului spuse: – Iacă ce a zis,
Că am rămas tocma treizeci şi opt noi,
Ş-am intrat în casa-i pân-acuma doi.

Auzind vizirul şi acest cuvânt,
Şi fără-ndoială dându-i crezământ,
După proverbul ce zice:
„La mai îngrozit o toană."

„I s-a făcut faţa ca pământul."

„A-ngălbinit ca turta de ceară."
C-acel care
„Să ştie cu cuiul la inimă."
Zicând:
„S-a îngroşat gluma."

„Şi de[1] este glumă, dar nu e bună."
Deci,
Hotărî vizirul ca a treia zi
Să vază şi însuşi ce va auzi,
Şi de gânduri multe tot fiind muncit,
Toată nopticica deloc n-a dormit;
Iar de ziua-ndată cum s-a luminat,
În necunoscute haine s-a schimbat,

[1] *Şi de* – deşi.

Şi, luând gâscanul cel fript la coptor,
Se duse cu dânsul el la ghicitor.
Ghicitorul iarăşi ca şi pân-aci,
Cum intră vizirul, capul îşi suci
Şi văzând gâscanul în gheveci adus,
Aburit, fierbinte ş-înaintea-i pus,
Zise: – Iacă astăzi să făcură trei,
Şi treizeci şi şapte mai avem din ei,
Pân-o veni vremea sorocului meu
Să ghicesc inelul, bun e Dumnezeu.

Auzind vizirul, negreşit gândi
Că taina ascunsă o va dovedi,
Ş-începu a zice: – Jupân ghicitor!
Eu te văz prea bine că eşti ştiutor,
Dar sânt la mirare de ce prelungeşti
Şi nu vrei îndată lucrul să-l ghiceşti.

– Şi eu mă mir singur – îi răspunse el –
De tăinuitorul acelui inel,
Cum de prelungeşte ş-îl ţine ascuns,
Sau cum i se pare că va da răspuns
Când mâine-poimâine il voi spune eu,
Oare nu gândeşte că-i va fi cu greu?
Eu n-am vrut dodată să-l arăt, gândind
Că-l va scoate singur, vremea prelungind.

Iar vizirul care sta ca slujitor:
– Prea bine faci, – zise – jupân ghicitor.
Dar dacă, spre pildă, ar veni cumva
Să-şi dea taina ţie-n vrun fel cineva,
Adică să-ţi spuie că ar fi găsit
Undeva inelul şi l-a tăinuit,

Şi acum de frică ar voi să-l dea,
În vreo pedeapsă spre a nu cădea,
Vrun mijloc ar face ca să nu-l vădeşti,
Făr-a-i spune faţa[1] şi să-l izbăveşti?

– O, Doamne! – răspunse bunul ghicitor –
Eu o ştiu pricina, frate slujitor,
Şi tocma d-aceea vremea prelungesc,
Că îmi este milă lumea să muncesc;
Dar puteam inelul să-l ghicesc pe loc
Şi băgam d-atuncea pe mai mulţi în foc;
Ci crez omenirei, că om sânt şi eu,
Şi greşim adesea toţi lui Dumnezeu;
Dar el ne aşteaptă să ne pocăim,
Nu ne pedepseşte-ndată cum greşim,
Într-acest chip nouă pildă vrând a da
Că şi noi asemeni să putem răbda,
Şi cu bunătate să ne folosim,
Să nu grăbim rău-n grab să-l pedepsim.

Umilit, vizirul zise către el
(Scoţând totdodată şi acel inel):
– Iată dar inelul, că l-am găsit eu,
Şi mă-ncrez în tine ca în Dumnezeu;
Ţi-l dau d-acu-n mână făr' să mă sfiesc
Ş-o pungă de galbini iacă-ţi dăruiesc,
Să faci cum vei face să nu mă vădeşti,
Că eu sânt vizirul cu care vorbeşti,
Şi încă mai multe daruri o să vezi,
Num-această taină-n tine s-o păstrezi;
Îi vei da inelul or în ce chip ştii
Şi cu mine d-astăzi prieten să fii.

[1] Identitatea.

Îi zise cârpaciul: – Banii poţi să-i laşi,
Să mângâi cu dânşii aceşti copilaşi,
Iar inelul ţine-l în păstrarea ta
Ş-în ce chip vom face îţi voi arăta.
Numai de-mpăratul des seamă să bagi
Cam ce fel de lucruri mai mult îi sânt dragi,
Adică ce vite în curtea sa sânt,
Sau ce fel de păsări plăcerea-i încânt.
Răspunse vizirul: – Să-ţi spui şi acum:
Alte la plăcerea-i nu sânt nicidecum,
Decât în grădină lebăde având,
Merge, le priveşte cu drag când şi când.

– Vezi, în ele,-ntr-una – îi răspunse el –
Vei băga pe gâtu-i pierdutul inel,
Însă tocm-atuncea când ţ-oi zice eu,
Aproape de ziua ghicitului meu;
Şi făcând aceasta după cum îţi zic,
Să nu mai ai grije mai mult de nimic,
Rămâne asupra-mi orşice cuvânt,
Te-ncrede pe mine, că copil nu sânt.

Deci plecând vizirul de la ghicitor,
Împăcat de gândul cel îngrozitor,
Păzi ziua, ceasul cel orânduit
Să bage inelul cum l-a sfătuit;
Şi când fu cârpaciul chemat la palat
Şi la împăratul s-a înfăţişat
Zise: – Împărate, mulţi ani să trăieşti,
Am ghicit inelul prin zodii cereşti;
Nu e de om însă în vrun fel aflat,
Ci-ntr-o zi-n grădină când te-ai preumblat
Ţ-a căzut din deget de nici n-ai simţit
Ş-o lebădă-ndată de jos l-a-nghiţit.

Zâmbi împăratul vorba-i ascultând
Ş-îl întrebă iarăşi, cu blândeţi zicând:
– Prea bine, să poate să nu fi simţit,
Dar vei putea spune care l-a-nghiţit?

Răspunse cârpaciul: – Mai mult dintr-atât
Nu poci, împărate, să-ţi spui hotărât,
Căci una cu alta seamănă-ntr-un fel,
Destul că la una e acel inel.

Porunci-mpăratul să taie de rând
Şi să le despice, în ele cătând;
Tăind slujitorii cum a poruncit,
Să găsi inelul care s-a ghicit,
Şi de bucurie bunul suveran
Pe cârpaciu-ndată îmbrăcă-n caftan[1],
Şi încălecându-l pe un armăsar,
Care şi p-acesta i l-a dat în dar,
Cu cinste, cu pompă l-au dus omenit[2]
La palatul care i-a făgăduit.

Deci scăpând cârpaciul de traiul cel rău
Şi trăind domneşte în palatul său,
Cu averi destule şi cu bogăţii,
Să vesti de dânsul l-alte-mpărăţii,
Cum că-n toată lumea nu poate fi alt
Ca el să ghicească aşa de înalt.

Tot în acea vreme un alt împărat,
Care cu hotarul era-nvecinat,

[1] Caftanul era semnul demnităţilor oficiale.
[2] Onorat, respectat.

Pierduse din pieptu-şi la primblarea sa
O cavalarie[1], şi nu o găsea;
Căruia îndată cum i s-a vestit
Despre ghicitorul cel prea procopsit[2],
Trimise scrisoare c-un tatar aci,
Poftindu-l să vie şi lui a-i ghici
Şi pre împăratul rugând a-l lăsa,
Arătând pricina şi paguba sa.

Ajungând tatarul l-acest împărat
Şi pe loc scrisoarea cum i-a-nfăţişat,
Trimise îndată pe un slujitor
Şi chemă să vie-naltul ghicitor,
Căruia îndată îi şi porunci
Ca fără zăbavă să mearg-a ghici,
Şi chiar curierul care a venit
Conductor să-i fie la călătorit.

Plecă ghicitorul cu acel tatar,
Dar prea trist cu totul şi plin de amar,
Mirându-se-n sine cu ce meşteşug
Ş-acolo să-ntoarcă vreun vicleşug;
Nu contenea ziua, noaptea, a gândi,
Ce să facă dacă să va dovedi
Că n-are ştiinţă şi e un om prost
Şi prin viclenie în cinste a fost;
Socotind acestea, se călătorea
Ş-îşi veştejea faţa de inimă rea;
D-altă parte iarăşi vedea pe tatar
Stând şi el pe gânduri şi oftând amar

[1] Decoraţie.
[2] Învăţat.

Şi i să părea că lui îi ajuta,
Cu dânsul dodată văzând că ofta,
Şi ca când pe dânsul tot îl tânguia,
Ştiindu-i sfârşitul care o să-l ia.

Asfel împreună ei călătorind
Ş-în poarta cetăţii aproape viind,
Aci cu-ntâmplare dând ei printr-un lac,
Să răsturnă-ntr-însul micul lor olac[1]
Şi să-nnomoliră atât de urât,
Încât să umplură mai până la gât;
Acum ce să facă? La o casă trag,
Şi stând se dezbracă d-anteriu, nadrag.
Pun pe o femeie, le spală pe loc,
Le-ntinde la soare toate într-un loc;
Le venea să râză d-asfel de voiaj,
Dar de întristare nu avea coraj,
Să primbla prin curte cu ochii în jos
Şi el şi tatarul să uita mijos[2].

Asfel ghicitorul pe când se primbla
Privind că ceacşirul[3] vântul îl umfla,
Începu să zică: – Ei, ceacşir, ceacşir!
Te primbli tu acuma, te mândreşti în şir,
Dar te-oi vedea mâine cum te vei umfla
Şi care răspunsuri le vei răsufla.
El zise acestea, dar bietul tatar,
Ce a fost anume Ceacşir chemat chiar,

[1] Căruţă de poştă.
[2] Cu ochii pe jumătate închişi.
[3] Un fel de pantaloni largi.

Căzu la picioare-i, cu amar plângând
Şi cu rugăciune către el zicând:
– O, prea înţelepte jupân ghicitor!
Aibi milă de mine, fii îndurător,
Nu aduce pâră pentru capul meu,
Că cavalaria am găsit-o eu,
Ş-având pietri scumpe mi-a dat a gândi
S-o ascunz, că poate nu s-o dovedi;
Şi văzând c-acuma pe nume mi-ai zis,
M-ai trezit îndată tocma ca din vis,
Dându-mi a cunoaşte că geab-o ascunz,
Cum că tu ghicind-o eu ce-o să răspunz?
Ci îţi fă pomană, nu mă arăta,
Na cavalaria d-azi în mâna ta,
Şi când te va pune ca să i-o ghiceşti,
Fă-te că o cauţi cumva ş-o găseşti.

Văzând ghicitorul ce nici n-a gândit,
Îi înflori faţa şi i s-a-nzâmbit,
Zicându-i: – Ceacşire, – către curier –
Eu ştiam prea bine chiar d-alaltăieri
Că cavalaria e în mâna ta,
Dar n-am vrut d-atuncea a mă arăta;
Cu toate aceste, bine ai făcut
De o spuseşi singur şi n-o ai tăcut;
Şi îmi este milă, nu voi să te spui,
Ce-o să-mi folosească dacă te răpui?
Ci numai îmi spune, de vei şti cumva,
De are-mpăratul amor la ceva,
Însă dintre vite, precum câini, pisici,
Sau niscaiva păsări, dar mari, nu prea mici.
– Da, – el îi răspunse – are un căţel
Şi de drag ce-i este umblă tot cu el.

– Aşadară – zise către curier –
Eu, mergând, trei zile soroc o să-i cer,
Şi până atuncea tu or în ce fel
Vei pune prin taină mâna pe căţel
Şi cavalaria-n grab numaidecât
Cu ceva unsoare să i-o-ndeşi pe gât;
Ş-apoi fii în pace, grije să nu ai,
Că n-ai pentru dânsa răspuns să mai dai.

Isprăvindu-şi sfatul, luând s-a-mbrăcat,
S-au pus în trăsură şi iar au plecat,
Şi unul şi altul bucuraţi acum
Sfârşiră-ntr-o clipă rămasul lor drum,
Şi sosind dodată veseli la palat,
Mergând la-mpăratul s-au înfăţişat.
Împăratul, care era doritor
Să vază-n persoană p-acest ghicitor,
Cum îl văzu-ndată mult s-a bucurat
Ş-îl trimise-n pompă la un alt palat,
Să se odihnească câtva timp aci
Ş-în urmă să-l cheme lucrul a-i ghici.

Iar tatarul care era îngrijat
Până să se vază de belea scăpat,
Păzind, găsi vreme pe căţel să-l ia
Prin salon în braţe spre a-l mângâia,
Şi cavalaria el numaidecât,
Gura-n grab căscându-i, i-o dete pe gât;
Dup-aceea-ndată să duse ca-n zbor
Şi isprava-şi spuse către ghicitor.

Sosind dară ceasul să fie chemat
Şi adus cu cinste ghicitorul nalt,

Cum şi toţi ministrii într-această zi
Viind s-adunase spre a-l auzi,
Ghicitorul nostru gura ş-a deschis
Şi către-mpăratul în asfel a zis:
– Slăvite-mpărate, mulţi ani să trăieşti
Ş-în zile senine să îmbătrâneşti;
Iar pentru ghicirea ce sânt chemat eu,
Asfel să arată în zodiacul meu,
Cum că ai un câine aici în palat
Şi cavalaria de el s-a mâncat;
Care şi acuma e-n stomahul său,
Şi de dânsul poate să vă pară rău,
Că-n alt chip s-o scoateţi din el nu puteţi
Decât fără milă de vreţi să-l tăieţi.

Cât era-mpăratul mult de bucurat,
Pe atât de tare acum s-a-ntristat
Când auzi-ndată zicând de căţel
Că cavalaria să află în el.
Ar fi dat în sumă ce i-ar fi cerut
Numai pe căţelul să nu-l fi pierdut,
Că era un câine care mult făcea,
El ştia ca omul orce îi zicea,
La săltări şi jocuri pereche n-avea,
D-aceea-mpăratul prea mult îl iubea;
Să muncea de gânduri ce a hotărî,
A lăsa căţelul, or a-l omorî!
Sta la îndoială, nu să împăca,
Nu crede-aşa lucru câine a-l mânca;
Dar să-ntorcea iarăşi cu un cuget alt,
Că de unde ştie cum s-o fi-ntâmplat,
Şi răspunzând zise către ghicitor
C-un cuvânt stătornic şi hotărâtor:

– Dar dacă în câine nu o voi găsi,
Priimeşti cu moarte a te pedepsi,?
– Capu-mi să se taie, – îi răspunse el –
De nu vei găsi-o acum în căţel.

Atunci împăratul chemă pe gelat[1]
Şi dete pe câinele nevinovat
Să-l junghe îndată ca p-un mieluşel,
Cum şi despicându-l să caute-n el;
Care totdodată porunca-mplinind
Şi cavalaria într-însul găsind,
Să miră-mpăratul, rămâind uimit
Pentru ghicitorul cel prea procopsit,
Cum putu el asfel numa-ntr-un cuvânt
Să ghicească lucrul tocma ca un sfânt!
Pentru care foarte mult îi mulţămi
Şi bogate daruri dându-i îl cinsti.

La plecarea-i însă din palat de sus,
Tatarul atuncea care l-a adus,
Parcă îi şoptise la ureche drac,
Şi o vulpe vie băgând într-un sac,
O puse la scară ş-în grab alergând
Drept la împăratul, îi spuse zicând:
– Îmi pare,-mpărate, c-acest ghicitor
Un prost o să fie şi amăgitor,
Ci am pus o vulpe la scara-ntr-un sac,
Vrând un haz să faceţi, glumă să vă fac,
Şi d-aveţi plăcere, puteţi întreba,
Să vedeţi, ghiceşte ce este au ba?

[1] Călău.

Împăratul dară fiind îndemnat,
Ca spre o cercare l-a şi întrebat,
Zicând: – Filosoafe, vei putea ghici
Ca ce lucru este în ăst sac d-aci?
Iar el, clătind capul cel de tot prostesc,
Ş-a zis singur luişi proverbul obştesc:
„Ai umblat tu, vulpe, pe cât ai umblat,
Dar tocma acuma ţi s-a înfundat!"
– Bravo! – împăratul zise către el –
Ai ghicit, aşa e, mergi sănătoşel.

Deci dar ghicitorul la ţara-i plecând
Şi daruri cu sine multe aducând,
Cum sosi, îndată la palat s-a dus
Şi la împăratul scrisoarea au dus,
În care scrisese cellalt împărat
Despre ghicitorul câte s-au urmat,
Ş-îl lăuda foarte că e procopsit,
Cum ş-în ce chip toate frumos i-a ghicit.

D-aci ghicitorul la casa-i mergând,
Spuse întâmplarea nevestii pe rând,
Şi şezând cu dânsa la vorbă şi sfat
Îşi deteră planul în chipul urmat,
Zicând: – Întâmplarea ne-a făcut bogaţi,
Cu bani, cu avere şi destui argaţi;
Acest noroc însă care l-am avut
Poate să mă surpe numa-ntr-un minut,
Ba şi să-mi aducă peire de cap,
Să nu poci nici starea, nici viaţa să-mi scap;
Că cumva-mpăratul iar d-o porunci
Ca şi pân-acuma ceva a-i ghici

Şi n-oi putea lucrul cumva a-l brodi,
Toat-a mea prostie să va dovedi;
Că acuma, uite, cu tremurături,
„Scăpai scurt de coadă, printre picături"
„Că minciuna poate până la un loc,
Şi ea ca şi toate este cu soroc;
Întâi te ardică ca fulg din gunoi
Ş-în urma te-aruncă ca glonţu-n noroi":
Că n-are nici aripi pe sus a zbura,
N-are nici picioare pe jos a umbla,
Ci noi mai-nainte să ne pregătim
Şi de rău viaţa să ne o scutim.

Chibzuind acestea, mut toate pe loc
Ş-în patru părţi casii îi pun noaptea foc:
Apoi stând la uliţi strig, zbier şi răcnesc
Că să ard cu totul şi să sărăcesc;
Sare lumea-ndată, tulumbe[1] alerg,
Toţi, cu mic, cu mare, ca să stingă merg,
Vine ş-împăratul răul a vedea
Şi la ghicitorul mângâieri să dea;
El iar cum îl vede să făcu pe loc
Că voieşte-n grabă să sară în foc,
Strigând: – Vai de mine! sânt stins, sărăcit,
Că-mi arde în casă cartea de ghicit.
Puse împăratul oameni a-l opri
Ca nu-n desperarea-i în foc a sări,
Zicând către dânsul: – Dar ce, nebun eşti,
Vei pentru o carte să te prăpădeşti?
Iar el striga iarăşi: – Dar cum să ghicesc,
Şi în care case să mai locuiesc?

[1] Pompe de incendiu, cu furtun.

Împăratul zise: – N-ai ce să-mi ghiceşti,
Ş-îţi fac alte case să te odihneşti.

Asfel el cu planul care-l născoci
Scăpă şi de grije de a mai ghici,
Şi câştigă iarăşi dar împărătesc,
Palate şi alte câte-i trebuiesc.

*

Mulţi săraci în lume cred în ghicitori,
Fără să-i cunoască că-s înşelători,
Fiindcă se-ntâmplă cu vreun cuvânt
Ceva să ghicească zicând numa-n vânt;
Dar vor lua pildă din acest cârpaci
Prin ce uneltire s-a vestit dibaci,
Şi să nu mai puie-n ghicitori temei,
În bobi şi cărţi date de proaste femei.

DESPRE MINCIUNI IARĂŞI

Câte le zice omul sânt toate vorbe.
Şi minciuna este vorbă.
Dar
Vremea descoperă adevărul.
A mânca usturoi şi gura a nu-ţi puţi nu se poate.
Însă
O minciună bine ticluită plăteşte mai mult decât un adevăr.

Cu o minciună boierească treci peste graniţa nemţească.
Când vede omul nevoia, vorbeşte ce nu-i e voia.
Dar şi
Cine a minţit o dată nu să mai crede când spune şi adevărul.
Îşi mănâncă credinţa, ca ţiganul biserica.
Cine se învaţă mincinos, când spune adevărul, se bolnăveşte.
Însă
Cine poartă plosca cu minciunile nu o duce mult.
Îşi sparge dracu opincile.
Tigva nu merge de multe ori la apă, că or să sparge, or crapă.
Cu gogoşi de tufă[1] nu se-nnegresc sprâncene.
Mai bine şezi strâmb şi vorbeşte drept.
Dacă nu ştii să văpseşti, nu te pune să mânjeşti.
Mai lesne e a vorbi adevărul decât minciuna.

POVESTEA VORBII

Un ţigan furase două gâşte grase
Şi să le ascunză-n desagi le băgase,
Gândind întru sine ce minciuni să zică
De-l va-ntâlni-n cale vreun românică.
Merse dar cât merse, îl şi-ntâlni-n grabă
Un român c-o bâtă şi stând îl întreabă,

[1] *Gogoşi de tufă* – excrescenţe produse de înţepătura unor insecte pe ramurile tinere ale tufei (specie de stejar); spre deosebire de *gogoşii de ristic*, din care se extrag coloranţi, gogoşii de tufă nu au nici o întrebuinţare practică.

Zicând: – Spune, ce ai în desagi, ţigane?
El răspunse: – Icea am nişte ciocane.
– Dar dincolo ce ai? El întâi minţise,
Dar greşindu-i gura: – Altă gâscă, zise.

Gura păcătosului adevărul vorbeşte.
Ş-a pierdut cumpătul ca găina umbletul.
L-a luat gura pe dinainte.
Minciuna are loc şi ea pe unde se trece.

POVESTEA VORBII

Alt ţigan odată a intrat să fure,
Când iată stăpânul în mâini c-o secure.
– Ce cauţi, ţigane, (îi zise)-n grădină?
– M-a aruncat vântul, nu sânt eu de vină.
– Te-a aruncat vântul? Asta nu te scapă,
Dar ce cată gheara-ţi înfiptă în ceapă?
– M-apucai de dânsa să nu mă ia vântul.
– Degeabă, ţigane, nu ţ-ai găsit sfântul!
Dacă e aşa dar, de ce-ţi umpluşi traista?
Apoi, românico, vezi, asta e asta!

Dracu a mâncat plăcintele şi cărpătorul[1] stă de faţă.
Minciună negândită.
Minciună cât Colţea[2] de mare.
Minciună cât toate zilele de mare.
Minciuna sparge şi case de piatră.

---

[1] Taler de lemn pe care se serveşte la masă.
[2] Turn înalt zidit în 1715 în apropierea bisericii Colţea şi dărâmat în 1888.

A fost o-nsoţire ce trăia-n iubire,
În pace, în ticnă ş-în mare unire.
Ei nu ştia ceartă vrodată-n viaţă,
Ci-şi da unul altui vorbe cu dulceaţă.
În scurt, într-atâtă trăia aceşti bine,
Încât de poveste era la orcine.
Dracul însă, care-n casnici coada-şi vâră
Şi face să-nceapă-ntre ei gâră-mâră,
Să sili p-aceştia cu neîncetare
După a sa voie să-i aducă-n stare.
Întinzând el dară cursele lui toate
Şi ca să-i supuie văzând că nu poate,
Căută o babă, auzind că ele
Îl întrec pe dânsul la drăcii şi rele.
Ş-a găsit pe una, Vişana anume,
Întâia drăcoaică[1] dracilor din lume.
Se duce la dânsa, pricina îi spune,
Că n-a fost putinţă pe ei a supune,
Zicând: – Ştii că este un grai de când vacu[2]
„Că-şi sparge cu vreme opincile dracu";
Ia numai priveşte opincile mele
Că să trenţuiră în mici peticele,
Şi tot nu poci încă să bag între dânşii
O intrigă mică şi să-mi râz de dânşii;
Dacă dar poţi face mai mult decât mine,
Arată-ţi puterea, te rog, fă-mi un bine.
Ea clăti cu capul ş-între rânjitură
Îşi arătă colţii cei pociţi din gură,

---

[1] Tipărit: *drăcoică* în 1847, *drăcoaiă* în 1852.
[2] Veacul (expresia înseamnă „de când lumea").

Zicând: – Ei, copile! vezi că e pricina
Că nu ştii pe unde să udă găina.
Îţi trebuie încă să înveţi la şcoală,
Deşi eşti diavol, dar ţ-e tigva goală.
O bătrână asfel cum mă vezi pe mine
Nici la degetu-mi ăl mic nu te pui pe tine.
Zise el: – Să poate, pe vorba-ţi să vede,
Dar pân' nu văz c-ochii, nu-mi vine a crede.
– Ei bine, dar ce-mi dai? – bătrâna întreabă –
Că, pe capul tatii, nu mă duc degeabă.
– Bucuros, – răspunde – pe loc voi fi gată
Să-ţi dau o pereche papuci galbeni plată.
– Nu m-aş fi dus, – zise – dar cu aste toate,
Merg ca să vezi numai Vişana ce poate.
Deci începu baba adese să meargă
La acea femeie, căşcioara să-i spargă.
Găsi ea mijloace s-o-mprietenească,
Cu una, cu alta ca să o momească.
Şi precum pescarul undiţa-şi întinde
Şi cu râmă-nşală peştele de-l prinde,
Aşa îşi întinse planurile sale,
Spre ea ca s-o tragă cu vorbe morale,
Până când văzu că prinse ea putere
Şi are mijloace ac să bage-n miere.
Aşa-ntr-o zi-ncepe femeii să zică:
– Of, fetica mamii! cum eşti frumuşică,
Cum îţi văz purtarea, cum te văz cinstită
Şi cum eşti de blândă, cu firea ticnită,
Trăieşti încai bine şi cu bărbăţelul,
Or ca pisicuţa (gâr-mâr) cu căţelul?
Dar să nu-ţi prea pese, că toate-şi au leacul,
Eu am meşteşuguri să-mblânzesc pe dracul,

Să ţi-l fac să fie blândişor ca mielul
Şi să-l joci cum joacă mâţa şoricelul.
– Nu-mi trebuie, mamă, – tânăra îi zise –
Soarta mea un prea bun bărbat îmi trimise;
Drag mi-a fost ş-îmi este, el iar mă iubeşte,
Şi ca noi îmi pare că alt nu trăieşte.
De ceva de-l supăr, îmi crede, mă iartă,
Căci maţele în om încă tot să ceartă.
Sânt prea mulţămită cum trăiesc în viaţă,
Numai sănătate Sfântul să trimeaţă.
– Orşicum, fetico, – îi răspunse baba –
Când îl vei supune, altfel merge treaba,
Că usturoi dulce şi bărbat iar moale
Nu să poate-n lume, el nu poartă poale.
Cât de bun să-ţi pară, tot el ciocan este,
C-aşa l-e ursita bietelor neveste:
N-ai să-ţi deschizi gura să-i dai vro poruncă,
Că-ndată asupra-ţi ura îşi aruncă;
Numai a lui vorbă-n seamă să se ţie,
El ca undelemnul dasupra să fie;
Să-ţi fac eu un lucru, ascultă la mine,
Să trăieşti cu dânsul încă şi mai bine.
Îl îmbrobodeşti, ştii, chiar ca p-o muiere,
Îi pui în cap ţestul[1] şi rabdă-n tăcere.
Tânăra aceste auzind să pleacă,
Ş-ascultaţi pe baba, ce-nvaţă să-i facă:
– Na ăst brici, – îi zice – că-i vrăjit de mine,
Şi la prânz bărbatu-ţi acasă când vine
Şi când după-masă o vrea să se culce,
Tu du-te la dânsul cu firea-ţi cea dulce,
Prefă-te că îl iei, în cap a-i ucide,

[1] Un fel de capac cu care se acoperă pâinea pusă la copt.

Şi când vezi c-adoarme şi ochii închide,
Atunci scoate briciul (vai ce amăgire!)
Şi cruciş din păru-i taie patru fire,
Şi mai către seară firele acele
Mi le vei da mie să le pui la stele;
Apoi să vezi viaţă, să vezi fericire,
Să vezi trai atuncea şi să vezi unire!
Proasta tinerică briciul în sân bagă,
Dorind să se facă soţului mai dragă.
Baba d-altă parte la bărbatu-i merge,
Intră-n prăvălia-i, sudoarea îşi şterge,
Din ochi îi clipeşte, îl mişcă de haină,
Să face că are să-i spuie o taină.
El vrând iar să afle ce o să-i vorbească,
Se puse să-i spuie şi ea să-i şoptească,
Zicând: – Dragul mamii, of, ce te aşteaptă!
Ce nenorocire ţi s-a pus în faptă!
Soţia ta astăzi, perechea-ţi iubită,
O să te răpuie cu moarte cumplită:
Că ea cu un tânăr are înclinare,
Pe care-l iubeşte mai de mult, îmi pare,
Şi el un brici dându-i o-nvăţă, duşmanul,
Ca să-ţi taie capul, asfel dându-i planul:
Astăzi când vei merge să prânzeşti acasă,
O să ia să-ţi cate în cap, după-masă,
Şi viindu-i bine mâna o să-şi puie
Ca să-ţi taie gâtul şi să te răpuie,
Şi dac-a mea vorbă necrezută-ţi pare,
Prefă-te că nu ştii de nici o urmare,
Ş-ei vedea cu ochii gândul cum îi este,
Să zici bogdaproste că îţi dedei veste.
Omul, cum aude, speriat peste fire,
Stă la îndoială ş-în nedomirire,

Se muncea cu gândul, cum a lui soţie
Într-atât tirană[1] asupră-i să fie!
Şi cum să-ndrăznească la o aşa faptă,
Cu totu-mprotivă şi neînţeleaptă!
„Nu gândeşte urma! nu gândeşte răul!
Şi acel ibovnic al ei, nătărăul,
Cum putu s-o-nveţe ca să mă omoare?
Nu ştie că-i ocnă şi spânzurătoare?
Şi ea, ticăloasa, nu putea să-mi spuie,
Căci dragoste-n silă niciodată nu e.
Să-mi fi zis: eu, frate, mă duc de la tine,
Că nu eşti pe gustu-mi, n-ai nimic cu mine,
Ş-îi dam voie însumi să meargă în pace,
Cu el să trăiască pe unde îi place;
Pesemne păcatul şi aţa îi trage
Amândoi viaţa în nevoi să-şi bage.
Ce zic nici eu nu ştiu, aşa e, se vede,
«Vorba de rău omul prea lesne o crede.»
Deci dar mă voi duce şi mă voi preface
Că nu ştiu nimica, să văz ce se face."
Judecând aceste, se duse acasă,
Ca şi altă dată se puse la masă;
Mâncând în tăcere ş-întristat cu totul,
Se dete p-o pernă, răzimându-şi cotul,
De necaz şi ciudă foc ieşea dintr-însul:
Iată şi nevasta veni lângă dânsul,
Îi apleacă însaşi capul pe genuche:
– Stăi să văz, – zicându-i – ai vreun păduche?
Aşa el se lasă să vază ce-o face
Şi ca când adoarme mijind să preface.

[1] Ticăloasă, duşmană.

Ea atuncea briciul încet din sân scoate
Ş-asupra-şi porneşte urgiile toate:
Că el, cum o vede, în picioare sare,
Îi ia din mâini briciul, zicind cu strigare:
– Tirană muiere, asta-ţi este dorul!
Asta-ţi e credinţa, asta-ţi e amorul!
Asta-ţi e virtutea cea nelegiuită!
Asta-ţi e morala cea afurisită!
Cum din cer nu cade fulger să te arză,
Să te mistuiască, tresnet să te piarză,
Cum nu să despică locul ce te ţine
Şi să te înghiţă de vie pe tine!
Fugi! Piei, nemilostivo! nu-mi sta înainte,
Nu-ncape-ndreptare, nu ascult cuvinte!
Du-te de trăieşte cu cine îţi place,
Dintr-această clipă pleacă d-aci, drace!
Că mi-ai voit răul, nu-ţi fac răsplătire,
Bogdaproste babii, că mi-a dat de ştire!
Ar fi vrut săraca să-l încredinţeze,
Dar cine-i da pas ei ca să se-ndrepteze?
Geaba ea acuma făcea jurăminte
Că cutare babă a scos-o din minte:
Ş-a pierdut credinţa ca şi Eva raiul,
Şi ca pân-aicea nu le-au mai fost traiul.
Care săvârşire văzându-o dracul,
S-a speriat cu totul de baba, săracul!
Atât îi fu frică de acea bătrână,
Încât nici papucii nu-i dete în mână,
Ci i le întinse c-o prăjină lungă,
Ca nici răsuflarea-i la el să ajungă
Şi ca d-o aspidă să se otrăvească,
Să-l facă în lume să se pedepsească.
Iată dar minciuna ce face în lume,
D-a cării pricină istorii sânt sume.

DESPRE NARAVURI RELE

Cu şchiopu-ntr-un loc şezi,
Te-nveţi să schiopetezi.
Şi
Cineva când locuieşte
Cu magarul cel trândav,
Or păr din el să lipeşte,
Or că vreun alt narav.
Şi
Cu păcurarul când trăieşti
Trebuie să te mânjeşti.
Şi
Naravu-nrădăcinat
Nu poate fi vindecat.
Pentru că
Cine orce învaţă
Nu uită în viaţă.
Fiecare ştie că
Buba cap nu face
Până nu să coace.
Şi
Rana dacă să deschide,
Anevoie se închide.
Şi de multe ori
Din zgăibuliţa cea mică
Bubă mare să ardică.
Totdauna
Foc după foc, rău după rău.
Dar însă
Toate tot după neam merg,
La tulpina lor alerg.

Din rădăcina cea rea
Odrăsleşte smicea[1] rea.
Mulţi zic:
Meserie are bună,
Însă ea nu schimbă firea,
Nici stârpeşte nărăvirea.
Pentru că
Pomul lesne să-ndreptează,
De mic pân' să-ncovoiază.
Căci orce,
Când o dată să strâmbează,
Anevoie să-ndreptează.
Şi
Firile când să-ncurcă
Anevoie se descurcă.
De aceea
Dă-i, să nu se nărăvească,
Nu-l lăsa să se sfinţească[2].
Că,
Pământul până nu-l calcă,
Oale nu poate să-l facă.
Şi
Copilul nepedepsit
Rămâne neprocopsit.

POVESTEA VORBII

Povestesc că într-o vreme, dar nu să ştie-n ce ani,
Că-ntr-un oraş oarecare ar fi fost nişte golani,

[1] Vlăstar, mlădiţă.
[2] Să se poarte după bunul său plac.

Vagabonţi, crai, haimanale, ş-alt orcum vreţi să-i numiţi,
Oameni fără căpătâie, şarlatani neprocopsiţi;
Era de aceia carii părinţii că îi iubesc
Îi ţin tot pe lângă dânşii şi la pieptul mumii cresc,
Lăsându-i într-a lor voie până se fac mari, ştrengari,
Ş-ajung în cele din urmă desfrânaţilor stegari;
Că în loc să se apuce de negoţ sau meşteşug,
Ei p-alţi asemeni cu dânşii găsind fac prieteşug
Şi apuc prin mahalale împreună înhaitaţi,
Umblă, miroasă pe uliţi ca nişte învierşunaţi;
Orce zboară li să pare că îl vor putea mânca,
Întind felurite curse, în mână a-l apuca;
Răsipesc fără de milă părintescul lor rămas,
Dau, până numai în piele şi în cămaşă se las;
Apoi rămâind goi puşcă, or măcar şi îmbrăcaţi,
Neavând ce să mar toace, după cum era-nvăţaţi,
Or se apuc de hoţie, or de înşelătorii,
Ş-în cele din urmă intră în ocne şi puşcării.

De asfel de caractere era ş-aceşti trei golani,
Marţafoi[1] porniţi spre rele şi de faţă hoţomani,
A cărora istorie vrem aici s-o povestim,
Care, precum ni să pare, nu strică ca să o ştim;
Că vom vedea-n haine bune nişte oameni îmbrăcaţi
Umblând cu meşteşugire ş-înşelând lumea prin piaţ.
Într-o zi ei se adună ş-încep a se întreba
Cum şi ce fel să înşele acum iar pe cineva.
Aşa zise din ei unul: – Eu de peşte îngrijesc.
Al doilea zise iarăşi: – Şi eu untdelemn găsesc.
Iar al treilea răspunse: – Dacă este aşa dar,

[1] Tineri spilcuiţi, pierde-vară, netrebnici.

Eu trebuie să iau pâine orcum de la vrun brutar.
– Dar pentru vin ce vom face? întrebă unul din ei.
– N-ai grije, – răspunse altul – îţi găsesc cât vrei să bei.
Deci plecând cel pentru pâine şi trei parale având,
Merge la brutar cu ele şi le dă-n mâna-i zicând:
– Poftim aceste parale, datoria să-ţi plătesc,
Şi pentru că avui credet îţi prea foarte mulţămesc.
Întrebă brutarul: – Ce fel? dator când îmi rămăseşi?
– Nu ştii, alaltăieri, – zise – o pâine când îmi dedeşi
Ş-asupră-mi neavând parale de tot să ţi o plătesc,
Ţ-am zis mâine sau poimâine cusurul[1] ţi-l împlinesc?
Brutarul se gândi-n sine: – Ce ştiu, poate i-oi fi dat,
Şi precum se vede treaba nu ţiu minte, am uitat;
Dar bravo! om drept, săracul, cu frica lui Dumnezeu!
O datorie uitată plăti fără să-i cer eu.

După ce dete parale acela, chip a-i plăti,
Şi puţin încoaci-încolo după ce se învârti,
Veni la brutarul iarăşi, se făcu a cumpăra,
Fără să aibă în pungă măcar o chioară para;
Zise către dânsul: – Frate! eu azi cu grabă plecând,
Am uitat pe masă punga, nişte socoteli făcând,
Ci te rog iarăşi fă bine ş-îmi dă în credet trei pâini,
Şi mâine de dimineaţă îţi dau paralele-n mâini.
– Bucuros, – zise brutarul – mă-ncrez la un om cinstit,
Că văz ceea ce uitasem ai venit şi mi-ai plătit.
Aşa brutarul se-nşală c-uneltitul meşteşug,
Nu-i da prin gând c-o să-i joace un asfel de vicleşug.

Cel cu undelemnul iară, un mare ulcior luând
Şi pe gură un burete înlăuntru lui băgând,

[1] Restul.

Se duse la băcănie cu dânsul numaidecât
Şi porunceşte să-l umple cu untdelemn până-n gât;
După ce-l umple băcanul; el atunci cu grai semeţ
Îl întrebă ca să-i spuie cum îl vinde, cu ce preţ.
– Preţul – răspunse băcanul – chiar să ştii şi singur poţi,
Trei lei îi este ocaua[1], precum îl vindem la toţi.
– Trei lei? – acesta îi zise – toarnă-l înapoi, nu-l iau,
Cu aşa preţ niciodată n-am cumpărat, nici nu-ţi dau;
Îţi dau doi lei jumătate pe oca; de-l dai, să-mi spui.
– Nu poci mai jos, – îi răspunse – mai bine-napoi îl pui.
Şi zicând aceasta-ndată l-a-ntors cu fundul în sus,
De necaz multe zicându-i, înapoi în chiup[2] l-a pus;
Atuncea înşelătorul luând ulciorul s-a-ntors
Şi, spărgându-l, din burete destul untdelemn a stors.

Al treilea, ca şi ceilalţi, în pescărie mergând
Şi la un loc un crap mare ca de opt oca văzând,
Porunci (ca un om mare) să-l atârne în cântar;
După ce-l cântări, zise: – Acum să faci bine dar
Să-mi dai un om să mi-l ducă acasă să-i şi plătesc,
Fiindcă n-am bani la mine atâţia câţi trebuiesc.
Pescarul „bucuros" zise şi îi dete un fecior,
Spuind câţi lei să-i răspunză[3], cel[4] gândit de negustor.
Luând peştele feciorul ş-abia ducându-l de greu,
Merge după el în curtea unuia arhiereu
Şi aci-ntr-un loc oprindu-l, îi zise: – Stăi puţintel
Să mă duc să spui în casă câţi bani să-ţi dea pentru el.

[1] Ocaua echivala cu aprox. 1,3 kg, ca unitate de greutate, şi 1,5 litri ca unitate de capacitate.
[2] Borcan mare de tinichea, de lut sau de lemn, în care se păstrează untdelemnul, untură etc.
[3] Achite.
[4] Preţul.

Rămâind sluga afară, el intră l-arhiereu
Şi zise: – Venii, preasfinte, cu un biet frate al meu,
Să-ţi faci pomană cu dânsul, vro molitfă[1] să-i citeşti,
Că prea mult se bântuieşte de supărări diavoleşti;
Alte răutăţi nu face, nici nu dă cu bolovani,
Ci tot vorbeşte de peşte şi să ceartă, cere bani.
Îi zise arhiereul: – Unde e? Adu-l aici,
Şi sluga mea ca să-l ţie să vie-n casă să-i zici.

Pescarul biet, ca tot prostul, în casă dacă intră,
De câteva vorbe groase ca să-i zică se păstră[2],
Ş-îndată: Părinte! – zise – hai mai curând de-mi daţi bani,
Că n-o să stau eu aicea să vă aştept zece ani!
Ţ-a spus peştele cât face? Este tocma opt oca,
Mi-am rupt mâinele cu dânsul, dar era proaspăt, mişca.
Cuviosul om crezuse că-n adevăr e nebun
Şi chemând doi inşi îndată iau cu sila, jos îl pun,
Cere-n grab un molitfelnic şi începe a-i citi,
Iar pescarul striga tare peştele a i-l plăti;
Pe care, neascultându-l, îl ţinură jos mereu,
Până-i citi o grămadă bătrânul arhiereu;
Apoi afară scoţându-l, el iar bani cerând striga,
Iar slugile îi ziseră să tacă, că-l vor lega.
Atunci pescarul se-ntoarse la scaunul[3] său, necăjit,
Şi spuse că pentru plată o molitfă i-a citit.

Iar acel-,amăgitorul, luând peştele porni
Şi mergând cât mai în grabă cu ceilalţi se întâlni,

[1] Rugăciune pentru „dezlegare păcatelor".
[2] Se stăpâni.
[3] Prăvălie.

Sfătuiră împreună cum şi ce fel a-l găti
Şi vreun meşteşug iarăşi pentru vin a unelti.
Aşa cu toţii dodată la un cârciumar mergând
Îi deteră-n mână toate învăţându-l şi zicând
Crapul să-l cureţe bine, să-l cresteze frumuşel,
Să-i puie piper şi sare, ş-untdelemnul peste el,
Şi cu o tavă să-l ducă să se frigă la coptor,
În loc de apă turnându-i pe dasupra vinişor,
Şi că ei ceva prin piaţă până se vor învârti,
O să vie să mănânce, după ce să va găti.

După ce dar s-a fript crapul, câteşitrei s-au adunat
Şi au şezut în odaie la un chef îndelungat:
Vin, rachiu, pelin băură până când n-au mai putut,
Şi când voiră să plece, socoteală au cerut;
Stăpânul, dând socoteala unui băiat ce-l avea,
Îl trimise în odaie zicând atâţi lei să dea.
Dând băiatul socoteala, ei pe loc s-au apucat
Şi fieştecare mâna în buzunar au băgat,
Zicând cu toţii-ntr-o gură: – Eu plătesc, ba eu plătesc!
Se fac că unul pe altul a se lăsa nu voiesc;
Sfădindu-se ei în asfel ca la un minut de ceas,
Dintr-înşii se sculă unul şi zise cu mare glas:
– De vreme ce fiecare avem poftă să plătim,
Ce trebuie într-atâta să stăm şi să ne sfădim?
Ci s-aruncăm sorţi mai bine, şi pe cine va cădea,
Atuncea toţi să se tragă şi numai unul să dea.
Răspunse altul: – Prea bine, bravo! aşa vom urma,
Să legăm pe cârciumarul la ochi bine c-o basma,
Şi din noi din trei pe care mâna îşi va pune el,
Să numere banii-ndată şi să plătească acel.
Şi cu-nţeles se-nvoiră cum şi făcură aşa,
Când la ochi legat băiatul prin odaie se-nfăşa,

A şters-o toţi câte unul, pe uşă în grab ieşind,
L-a lăsat să dibuiască, încoaci-încolo pâşind;
Într-acestea iacă vine stăpânul său după el
Să vază ce zăboveşte şi nu vine nici un fel;
Iar băiatul, care parcă de mijă[1] umbla jucând,
Puse mâna-n grab pe dânsul: – Tu, tu să plăteşti! strigând.
Iar stăpânul său îi trase câteva şi îl bătu,
Zicând: – Eu plătii o dată ş-acum o să plăteşti tu.

L-această-nşelătorie celor trei li s-a-nfundat,
Că în mâna stăpânirii, prinzându-i, legaţi i-a dat;
Unde şi de alte multe, cercetând a dovedit
Şi prin judecată dreaptă la ocnă i-a osândit.

*

Ce nu ar face crăimea de n-ar fi stăpânitori!
De n-ar fi temniţe, ocne şi n-ar fi pedepsitori!
De aceea totdauna trebuie să mulţămim
Stăpânirii cei înalte, cării supuşi ne numim:
Căci prin marea sa-ngrijire privighează pentru noi,
Ne apără, ne fereşte, ca şi păstorul pe oi,
Care-şi îngrădeşte turma cu câini vioi ş-învăţaţi,
Ziua, noaptea s-o păzcască de lupii înverşunaţi.

DESPRE NĂRAVURI RELE IARĂŞI

Năravul din fire n-are lecuire.
Lupul părul îşi leapădă, dar năravul nu ş-îl lasă.
Ce iese din pisică şoareci mănâncă.
Toate merg după neam.

[1] De-a baba oarba.

Peştele de la cap se împute.
Poama nu cade departe de tulpina ei.
Dintr-un răsur iese şi trandafir, şi mărăcine.
Copilul e ca maimuţa: ce vede, face.
Ce a făcut mama şi tata, o să facă fiul şi fata.
Unde a sărit capra, mai presus sare iada.
Prost să naşte, prost creşte, prost moare.
Cine fură azi un ou mâine fură şi un bou.
Cine fură azi un ac mâine fură un gânsac.
Calul fără căpăstru cade în prăpăstii.
Unde nu e pisică, şoarecii steag rădică.
Însă
Nelegiuitului îi vine de hac necredinciosul.
Ţiganul până nu fură nu se ţine om.
Unde găseşte pus rău, el pune bine.
Ovreiul până nu înşală nu mănâncă.
Găseşte sat fără câini, umblă fără ciomag.
Îşi ia inima în dinţi şi funia în traistă.
Nu judecă urma, iasă unde o ieşi.
Dar
Este ac şi de cojocul lui.
Rău faci, rău găseşti.
Bătaia e din rai totdauna.
E răsfăţat înaintea bătăii cu câteva palme.
Că
Unde să găseşte frâul, să cere şi calul.
Unde să găseşte şaua, să cere şi ipângeaua[1].
Deşi
Vinovatul negonit fuge.
Însă
Fuge de ploaie şi dă de noroaie.

[1] Pătură care se pune sub şa.

Hoţul fură şi jură.
Dar geaba,
Încotro şovai[1], tot de belea dai (zisa ţiganului).
Că
De n-ar fi hoţii, n-ar fi nici puşcării (temniţe).
De n-ar fi păgubaşi, n-ar fi nici hoţi.
Adică:
În putina cu argăseală.

POVESTEA VORBII

O vulpe rău stricătoare,
Ducându-se în vânătoare,
Întâlni în drum p-o vale
Pe cumătru lup în cale
Ş-îi zise, rânjind măsele:
– Cale bună, cumetrele!
– Dar încotro, până unde?
– Ia, pân-aci, – îi răspunde –
Mă duc pân' la o vecină
Să-ngrijesc de vro găină;
Dar tu ce ţi-ai lăsat casa?
– Am plecat să dau cu plasa
Colea-n acea coteneaţă,
Să văz, n-oi vâna vro raţă?
Zise astalaltă iară:
– Aideţi împreună dară,
Şi găini, raţe or oau,
Le vom împărţi în doau.

[1] Cuvânt ţigănesc cu etimologie discutată; sensul este „te îndrepţi"

– Bine, aide! Şi plecară,
Vânară pe cât vânară,
Şi după ce împărţiră
Toate câte le hoţiră,
Când cu ele să-ncărcară
Şi pe la casa-şi plecară,
Începură să-şi ureze
Sănătoşi să ospeteze:
– Noapte bună, cumetrele,
Feri-te-ar Sfântul de rele!
– Îţi mulţămesc, cumetriţă,
Domnul bine să-ţi trimiţă,
Ne-am folosit astă-seară,
Dar unde ne-ntâlnim iară?
Zise ea: – Fără greşală,
La putina-n argăseală.

*

Drept este şi prea fireşte
Că hoţ cu hoţ să-ntâlneşte
Mai lesne în puşcărie
Decât în negustorie.
Dar beţiv cu beţiv unde?
Iacă şi el ne răspunde:
– Unde-mi toarnă să-mi ud gâtul
Şi îmi mai petrec urâtul.
Aşa şi alt, prin urmare,
Mai lesne-ntâlnirea-şi are
Unde-l trage pe el aţa
Ca şi-şi petreacă viaţa.

DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU

La orce te vei pricepe,
Te închină şi începe.

Fă orce în legea ta
Şi la alţi nu te uita.

Omul care e stricat,
Nu să teme de păcat.

Cine înjură de cruce,
Ca ea o să se usuce.

Cine legea nu-şi cinsteşte
Fără lege se numeşte.

Cine-ntr-altă lege sare
Nici un Dumnezeu nu are.

Omul trebui să cinstească
Legea lui cea părintească.

Fiecare cum apucă,
Asfel trebuie s-o ducă.

Crede-n Domnul cinstind sfinţii,
Cum te-a învăţat părinţii.

Din cele ce-ţi scrie-n carte,
Nu te duce mai departe.

Fă-n viaţa ta tot bine,
Chiar şi legilor streine.

Binele de rău te scapă,
Să-l arunci chiar şi în apă.

Omul d-unde nu gândeşte,
Binele se răsplăteşte.

Dumnezeu când te ajută,
Plumbul ţi să face plută.

Când Dumnezeu va cu tine[1],
Şi dracul cu colaci vine.

Munca când ţ-o cauţi bine,
Şi Dumnezeu e cu tine.

Când se trudeşte săracul,
Dumnezeu îi umple sacul.

Cine-n lene se târeşte,
Dumnezeu îl părăseşte.

Când rogi pre Domnul, munceşte,
Că atunci te miluieşte,

Mergi, munceşte ca să ai
Şi la un sărac să dai.

Când dai la cei neavuţi,
Pe Dumnezeu împrumuţi.

[1] Îţi este binevoitor.

În bani nu te gurguia[1],
Că Dumnezeu dă şi ia.

Toată fapta e-mprumută,
Şi cea rea şi cea plăcută.

Astăzi faci rău cuiva, orce,
Mâine altul ţi-l întoarce.

De faci astăzi cuiva bine,
Mâine de la altu-ţi vine.

Dumnezeu două scări are,
Să suie şi să coboare.

Pe săracu-n nevoi crude
Numai Domnul îl aude.

Cine pe alţii blesteamă
Urgii asupra îşi cheamă.
Căci
Dumnezeu tiran nu este,
Binele la toţi voieşte.
Ci
Roagă-te pentru orcine,
Ca să-ţi dea şi ţie bine.

Când vrun cuget te-mboldeşte,
Întâi la păcat gândeşte.

Scriptura şi sfânta lege,
D-a-ndoasele n-o-nţelege.

---

[1] Nu te înălţa, nu te făli.

POVESTEA VORBII

Mulţi dacă aud cuvinte din scriptură ş-alte cărţi,
După neroada lor minte le strâmbez în alte părţi.
Popa satului odată la biserică-nvăţând,
Şi ţiganul, cum e dată, cu toţi atunci ascultând,
Dacă sfârşi cele scrise din învăţătura sa,
Ca un duhovnic, mai zise şi de ceea ce-i păsa.
Adică: să îngrijească mic şi mare, bun şi prost,
Ca să se ispovedească (fiind atuncea în post).
După vorbele aceste le mai zise la sfârşit:
„Şi să ştiţi că iertat este păcatul mărturisit."
Însă pentru tot păcatu-i zece pomeni de va da,
Miluind săraci din satu-i, or de prin altundeva.
Aşadar ţiganul, care în biserică era
Şi aceasta predicare de la preot auzea,
Gândind, zise întru sine: „Asta nu e lucru greu,
Dacă este aşa, bine! împac eu pe Dumnezeu."
Şi asfel mergând el face şi milostenii şi rău,
Că popii aşa îi place, gândind în cugetul său.
Apoi; făcând el aceste, în minte iar i-a venit
Că păcatul iertat este, dacă e mărturisit.
Aşa la preot se duce să-şi spuie al său păcat,
Şi-n mână ceva îi duce din cele ce a furat,
Zicându-i: – Eu, părinţele, după cum ai cuvântat,
Am făcut bune şi rele şi crez că voi fi iertat.
– Dar ce ai făcut? îi zise preotul, privind la el[1];
Răspunse el: – D-ale scrise pentr-un ca mine mişel[2].
Că d-o face ceva rele, după cum am făcut eu,
Ş-o da pomeni pentru ele, îl iartă şi Dumnezeu.

---

[1] Tipărit: *la el privind*.
[2] Sărac, nenorocit.

– Dar ce lucru făcuşi, drace? – duhovnicul l-a-ntrebat –
Să văz, lui Dumnezeu place cele ce tu le-ai lucrat?
Apoi să vezi, părinţele, – îi răspunse el tuşind
O dată-n zilele mele, la biserică viind,
Brodii când citeai p-o carte, of! Doamne! cum îmi plăceai!
Că eu cum stam de departe am auzit când ziceai:
Tot păcatul iertat este, dacă e mărturisit.
După ce ziseşi aceste, stând puţin, iar ai grăit:
Dar însă să împărţească zece pentru un păcat,
Să dea ca să-l răsplătească şi aşa va fi iertat.
Eu, biet, pân' la acea vreme furam şi nu prea furam,
Că mă temeam de blesteme, să fac pomeni nu ştiam;
Iar de atunci pân-acuma drept am furat ş-am hoţit
Şi ascultă să-ţi spui numa ce pomeni am împărţit:
Aci-n sat într-o grădină, văzând un pom pârguit,
Zburai după o albină şi sus pe el m-am suit;
Mâncai cât mâncai de foame, şi apoi m-am apucat,
N-am lăsat pe dânsul poame, tot cu traista le-am cărat.
Şi ca vro zece din ele la unul-alt împărţii,
Însumi cu mâinile mele, cu care le şi hoţii,
Ca să-mi mântuiesc păcatul, dupre cum am auzit,
Ş-apoi mergând făcui altul şi iarăşi am împărţit.

Popa făcându-şi răbdare, după cum şi trebuia,
Îi zise blând: – Spune-mi care? El însă cam şovăia.
Văzând însă că nu-l lasă şi să spuie îl silea,
Răspunse: – Apoi îmi pasă, să nu dau de vro belea.
Popa zise: – Nu te teme, eu nu sânt judecător,
Ci Dumnezeu după vreme îţi va fi răsplătitor;
De aceea spune toate, de vei de păcat să scapi,
Ca să văz eu de să poate în iad în munci să nu-ncapi.
– Apoi, – zise – părinţele, găsii un bou rătăcit
Şi văzându-l bun la piele, l-am tăiat şi l-am belit[1];

[1] Jupuit.

Carnea o făcui parale, la alt sat dacă trecui,
Ca stăpân pe ale sale, pielea opinci o făcui,
Şi zece perechi din ele am luat, am numărat
Mai slabe, mai supţirele şi de pomană le-am dat.
– Proclete[1], – popa îi zise – of! vai de sufletul tău!
Că-nvăţăturile scrise le-ai tălmăcit aşa rău.
Ce ai socotit, ţigane, pe Dumnezeu s-amăgeşti,
Amar de tine, sirmane! Iadul o să moşteneşti!
Pentru una să dai zece ai uneltit meşteşug!
Dar să ştii că nu să trece la Dumnezeu vicleşug.
De vreai să furi cuiva bunul, trebuia să înţelegi
Să dai zece pentru unul, nu opinci, ci boi întregi.
Asta-mi era-nvăţătura în biserică atunci,
Aste mi le-a rostit gura, ca să vă feresc de munci;
N-am zis să furi, să faci rele şi pomeni să împărţeşti,
Ci să te fereşti de ele, să nu le obicinuieşti.
Cu asfel de datorie să nu te însărcinezi,
Că lesne nu o să-ţi fie păcatul să-ţi uşurezi.

– O, vai de mine, săracul! – zise el, dându-şi în cap, –
Cât de rău mi-a şoptit dracul, în mâna lui ca să-ncap!
Eu când le făceam aceste gândeam că mă folosea,
Dar acum văz fără veste ieşind altfel la văpsea.
Sânt rătăcit, părinţele, învaţă-mă ce să fac,
Că pentru faptele rele n-am ce să dau, sânt sărac.
Dă-mi un canon[2] cum îţi place şi cu să mă pocăiesc,
Că doar îl voi putea face, de iad să mă mântuiesc.
– Fătul meu! – preotul zise – canonul l-ai auzit,
Pe când citeam cele scrise şi tu altfel le-ai sucit.

[1] *Proclet* – blestemat, damnat.
[2] Pedeapsă, penitenţă.

Dar canoanele mai grele alţi ţi le vor da, nu eu,
Că orcine face rele, îi dă în cap Dumnezeu.
Stăpânirea temniţi are, cum şi ocne pentru hoţi,
Pe lângă bătaia mare ce-o dă drept canon la toţi.

DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU IARĂŞI

Ochiul lui Dumnezeu nu doarme.
Dumnezeu nu răsplăteşte ca duşmanul, ci goneşte cu anul.
Pe omul rău îl însemnează Dumnezeu.
Păcatul îşi caută vinovatul,
    De aceea nu asculta la carii zic:
Păcatul nu e cât mânzatul, ca să-l vază tot satul.
    Şi
Cine crede în cruce ca crucea se usucă.
    Sau
De ce să-mi plec capul sănătos la Evanghelie.
    Sau
Nici să văz vrodată drac, nici cruce de el să-mi fac.
    Ci
De oameni răi să te închini şi să fugi ca dracul de tămâie.
Fă-ţi crucea mare pe sân, că dracul este bătrân.
Dracul nu are treabă, nici nu şade degeabă.
Dracul nu face punţi şi biserici, ci întinde curse şi piedici.
Omul are şi moarte şi viaţă.
Moartea nu vine când o chemi, ci te ia când nu te temi.
Păcatul mărturisit este iertat.
    Dar
Nu linge unde ai scuipat.
Fă ce îţi zice popa şi nu face ce face el.

    Căci
Să întâmplă să cază în cursă şi cine învaţă să te păzeşti de dânsa.
Unde e înţelepciune scurtă, şi nebunie multă.
Vulpea cât e de vicleană, şi de multe ori cade în cursă cu toate picioarele ei.
Calul de e cu patru picioare, şi tot să poticneşte.
Nimenea nu e uşe de biserică.
Cine este sfânt pe aşternut moale nu doarme.
    Dar
Cine nu roagă pe Dumnezeu?
Nimenea nu zice „ia-mi, Doamne", ci „dă-mi, Doamne".
    Însă
Rugăciunea omului beat Dumnezeu nu o priimeşte.
În loc de dobândă, se pomeneşte cu osândă.
    Ş-apoi
Pe lângă lemnul uscat, arde şi cel verde.

POVESTEA VORBII

Doi cu picioare oloage mergând ş-ajungând un deal,
Unu-ncepu să se roage când se odihnea supt mal:
– Doamne, dacă ai putere să faci minune din cer,
Împlineşte a mea vrere la păsul meu ce îţi cer:
Sloboade de sus acuma înaintea mea un cal,
Să-ncalec pe dânsul numa până voi sui ăst deal.
Cellalt începu să zică: – Ce spui, prietenul meu?
Nu îţi este ţie frică şi mânii pe Dumnezeu?
Vai! nu-ndrăzni, frăţioare, asfel de vorbă să zici,
Vrun tresnet să nu pogoare să ne omoare aici.

Tocma când vorbea aceste, dodată s-au pomenit
Că-n spate-le fără veste un înarmat a venit,

P-o iapă slabă călare, c-un mânz bolnav după ea
Şi îi sili ca-n spinare pe bolnavul mânz să-l ia,
Dând cu un bici, ca mai tare să-l puie pe acel deal:
Şi aşa, în loc de călare, ruga-l făcu pe el cal.

DESPRE PROSTIE

Prostia şi nerozia
Se rudesc cu nebunia.

Prost din prost care se naşte
E ca vita, doar nu paşte,
Prost trăieşte, fără nume,
Prost se duce şi din lume.
Căci
Din orşice lemn îţi place,
Fluier nu să poate face.
Spre pildă:
Fă om dintr-un lemn de tei
Şi îl botează Matei.
Prostul zice:
Tot, tot am numai o minte,
De vară întâi să-mi fie,
Or de iarnă? (ce prostie!)

Prostul uită din natură
De la mână pân' la gură.
Zic unii:
Prea e tânăr, n-are minte,
I-o creşte d-aci-nainte.

Şi
E tânăr şi s-o mai face
Tigva de i să va coace.
Prostul
Pune-l să stea să-ţi vorbească,
De vei să te păcălească.
Căci
Or gura, or văgăuna,
Prostului este totuna.
El
Umblă ca să prinză roiul
Ş-îşi întoarce înapoiul.
Şi
Cată traistă să găsească,
Vrând desagii să-şi golească,
Şi
Vrea să umple-n puţ galeata
Cu gaura neastupată.
Şi
Se căzneşte d-adineaură
Să facă în năsip gaură.
El
Nu ştie unde-l mănâncă
Şi zice: Scarpină încă.
Prostul,
Îl mănâncă-n altă parte
Şi scarpină-n altă parte:

Prostul, cât să-i dai bătaie,
Face capul cât îl taie.
De aceea,
Unde nu te înţelege,
Nu mai umbla să dai lege.

La uşa surdului
Or bate, dacă îţi pasă,
Or mai bine fugi, te lasă.
Prostul
Să cumpere carne merge
Şi pecea[1] vacii alege.
Acum
A pornit în cale lungă
Şi va-ndată să ajungă.
Şi
Ca să scurteze din cale,
De cu seară a plecat
Şi în tindă s-a culcat.
Prostul este ca
Orbul când dă de părete
Tocma aci socoteşte
Că lumea se isprăveşte.
Sau
Tocma când s-a repezit,
Şi lumea s-a isprăvit.
Prostul este:
Ţine capra ş-îl punge,
Iar altul stă şi o mulge.
Adică
El poartă ponosul
Ş-altul roade osul.
Căci
Cine nu să află la nunta-i acasă,
Atunci altu-n locu-i joacă cu mireasa.
Ş-apoi
Lumea prin târg o vorbeşte,
Şi el taină o gândeşte.

[1] Membrana care înveleşte intestinele, prapur.

Prostul îşi zice singur:
Şi altul are cap, da,
Dar ca al meu ba-ba-ba!
Sau cum a zis una:
Cap d-avea, n-avea, el ştie,
Dar ş-a cumpărat tichie.

POVESTEA VORBII

Trei neghiobi mergând p-o vale
Şi zărind un urs din cale
Când suia cu groază-vie[1]
Şi intră în vizunie,
Zise unul: – Ai să-l prindem
Şi la vrun ţigan să-l vindem.
Altul a zis: – Cum să poate
Din vizunia-i a-l scoate?
– Iacă cum, – altul iar zise
Şi îndată se descinse –
Daţi brâiele fiecare,
Să facem un lung şi mare,
Şi legându-mă pe mine
Cu el de picioare bine,
Să ţineţi strâns cu tărie
Când voi intra-n vizunie,
Ş-apucând pe urs dodată,
Să mă trageţi voi îndată,
Şi apoi d-aci scoţându-l
Facem cu el ce n-e gândul.

[1] *Grozăvie*. Pann modifică adesea forma cuvintelor după apropierile etimologice, mai mult sau mai puţin glumeţe, pe care le face. Scrierea cu liniuţă de unire confirmă această interpretare.

Asfel dacă sfătuiră,
Brâiele își înnădiră,
De picioare îl legară
Ș-în vizunie-l băgară.
Când vru mâna să întinză
Pe urs de urechi să-l prinză,
Ursul de cap îl apucă
Și cu totul i-l îmbucă;
El strigând într-a sa gheară,
Ceilalți cum l-a tras afară
Stau, se uită cu mirare,
Văzându-l că cap nu are,
Să-ntreb, zicând: – Frățioare,
Avut-au Vladu cap oare?
Unul zise: – Nu țiu minte,
Altul iar alte cuvinte,
Și nedomiriți l-aceasta,
Au mers să-ntrebe nevasta.

Așa ei pe mortul lasă
Și mergând la ea acasă,
O-ntreb: – Stano, ia ne spune,
Că vrem să știm a minune,
Bărbatul tău ce fel fuse,
Acum cu noi când se duse,
Avea cap ca fiecine,
Or nu, că tu știi mai bine?
Ea, gândind puțin în sine,
Le răspunse: – Nu știu bine,
Dar la Paști îmi par' și mie
Că ș-a cumpărat tichie.

DESPRE PROSTIE IARĂȘI

Ce-mi e prostul, ce-mi e nebunul!
Ce-mi e Rada Badea, ce-mi e Badea Rada!
Ia pe unul de picioare și lovește pe cellalt în cap.
Cine să apucă să învețe pe nerodul nu să osibește de nebun.
Prostu-nvață barberie la capul tău.
Îi dai un ban să te razä și doi să te lase.
Cu nebunul să nu-ți pui nici în clin, nici în mânică.
El nu știe ce e laie, nici ce e bălaie.
Nebunul nu asudă nici la vale, nici la deal.
Tu îi faci cu ochiul, el îți face cu capul.
Prostul este:
Caută Nan iapa, și el călare pe ea.
N-au ajuns la râu și ș-a rădicat poalele la brâu.
Nu-l priimise în sat și el întreba de casa pârcălabului[1].
Cine își pune mintea cu nebunul este mai nebun.
Pe nebunul nu-l aduci la cunoștință.
E anevoie să tai pom și să cioplești om.
Ziua bună de dimineață se arată.
Vițelul după baligă se cunoaște ce bou o să se facă.
Puica pe creastă se cunoaște ce neam o să iasă.
La satul ce să vede, călăuză nu trebuie.
Din coada pisicii sită de mătase nu să face.
În tigvă seacă cât să sufli, nu poți să o umfli.
Mintea de ar crește pe toate cărările, ar paște-o și măgarii.
Orbului degeabă îi spui că s-a făcut ziua.
Prostul face ce vede și ce aude crede.
Îi pare că câte zbor să mănâncă.
Surdului degeabă îi cânți de jale.

[1] Perceptorului.

El este:
– Bună ziua, nea Istrate! – Doi boboci de rață, frate.
– Mă Istrate, tu ești surd.
– Mai era colea un cârd.
Unde dai și unde crapă!
Tu ce îi cânți, și el ce îți descântă?
Tu îl trimiți la foc, și el îți aduce busioc
Tu îl trimiți la surcele, și el îți aduce floricele.

POVESTEA VORBII

Un neghiob cu totu,-n vremea mai demultă,
Ca să-și ia nevastă făcând și el nuntă,
De masă, bucate în gând îi venise,
Dar cu ce să fiarbă de loc nu-ngrijise.
Socrul, ca și dânsul, văzând că nu-s lemne,
Aleargă la horă pe tineri să-ndemne,
Strigând: – Cine este mai voinic de ducă,
Să meargă îndată, lemne să aducă?
Ginerele sare, ia car și secure:
– Mă duc eu, răspunde și pleacă-n pădure.
Ajungând să uită la un copaci mare:
– Să-l duc întreg, – zise – ce de mai haz are!
I-aș face îndată pe toți ca să-mi zică:
„Hop o dată, măre! ce mai ginerică!“
Dar numai el singur în car cum să-l suie?
Ș-îi veni-n gând carul alături să-l puie,
Ca tăind să-l culce, drept în car să cază
Și așa să-l ducă, nuntașii să-l vază.
Făcând dar el asfel și tăind stejarul,
Cum căzu, îndată îi turti jos carul.
Acum ce să facă? Fluieră, privește,

Ș-într-o parte ș-altă stă și se sucește!
Văzând că nu-s boii, să-i caute pleacă,
Cu securea-n umăr și cu hârca[1] seacă,
Și nemaigăsindu-i, că i-a pierdut crede;
Iacă ș-într-o baltă niște rațe vede.
Nu-i venea prin minte că o să mai pață,
Azvârli securea să dea într-o rață.
Nu înnemerește, rațele zbor, scapă,
Și securea cade bâldâbâc în apă.
Pe loc se dezbracă, se aruncă-n baltă,
Negândind nerodu c-o să pață ș-altă.
Pe când el cu totul se da-n afundare,
Să scoață securea din apa cea mare,
Vine oarecine în ascuns, pe taină,
Ș-îl fură de-l lasă fără nici o haină.
După ce rămase gol numai în piele,
Privind împrejuru-și văzu floricele,
S-a pus să culeagă zicându-și: „Nu-mi pasă,
Cu mâinele goale tot nu merg acasă.“
Ș-așa numa-n piele se duse cu ele,
În loc de surcele ducând floricele.

DESPRE NEROZIE

Eu îi cer ca să-mi dea mie,
Și el îți întinde ție.
Pentru că
Nerodul și cu nebunul
Amândoi sânt frați ca unul

[1] Craniul, țeasta.

Sau
Unul ş-altul tot un drac,
Amândoi un ban nu fac.
Precum e o vorbă:
S-a-ntâlnit în drum Pacala
Cu frate-său, nea Tândala.
Totdauna
Nerodu-ntâi o croieşte
Ş-în urmă să socoteşte.
Şi
Nerodul la orce fie
Pe loc zice că îl ştie.

Nerodului i se pare,
Că toate-n palmă le are.
El e
Barbă lungă până-n burtă
Şi minte până-n gât scurtă.

Câte le gândeşte,
Rău le isprăveşte.

POVESTEA VORBII

Un nerod odinioară,
Cu mintea lui cea uşoară,
Se scoală, îşi ia magarul,
Îi pune-n spate samarul,
S-acuncă-ndată pe dânsul,
Da cu nuiaua într-însul
Şi pleacă către pădure,
În mână cu o săcure,

Ceva lemne se doboare,
Din copaci crăngi uscăcioare.
Pădurea din întâmplare
Se afla pe un deal mare
Şi jos în poalele sale
Spumega un râu la vale;
Aci el dacă se duse,
A privi pe sus să puse
La toţi copacii d-a rândul,
Pironindu-se cu gândul.
La toată învârtitura
Belea ochi şi căsca gura,
Ca să vază crăngi uscate
De propietar iertate,
Fiind verzile oprite
C-obiceiuri legiuite.

Deci privind el spre o parte,
Văzu-n vale, nu departe,
Un copaci gros la tulpină,
Uscat pân' la rădăcină,
Carele crăcile sale
Le pleca spre apă-n vale.
Aleargă-n grab, îl priveşte,
Se bucură şi zâmbeşte
Că i-a ajutat norocul
Să-şi încarce dobitocul.

Nu ştia-n grab cum să saie,
Să se urce ca să taie;
Cum să urcă sus îndată,
Craca-ntâia fu jos dată

Pe loc p-a doua loveşte
Ş-o doboară voiniceşte;
Apoi se urcă la altă,
După aceea la mai-naltă,
Taie, nici una nu lasă,
Vrând să le care acasă.

Când lăsă lemnul prăjină,
Se uită jos la tulpină,
Să vază grămada dată,
Cum stă la pământ culcată.
Şi uitându-se, săracul,
S-a închinat ca de dracul,
Văzând că crăngile sale
Se ducea pe râu la vale:
Că toate în el căzuse
Şi de apă au fost duse.
Acuma dar ce să facă?
Nu mai rămăsese cracă,
Trebuia acea tulpină
S-o taie din rădăcină;
Se dă jos şi să gândeşte,
În tot chipul chipzuieşte,
Ce fel să o nemerească,
Nu cumva iar să greşască;
Că vrea el cu vreo pază
Copaciul spre deal să cază;
Căci şi el căuta încă
Spre prăpastia adâncă.

Dar gândirea i-a fost scurtă,
Că nu pierdu vreme multă,
Ci până scobeşti un dinte,
Ce să facă-i veni-n minte.

Şi luând funia-ndată
Cea de la samar legată,
Mai ia căpăstru, brâu scoate,
Leagă una d-alta toate,
Face o funie lungă
Mai departe să ajungă.
Apoi urcă dobitocul
Unde era mai sus locul,
Apucă funia,-nnoadă
De samaru-i despre coadă;
D-acolo-n copaci se suie,
Vrând pe voia-i să-l supuie,
Ţapân de vârfu-i o leagă
Şi face o faptă-ntreagă.

D-aci în grab se pogoară
Ca o pisică uşoară,
Apucă securea lată
Ş-începe să saie-ndată.
Taie, mii de ori loveşte,
Stă puţin, se odihneşte.
Şi iar ia securea-n grabă,
Ca un ager l-a sa treabă.
Taie până nu mai poate,
Aşchii peste aşchii scoate;
Când s-apropie să cază,
Aştepta spre deal să-l vază
Dar, unde? copaciul mare
Nu vrea să-i dea ascultare,
Ci începând să trosnească
Şi spre vale să pornească
Râdică în zbor magarul,
Cum era cu tot samarul,

Şi în vederile sale
Îl aruncă peste vale.

Iar el, privind la-nălţime
Măgaru-n zbor cu iuţime,
Căzu îndată pe vine
Şi începu să se-nchine,
Zicând: – Ce minune mare,
Din cele în lume rare!
De ce muri bietul taica
Şi nu trăi draga maica,
Să vază măgar cum zboară
Ca o pasăre uşoară?
Ieri de muream, Doamne bune,
Nu vedeam astă minune!

IARĂŞI DESPRE NEROZIE

Nerodul
Toată a lui nerozie
E de la părinţi moşie.

Îşi pune capul cel sec
Cu-nţeleptul la întrec.

Tu stai să-l înveţi de bine
Şi el te-nvaţă pe tine.

C-o ţiu de coarne se uită
Şi tot strigă că e ciută.

Pe nerod la treabă-l mână,
Dar s-aibi zburătura[1]-n mână.

Cu nerodul când vorbeşti,
Bastonul să-ţi pregăteşti.

Unde-s ochii-nţeleptului,
Este mâna nebunului.

Ş-în pat şi c-ochii pe foc,
I se pare tot un loc.

Nerodul
Gură are de vorbit,
Şi cap n-are de gândit.
El
Strigă de la munte ca să-l auză
Şi de la Dunăre va să-i răspunză
Şi zice că:
Este tare de urechi,
Că n-are două perechi.
De aceea
La poarta surdului
Poţi să baţi orcât de mult,
Că el îţi va şedea mut.
Şi
Nu-ţi încerca vadul cu nerodul.
Nerodului
Zi-i tu lui orcât îţi place
Că el tot ce ştie face.

[1] Bucată de lemn cu care se aruncă în ceva; se foloseşte de obicei pentru a culege fructele din pomi.

După proverbul vechi:
Să-i dai gură de Târgoviște.
Dar însă
Și măgarul câteodată
Binișor și el să poartă.

Pe măgar la nuntă când îl poftește,
Acolo or lemne or apă lipsește.

Nerodul când e-ntrebat:
„Cine e mai mare-n sat?“
El pe loc răspunde: „Eu!
Că-ntărât câinii mereu.“
Dar de multe ori
Să găsește câte-o mână
Să-l scuture de țărână.

POVESTEA VORBII

Lupul flămând leșinat
Nendrăznind să intre-n sat
Și vrând să afle cumvași
De are în el vrăjmași,
– U! mă! – ’ntreabă prin urlat –
Cine e mai mare-n sat?
Câinele dulău bătrân,
Cu botul băgat în sân,
Îi răspunde nemișcând:
– Eu nu știu! nu știu! zicând.
El iar strigă cu urlat:
– U! cine-i mai mare-n sat?

Bătrânul iar nemișcând
Răspunde: – Nu știu! zicând.
Iar javra, cățelul prost,
Sărind de supt adăpost,
Începe a alerga
Și: – Eu! eu! eu! a striga.
Lupul auzind asfel,
Netemându-se de el,
Sare asupră-i pe loc
Și îi rupe din cojoc.
Prostul cățeluș atunci,
Mursicat[1] scăpând din munci,
Fuge strigând: – Aoleu!
Și: – Nu știu! nu știu nici eu.

DESPRE NEROZIE IARĂȘI

Nerozia are
Cheltuială mare.
Căci nerodului
În mâna-i ce pică
Sparge tot și strică.
Și
Umblă gură-cască,
Până să-ți vorbească,
Înserează
Ș-înnoptează.

[1] Mușcat.

Până să zică bou breaz,
Vine soarele l-amiaz.

Întreabă ce ai ascuns,
De vei să-ți auzi răspuns.

Din gura corbului n-auzi decât „cra!“

Șade și el între noi
Ca magarul între oi.

La orce îi sare glasul
Și râde nebun cu ceasul.
Și încă
Face ceva nerozește
Și fluierând îl privește.
Zicând:
Eu îl lau și el se rade.

POVESTEA VORBII

Un chirigiu[1] cu tocmeală,
Încoaci-încolo umblând,
Și luni întregi primeneală
Și spălare nevăzând,

Cum se întoarse din cale
Și la casa sa veni,
Porunci nevestii sale
A-l la și a-l premeni.

[1] Cărăuș, căruțaș.

Nevasta lui mai în grabă
Căldarea la foc puind
Și el umblând după treabă,
De caii lui îngrijind,

Își întrebă pe nevasta:
– Puseși, dragă, ce făcuși?
Ea îi răspunse l-aceasta:
– Da, da, bărbate, acuși;

Este caldă, mi să pare,
C-am pus-o de multicel.
– Ia-o ș-o ado mai tare,
Strigă către dânsa el.

Ea scoțând apa afară,
El se dezbracă pe loc,
Se-nfășură, ca la țară,
Cu cămașa la mijloc,

Să pleacă ș-îi poruncește
Ca să-i toarne acolea
(Precum se obicinuiește
Pe la sate să se lea).

Ea umple oala prostește,
Nencercând apa de fel,
Ș-îi toarnă de-l opărește,
Tocma ca pe un purcel.

El, biet, cum era zăpadă,
Totdodată alergă
Și aci într-o grămadă
Capul în grab își băgă,

Şi când îl trase afară
Părul în ea i-a rămas,
Ca cu brici tăios de pară
Într-o clipă fuse ras.

Nevasta l-acea-ntâmplare
Începu a se-nchina,
Zicând cu mare mirare:
– Uită-te acuma, na!

Tot să stai şi să-ţi faci cruce
De poznaşul meu bărbat,
Că prin câte ţări se duce,
Vine cu una-nvăţat!

Eu îl lau şi el se rade,
Cu brici fără să mai dea,
Părul lui de sine cade,
Ce avui a mai vedea!!

DESPRE NEROZIE IARĂŞI

Negândind nici socotind,
Se pomeneşte vorbind.
Că
Cine mi-a umplut izmenele?
Şi
Cine mi-a luat banul din gură?
Tu îl pui să-ţi toarne, el te-ntreabă:

Câţi se spală, toţi prânzesc?
Cum a zis unul:
Unde-l trimiţ, unde-l mâi,
Umblă fără căpătâi,
Şi
Umblă cătând[1] din pom în pom,
Ca căscatul din om în om.

POVESTEA VORBII

Un nerod, să zic, sau prost,
Că înţelept el n-a fost,
Temându[2]-şi muierea rău,
Ca un neghiob, nătărău,
Într-o zi un om văzând,
Mergând pe drum şi căscând,
Şi nevasta-i s-a-ntâmplat
În acel ceas d-a căscat;
El intră în bănuieli,
Că au amândoi tocmeli
Şi d-aceea a căscat,
Prin căscat răspuns i-a dat.
Asfel necăjit el foc,
Vrând s-o spânzure pe loc,
Făr-a zice către ea,
O funie-ndată ia
Şi o cheamă după el,
Zicând: – Ai colea niţel.

[1] Tipărit: *căscând*
[2] Fiind gelos.

Deci împreună mergând
Şi în ogradă intrând,
Din loc în loc o purta
Ş-un pom lesnicios căta;
Ea gându-i necunoscând,
Stând îl întrebă, zicând:
– Ce mă porţi din pom în pom
Ca căscat din om în om?
– Dar ce, – o întrebă el –
Căscatul umblă asfel?
Zise ea: – Dar au nu ştii?
Geaba dar eşti între vii!
El privind-o a răspuns:
– Aşa, bine că mi-ai spus,
Că eu asta n-o ştiam
Şi să te spânzur umblam.

DESPRE NEVOIAŞ[1]

Ţine-mă, Doamne, încai,
Dacă vei să mai mă ai.
Nevoiaşul este
Slugă oloagă
După dârloagă[2].

[1] Netrebnic, răuvoitor, leneş.
[2] Mârţoagă.

Sau
Loază-mbăierată[1],
Vită încălţată.

Când umblă prin poticele,
Parcă e luat din iele.

Te uiţi la dânsul şi parcă
Tot prin străchini goale calcă.

Umblă parcă treieră la mărăcini.

Când te uiţi la el şi trece,
Parcă este în chiostece[2].

Umblarea-i e-ncovoiată
Ca la pisică plouată.

La o treabă când se scoală,
Parcă are oau în poală.

Pân-a se găti mireasa,
Ochii ginerelui iasă.

A visat că s-a-nghimpat
Şi-umblă la picior legat.
Fata mamii
Şchiopetează mititica,
Că a călcat-o pisica!

[1] Om de nimic (*loază* – tulpina plantelor acăţătoare).
[2] Piedică care se leagă de piciorul calului.

Vorbeşte cu mormăitură,
Parcă are mămăligă-n gură.
Şi
Parcă are orbul găinilor.

Vorbeşte vorba-ngânată,
Parcă-i e gura legată.

Mamă, und-eşti să mă vezi,
Că şi eu am tot ochi brezi?

De ar muri moşul, să-i apuc toiagul.
Şi
De ar muri tata, ca să-i iau briceagul.

De ar muri socru,
Ca să-i apuc locu

Lă-mă, mamă, şi pe mine
Şi mă fă frumos ca tine.

Trimite pe nevoiaş
Să-ţi slujească la cevaşi,
Dar pleacă şi după el,
Că nu-ţi face-n grab altfel.
El este
Câine surd dus la vânat,
Cal şchiop pus la alergat.

Nevoiaşul la toate
Zice că nu poate.
Că, uite,
O trag, nu vine, o-mping, nu merge.

Puind pe săteni la clacă oarecare arendaş,
S-a-ntâmplat în ei să fie şi un leneş, nevoiaş,
Care de-l punea la sapă, adormea în mâini cu ea,
De-i da coasa să cosească, nu ştia cum să o ia,
De-i da securea să taie, înnopta până să dea,
Abia stând şi ardicându-şi cioarecii carii cădea.
Văzând, gândi arendaşul că, nevoiaş cum era,
Doar o să poată din curte nişte gunoi a-l căra;
Îl chemă, îi dete roaba, el o luă, se uită,
Ş-începu să o încarce, după cum îi arătă,
Dar văzându-l arendaşul că-n mâini după ce o ia
O ţine-n loc încărcată şi stând se uită la ea,
Începu la el să strige, ca să care mai curând;
Iar nevoiaşul răspunse, către arendaş zicând:
– Apoi uite, „o trag, nu vine, o-mping, nu merge".

Atunci puind arendaşul asupra-i un dorobanţ,
Tot sărind o ducea roaba, ca când parcă juca danţ,
Zicând: – Vezi ce uşor merge, ajutat de băţul meu?
– Apoi – zise nevoiaşul – aşa, cu rău, ştiam eu.

DESPRE LENEŞI

Lenea e cocoană mare
Care n-are de mâncare.

Toţi copacii înfrunzesc,
Dar mulţi din ei nu rodesc.

Plopul e destul de mare,
Dar pe dânsul poame n-are.
    Pe nevoiaşul şi leneşul
Cu o funie să-i legi
Şi p-amândoi să-i îneci.

Parcă-i e gura-ncleştată
Şi de ielele luată.

De lene ochii-şi închide
Şi buzele îşi deschide.

I-e lene să şi vorbească,
Dar încă să mai muncească!

După cum a fost sădit,
Astfel a şi răsărit.

Umblă drumurile-n rând,
Podinile[1] numărând.

Toţi pretutindenea sapă,
El duce câinii la apă.

Parcă pentr-o vorbă vie, gura îi cere chirie.

Rumegă vorba ca oaia iarba.

Leneşul fuge de danţ
Ca şi câinile de lanţ.

---

[1] Scândurile cu care se pavau drumurile.

De lene şi de urât
Tocma supt pat s-a vârât.

Aşteaptă îmbucătura
Să i-o dea mură în gură.
    Însă
Mai bine ar tot mânca
Decât ceva ar lucra.
    El
Joacă danţ pe mamaligă
Ş-îi ajunge cât câştigă.
    Când în cea după urmă
La o pomană-nghesuit,
Băut, sătul a murit.
A mâncat până încât
I-a venit până la gât.
    Leneşul.
Are gură-mpiedecată,
Dar taina o spune-ndată.
    Şi
De vei sfat la vreo treabă,
Mergi pe leneşul întreabă.
    El
Altora le dă povaţă,
Dar pe sine nu se-nvaţă
    Leneşul zice:
Mamă, zi să vină nenea
Ca să-mi mai scuture lenea.
    Sau
Ast lucru l-aş face-ndată,
Dar n-am cine să mă bată.

Căldura după ce trece
Şi începe vântul rece,
Ţiganul uşor în pene
Nu-şi făcu bordei de lene;
Acum vede că îi pasă
Dar lenea tot iar nu-l lasă;
Iarna iar nedându-i pace,
Ia şi el, un plocon face
Ş-în sat la zapciu[1] se duce,
Grăbind din somn să-l apuce;
Când el în mâini cu ploconul,
Iacă ieşi şi coconul.
– Ce vei, ţigane?-l întreabă.
– Te rog, cocoane, d-o treabă!
Dă-mi un dorobanţ, fă bine,
Ca să stea astăzi de mine,
Cum o şti să nu-mi dea pace,
Un bordei până mi-oi face.

Deci luând el dorobanţul,
Jucă într-acea zi danţul,
Că, când începu a-l bate
Cu gârbacele[2] pe spate,
Bordeiul gata îi fuse
Şi în el copii-şi puse,
Zicând: – Bogdaproste, frate,
Mă cam borduşişi în spate,

[1] Funcţionar poliţeinesc şi fiscal (în vechea administraţie românească).
[2] Bicele.

Dar îţi mulţămesc de casă,
Că acum de frig nu-mi pasă.
Dar însă
Lenea când este mai mică
Tot ştie şi ea de frică.
Dar când este lenea mare,
Vede arzând pe el casa
Ş-îi e lene ca să iasă.

POVESTEA VORBII

Să zice că oareunde un împărat curios
Vrea să afle-n ce chip este omul cel mai lenevos,
Şi porunci să-i adune câţiva din ţinutul său,
Însă de cei mai de frunte, ce să lenevea mai rău.
După ce dar îi găsiră şi după ce i-au adus,
Tocma-n marginea cetăţii să şază-ntr-un loc i-a pus.
Câtva timp aşa ţiindu-i, fără să facă nimic,
De la curtea-mpărătească le da bucate, mertic,
Şi întrebând împăratul cum petrec ei şi ce fac,
Îi povestiră slujbaşii cum că toată ziua zac,
Şi când le dă de mâncare, o mănâncă răsturnaţi,
L-e lene gura să-şi caşce; parcă-s nişte leşinaţi.

De aceasta împăratul auzind, la ei s-a dus
Şi de la uşe privindu-i, să dea casii foc a pus,
Ca să vază ce vor face, vor şedea tot nemişcaţi,
Sau, văzând focul, îndată o să fugă toţi speriaţi?
Dar văzând că privesc focul şi nu se mişcă din loc,
Puse un slujbaş să strige: – Ieşiţi, că ardeţi în foc!
Iar unul din ei răspunse: – Nu – ţ-e – le – ne să – vor – beşti?
Şi aşa să prăpădiră, arzând în foc, toţi aceşti.

DESPRE BEȚIE

Popa toacă și îi cheamă
La biserică să meargă,
Ei la cârciumă aleargă.

Cu oala de dimineață
Să tămâie-n toată viață.
Și apoi
Poruncește ș-îi aduce
Atât cât nu poate duce.

Bea, pipota își îneacă,
Altul ca să nu-l întreacă.

Ieri vinu-l bătu la spete
Ș-azi iar merge să se-mbete.
Căci
El ș-îl bate, ș-îl mângâie,
Merge iar să se tămâie.

Beat dintr-o cârciumă iese,
Intră-n alta, fiind dese.

Umblă pe drum beat
Ca câine turbat.
Pentru că
Omul d-ar fi cât de bun,
Vinul îl face nebun.

Omul bețiv nu știe
Ce face la beție.

Sau
El ce face la beție
Se căiește la trezie.
Însă
Beția o vindecă sapa și lopata.

Noaptea când însetoșază
Sticle și oale visează.
Se pomenește strigând:
Mai dați cu udătura,
Că mi s-a uscat gura.
În adevăr,
Beția este ușa tutulor răutăților.
Precum vedem că
Cine bea vin își bea punga și mintea, ba și sănătatea.
Bețivul
De mic și mare în sat
E cu deștul arătat.
Uite-l, zice,
Privește la el
Ș-îl scrie la fel.

Fluieră în bute și suge cep.
Mustățile îi caută[1] a oală.
A suflat în fundul oalei.
S-a afumat cu luleaua.
L-a bătut cărbunii la cap.
Picioarele nu-l mai țin
Și tot strigă: Ado vin!

[1] Tânjesc după ceva, doresc ceva.

Îl atârnă într-o parte.
Sau
A pus mai mult de o parte.

Nu-i e destul că-i cu minte neroadă,
A luat şi purceaua de coadă[1].
Dar însă
De la nebun şi de la beat
Adevăru-i lesne de aflat.
Căci
Ce e-n inima treazului
Este în gura beatului.

Singur se dă de gol,
Fără să-i dea ocol.

Beţivul când este beat
Îi pare că-i împărat.

Când e plosca la mijloc,
Mare, mic e cu noroc.

Ţine, fine, na şi ţie,
Cât p-aci să-mi dea şi mie.

Satul mic şi rotocol
Îi dau şi curând ocol.
Sau
Satul mic îl ajunge podvoada[2] des.

---

[1] S-a îmbătat.
[2] Transport cu carul (prestaţie gratuită).

Dar cum zice un învăţat:
La buciumul[1] vieţii trei vlăstari cresc, unul al sănătăţii, altul al veseliei şi altul al turburării.
De multe ori
Îţi vine acru de el.
Povestea ţiganului:
Acr–u–u–u, de la naşu.
Şi
De roşu, roşu! de acru, acru! de Ploieşti, Ploieşti! chef nenai[2].

Cu un cuvânt,
Vinul face pe săraci bogaţi, pe ciungi cu mâini, pe ologi cu picioare şi pe orbi cu ochi.

POVESTEA VORBII

Ciungul, ologul, orbul şi golanul[3] ce-l purta
La o cârciumă-mpreună bând până a se-mbăta,
Orbul ardică paharul, faţa vinului privind,
– U–iu, ce floare frumoasă! zise, tare chiuind.
Ciungul, necăjit de vorba-i: – Ei, – zise – mă-nnebunesc!
De unde vezi floarea tu, mă! or vei să te pălmuiesc!
– Ci nu sta, – zise ologul – ia-l cu mâinile de păr,
Să ţi-l calc eu supt picioare, să-l pisez să ţi-l las măr.
Iar golanul ce sta faţă, văzând că se necăjesc,
– Daţi, mă! – zise către dânşii – că ce-o fi eu împlinesc.

În sfârşit,
Omul se îmbată şi de inimă rea şi de inimă bună.

---

[1] Butucul.
[2] Nu-i (ţig.).
[3] Săracul, zdrenţărosul.

Dar
De multe ori necazul îmbată mai rău decât orce băutură.
Însă
Beţia tinereţii întrece pe a vinului.
După proverbul ce zice:
Cine umblă pe drum cu gândul acasă îşi pierde căciula în târg.
De aceea,
Să fii treaz nemâncat, de-ţi va zice lumea că eşti beat, mergi de te culcă.

DESPRE BEŢIE IARĂŞI

Cine bea în cinste or în dator se îmbată de două ori.
Că
Una gândeşte cârciumarul şi alta beţivul.
Cârciumarul zice:
Băutura e unde e, mâncarea e o fudulie.
Apa nu e bună nici în cizmă.
Vinul e pentru noi, nu e pentru boi.
Cu vinul şi cu somnul uită grijile omul.
Vinul e toiagul bătrâneţelor şi nebunia tinereţelor.
Însă
Vinul bun şi nevasta frumoasă sânt două otrăvi dulci la om.
Tu îl beai pe dânsul şi el te bea pe tine.
Tu îl bagi în maţe şi el iese în faţă.
Cât să dai ocol, tot te dă de gol.
Mergi pe cărare lină şi dai drept în tină.

Un ungurean[1] oarecare
Ce n-au prea avut umblare
Şi nici vie nu văzuse,
Nici vrodată vin băuse,
Şi văzând odată vie,
Bând şi vin pân' la beţie,
P-alt ungurean întâlneşte
Şi cu el astfel vorbeşte:
– Măi soaţe, văz't-ai tu ghie?
– Am văz't, măi, – zise – ş-o mie.
– No, da cum îi? de-i văz't, spune
– Da au îi, măi, vo minune?
– De n-ai văz't cred pot' să-ţi pară.
– No, mă, să-ţi spun cum îi dară:
Îi albă şi ste-n chişoară[2]
Răscăcănată la soare.
– No, minţ tu, că n-ai văz't ghine,
Să-ţi spun io, cată la mine:
Ghia aie-i pi-un deal pusă,
Tot cu ţepi pin ea împunsă,
Şi cochile[3], voinici tună[4]
Poama ei de i-o adună,
Şi supt chicioare, împarcă,
Să-i cure zeama, o calcă.
Apoi p-aceea zeamă dragă
O botez ghin şi o bagă

[1] Ardelean.
[2] Picioare.
[3] Copile.
[4] Intră.

În o scorbură întinsă,
Cu bete[1] d-alun încinsă;
De-aci mere[2] o boreasă[3],
Ce îi zice cârjmăreasă,
Şi chiamă ghinul pi-o boartă,
Ţânând o cofă cu toartă,
Şi ţi-l dea de-l beai cu oala.
Mă, da-i şelău[4] ghinul ala!
Că, când îl beai, te îmbună,
Până banii ţ-îi adună
Şi să duce, nu-i mai pasă,
Cu punga goală te lasă;
Şi să vezi cum, num-ascultă
La hiclenia-i a multă:
Io beui din el odată
O oală ghine-ndesată,
Şi pân' grăii trei cuvinte,
Mă luă un chic de minte,
Când plecai să meri pe cale,
Drumu oblu-m părea vale.
Că el se ţinea de mine
Ş-îmi da ghes să caz pe vine,
Io dam pe poteca lină,
El mă da-n lături pin tină.
Dac-am văz't că joc îşi face,
Vrui să-l ghirui, să-mi dea pace,
Dar el m-o trântit în tină
Şi mă dete pe hodină.

[1] Cingători.
[2] Merge.
[3] Femeie măritată.
[4] *Celău* – înşelător.

Când m-o deşteptat o tuse,
Mă uit, să vezi ce-mi făcuse!
La gura-mi se băligase,
Banii din pungă-mi luase
Şi să dusese la dracu
Şi unde i-o fost lui placu.

Vinul, ţuica cui îi place n-are cu ce să se-mbrace.
Beţivul când trece pe punte închide ochii să nu vază apa.
Arama omului la beţie se arată.
Hoţu-nvaţă la hoţie şi beţivul la beţie.
Să bei pân' ţ-o ieşi păru pân căciulă şi cămaşa pân izmene.
Dar
Cine să ia după muscă ajunge la bălegar.
Că
Cine bea pân' la-mbătare nume bun în lume n-are.
Şi
Decât să-ţi iasă nume rău, mai bine ochii din cap.
Spune-mi cu cin' te-nsoţeşti, ca să-ţi spui eu cine eşti.
Cine te vede intrând în cârciumă nu zice că ai intrat să te-nchini.
Omul a intra în baie şi a nu se îmbăia nu se poate.
Omul este ca oaia, lesne să ia după altul, nu judecă nevoia.

POVESTEA VORBII

Un grec oarecare, din sate plugar,
Plecă şi se duse cu al său magar
Până la o rudă ce-i era cumnat
Şi avea şederea departe l-alt sat.
Cumnatu-său, care prea mult îl iubea,
Ş-în casa-i văzându-l o dată abia,

Îl priimi vesel, cum i s-a căzut,
Şi seara la cină cu el a şezut,
Cu vorbe, cu glume tot s-a îndemnat,
Ş-a dat cu paharul pân' s-a îmbătat.
Culcându-se astfel şi dormind ceva,
A doua zi capul grozav îi urla,
Îi părea mai mare de cum era-ntâi
Ş-îl trăgea să-l puie iar pe căpătâi;
Îl punea, şi geaba, orcum nu-i trecea,
Îl atârna, parcă locul nu-i plăcea,
Necăjit se scoală, greaţa a-şi scuipa,
Vrând şi dobitocul a ş-îl adăpa,
Şi dacă se duse în sat la ceşmea,
Fluiera din buze, silindu-l să bea.
Dobitocul însă, dacă a băut,
Îşi ardică capul ş-în loc a stătut.
Deci văzând ţăranul pe al său catâr,
Că la fluierarea-i nu face hatâr
Şi de îmbiere n-are nici habar,
Ca o picătură să-nghiţă măcar,
Zise (clătind capul): – Hai, dobitoc, hai!
Tu mai multă minte decât mine ai!
De făceam aseară ca tine şi eu,
Nu era să-mi fie astăzi aşa greu.

Fiindcă şi următoarea poveste este a rădăcinei beţiei, o alăturăm aici.

Când a fost odată pre pământ aleasă
Nobila Gutuie poamelor crăiasă,
Dând oblăduire şi peste legume
Celor ce se aflã în întinsa lume,
Tronul îşi pusese sus la înălţime,

Întinzându-şi cortul în acea lăţime,
Sta înconjurată ca crăiasă mare
De destule poame până-n depărtare;
Iar în jos pe vale sta în şir supt coaste
Feluri de legume drept vitează oaste.
Astfel dar regina, nobila Gutuie,
Vru în rânduială tronul său să-şi puie
Şi după talente ce ea cunoscuse
Pe vestita Chitra[1] cap a fi o puse;
Rodia alese cum şi pe Lămâia,
Piersica, Naramza[2] pentru treapta-ntâia;
Iar a doua treaptă rândui pe Părul,
Cu Cireşa, Vişina[3], Zarzăra şi Mărul;
Iar pe supt aceştia Coarna şi pe Pruna,
Cum şi dopotrivă Nuca şi Aluna;
Cu aceştia dară împlinindu-şi suma
Despre toată poama şi despre leguma,
Sta din înălţime, se uita în vale,
Răspândind la toate poruncile sale
Prin Migdalul tainic, ce îi sta la spate
Ş-îi avea credinţă a păzi dreptate.
Deci bubosul Strugur, ce-şi avea şederea
Pe lângă crăiasa cu apropierea,
Pârcalab[4] să fie cinste avusese,
De această slujbă vrednic s-alesese;
Însă el zavisnic către celelalte,
Care ocupase slujbe mai înalte,

[1] Fruct exotic, asemănător cu lămâia.
[2] Portocala.
[3] În două silabe (scris *Vişîna*).
[4] Funcţionar administrativ şi fiscal.

Începu cu ură multe pâri se facă,
Socotind reginei astfel să se placă,
Şi pe d-altă parte poamele sărace
Nu avea de dânsul niciodată pace:
Nu-nceta în lături tot să se întinză,
Să se mai lungească, loc să mai coprinză;
S-atârna de une, sugruma pe alte,
N-avea păs în sine de porunci înalte,
Bătăios, zburdalnic dintr-a sa natură,
Supăra pe toate prea fără măsură,
Îi plăcea să-şi bată joc de fiecare,
Ameţea o lume ca cu fermecare;
Într-aceste ş-alte cu semeaţă faţă,
Înfoiat în haine, răsucind mustaţă,
Plin de nebunie, cu arţag în sine
Se ardică-ndată, la crăiasa vine
A aduce pâră despre celelalte
Ş-într-acest chip zice cu strigări înalte:

– Mă închin, stăpână, cu supus raport,
Cum am şi poruncă-n slujbă să mă port;
Eu umblând cu toate-n bun prieteşug,
Am aflat în ele mare vicleşug!
Multe din legume rele uneltesc,
Rânduielii bune să împrotivesc;
Mai cu seamă Varza, cea-ngâmfată-n foi,
Umblă să aducă-n toate mari nevoi;
Ceapa cea bărboasă d-altă parte iar,
Ea înlăcrămează prunci şi mume chiar;
Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras,
Are nişte fumuri de rup parcă nas;
Când e Usturoiul, el şi mai grozav
Turbură văzduhul cu al său nărav.

Aşti protivnici dară n-au de tine păs,
Ci pre celelalte toate le apăs;
Eu acela care am puteri de mac
Ş-ameţesc simţirea ca un tiriac[1],
Ei mă veninează cu spirtosul duh,
Şi pe loc m-apucă tusea cu năduh;
Despre care astăzi veste ţi-am adus,
După datorie, ca un mic supus.

Auzind crăiasa vestea cea adusă
De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă,
Zise către dânsul: – Ai tu mărturie
Ca să stea dovadă după datorie?
– Am, – el îi răspunse – şi nu o dovadă,
Ci îţi poci aduce chiar şi o grămadă,
Nu persoane proaste[2], ci de cinste-n lume,
Şi mă rog ascultă să le spui anume:

Am întâi dovadă pe Piperul care
E la fiecine prea la cinste mare;
Am şi după dânsul pe Ienibaharul,
Chimenul, Molotrul[3], Cimbrul şi Mararul,
Capera, Maslina, care sânt de frunte
Şi întâi poftite la oaspeţi şi nunte;
Pe lângă acestea am şi pe Ciuperca
Şi cu preacinstita sora-i Minaterca,
Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte,
Care totdauna e la mulţi în cinste;
Bobul, stingătorul de orce duhoare,
Postnica Fasole, cea prea umflătoare;

[1] Un fel de leac popular, pe bază de opiu.
[2] Simple, de rând.
[3] Plantă leguminoasă, cu flori albastre.

Am şi preacinstitul verdul Crastavete,
Agreşele, cum şi Coacăzele fete,
Şi ghebosul Roşcov, cel supus poruncii,
Cu Smochina care lesne-mpacă pruncii;
Am şi pe Curmaua cea în sâmbur tare,
Cum şi pe Castana cea cu miezul, mare;
Am şi pe Stafida, soru-mea cea mică,
D-o fi priimită la ceva să zică;
De voieşti, aceştia gata sânt să vie
Ca să stea să spuie care orce ştie.

Cum simţi aceasta Ceapa totdodată,
Cum e din natură foarte veninată,
Se-mbrăcă îndată, iute, cu mânie,
Douăspre'ce haine puse de dimie[1],
Şi cămaşi atâtea albe, supţirele,
Îmbrăcând binişul[2] roşu peste ele,
Pieptenă şi barba-şi albă şi bătrână,
Scuturând-o bine de pământ, ţărână,
Pleacă necăjită-n toat-a ei putere,
Veninând văzduhul de cătran şi fiere,
Pe pământ târându-şi barba sa cea lată,
Sus în deal ajunse la crăiasa-ndată.
Cum intră de faţă gura îşi deschise
Şi cu îndrăzneală într-acest chip zise:
– Să trăieşti, stăpână, pe înaltu-ţi tron,
Să ne fii la toate pururea patron,
Să-nfloreşti ca măru-n fiecare an,
Aibă-ţi chipul vesel faţa[3] de şofran,

[1] Ţesătură groasă, de lână sau de bumbac.
[2] Manta lungă.
[3] Culoarea.

Rog cu plecăciune până la pământ
Multa-ţi bunătate, pentru crezământ;
Mincinosul Strugur multe ne-a pârât,
Că-ntr-a noastră slujbă ne-am purtat urât,
Dar aceste toate câte le-a vorbit,
Însuşi de la sine el le-a născocit.
Te încrede mie, adevăru-ţi zic,
Că am barba albă, nu sânt copil mic;
Poci să-ţi fac îndată orce jurământ,
Spre a te încrede la al meu cuvânt.

Când porni din gură Ceapa jurământul,
Zgudui îndată toată frunza vântul,
Cât de groază multă jos se scuturară,
Paserile-n aer de prin crăci zburară.
Ascultaţi şi ce fel fuse jurământul,
Carea ca un ritor[1] ş-au urmat cuvântul:

– Jur cu dreptu-mi cuget să n-am parte eu
Într-această lume de tot neamul meu
Şi să nu mă bucur ca d-acel noroi
De al meu iubitul frate Usturoi,
Cum şi în osândă să ajung să caz,
Ca să plâng de moartea socrului meu Praz;
Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean,
Să-l mănânce viermii viu chiar în ăst an;
Să îngrop în viaţă şi să tânguiesc
Fiicele-mi Ridiche, care le iubesc;
Cum şi al meu unul ginere Ardei
Praf să se prefacă-n fiece bordei;

[1] Retor, orator.

Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Şi mătuşii-mi Sfecla groapa să le sap,
Nici să am în lume parte-n ochii mei
De nepoţii Morcovi şi de Pătrunjei;
Să se rătăcească-n lunci şi prin câmpii
Verele-mi drăguţe Broajbe[1] şi Gulii,
Şi să n-am iar parte de Cartoful văr
De nu spui de faţă dreptul adevăr;
Şi bubosul Strugur de n-o fi minţit,
Moartea mea să fie de tăios cuţit,
Cum şi să mă facă-n mici bucăţi pe loc
Şi să mă prăjască în tigăi pe foc.
Rog dar ca sa fie Strugurul adus,
Ce-a bârfit de mine şi minciuni a spus,
Voi prin judecată ca or eu, or el,
Să ni să aleagă dreptul la un fel;
Voi aci acuma la-ntrebări să stea
Şi minciuna spusă-n faţă să se dea.

Auzind crăiasa aste jurăminte,
Porunci Salatei, ce îi sta-nainte,
(Zic) către Marulă[2] şi către Lăptucă,
Că aci de fată legile s-aducă,
Şi sobor[3] s-adune-ndată prin chemare,
Frunte stând Dovleacul cel cu capul mare,
Pepenile verde lângă el să şază,
Şi slujbaşi să aibă împrejur spre pază
Pe Patlagelele-n roşu îmbrăcate
Şi pe cele-n vânăt, ce sânt veninate;

[1] Napi.
[2] Varietate de lăptucă.
[3] Adunare, sfat.

Bamiile încă, Loboda şi Ştirul
Să se afle faţă, să-mplinească şirul.

Deci acestea toate cum se adunară,
Pe mustosul Strugur îl înfăţişară,
Cumpăna, balanţa aducând porniră
Şi pe cele spuse drept le cumpeniră.
Astfel dar pe Strugur l-au găsit cu vină
Şi că însuşi numai este de pricină;
Iar vinosul Strugur începu să plângă
Şi ceru din partea-i mărturii să strângă,
Dar şi fură-n spate-i trei ce îl iubiră
Şi să-i părtineze singure veniră:
Pepenile galben, Pierseca, Caisa,
Dar nu ascultară a acestor zisa,
Ci îl osândiră toţi ca dintr-o gură,
Cum şi hotărârea dintru-ntâi făcură.
Pepenile, care părtinire puse,
Se crăpă în două, c-auzit nu fuse,
Piersica asemeni şi Caisa iară
De necaz şi ciudă-n loc să despicară;
Iar Urzica care sta aci zbârlită,
Vrând să ias-afară iute, necăjită,
Urzică-mprejuru-i pe câţi îi atinse
Şi dintr-asta mare zarvă se aprinse;
Dar crăiasa foarte-n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sirmanul Strugur prea greu să-l blesteme
Şi asupra-i toate relele să cheme,
Zicând:
– Tu-n a ta viaţă, ca un blestemat,
Tot de lemne-n lume să fii spânzurat,

Soare să te arză, să te bată vânt,
Şi să nu-ţi ajungă trupul de pământ;
Ochii ciori să-ţi scoaţă ş-alte paseri mici
Şi de bruma toamnei în bucăţi să pici,
Şi apoi în urmă prin cuţit tăios
Trupul tău să fie dat d-acolo jos,
Şi să n-ai pe nimeni a se umili[1]
Ca să-ţi tragă clopot sau a te jeli,
Ci cu râs, cu cântec a te arunca,
Cum şi supt picioare-n danţ a te călca;
După ce dar astfel, cum zisei, te calci[2]
Şi în mici fărâme dacă te prefaci,
Sângele să-ţi stoarcă, trupu-ţi tescuind,
Şi să-l bea voinicii veseli chiuind;
Cu strigări şi jocuri a se bucura,
Cu oalele bându-l, bunuri a-şi ura,
Grijile să-şi uite în acel minut,
Să se socotească cei mai cu avut;
Unii iarăşi limba a-şi împleteci,
Iar neîndrăzneţii a se-nvoinici;
Alţii iar, tăcuţii, când îl vor gusta,
Filosofi la vorbe a se arăta;
Alţii când dintr-însul vor ceva sorbi,
La arţag să prinză-n certuri a vorbi;
Alţii iar să meargă pe două cărări,
Câinilor pe drumuri dând întărâtări,
Cum şi ca nebunii vântul ocărând,
Să se tăvălească în noroi căzând;
Alţii iar, cei lacomi, or pe unde mân,
Îndărăt să-l toarne şi să-l verse-n sân;

[1] A se milostivi.
[2] Eşti călcat.

Alţi cu neruşine a se dezbrăca
Şi golaşi piperu[1]-ntr-alţii a juca;
Alţii iarăşi bându-l, dintr-al lui plecat
Să se bolnăvească şi să zacă-n pat;
Însă toţi aceştia când se vor trezi
Stând să se căiască în ceealaltă zi,
Să se ruşineze chiar de fapta lor,
Nendrăznind să-şi scoată faţa la sobor.

Astfel dar blestemul fuse-n acel ceas
Care până astăzi îl vedem rămas.

De aceea
Vinul e dat să-l bea voinicii, iar nu toţi nevoiaşii.
Că
Toată lumea bea vinul, dar nu-şi bea mintea.

Îşi înoată gura în vin până dă dintr-însul.

Gândeşte să nu mai lase în bute
Şi
Umblă cu ochii logodiţi.

Pe unul îl vede ca doi.
Ci
Dacă nu eşti vrednic să-l duci, nu te încărca peste măsură.

Cum a zis ţiganul:
Daca nenai puterinţă, la ce chichirezi[2] gâlceavă?
Iar nu
Toarnă, umple foalele,
Până-şi udă poalele.

[1] Dans popular.
[2] Provoci (ţig.).

Şi
Vede că nu mai încape
Şi toarnă până să crape.
Ardică paharul strigând:
Dumnezeu să-l înmulţească
Ca şi pe piatră să crească.

DESPRE MÂNCARE

Omul trăieşte cu ce bagă în gură.
Pântecele omului n-are fereastră ca să i să vază ce a mâncat.
Pâine cu sare e gata mâncare.
Dintr-o ridiche patru feluri de mâncări se face: rasă şi nerasă, cute[1] şi felii.
Cine caută gurii i să dezgoleşte turii.
Cine mănâncă puţin mănâncă mai de multe ori.
Cine mănâncă mult mănâncă mai de puţine ori.
Omul nu trăieşte să mănânce, ci mănâncă să trăiască.
De aceea
Mâncarea de dimineaţa lasă-o pentru seară.
Şi
Lucrul de seară nu-l lăsa pentru dimineaţă.
Gura omului e iad, cât să-i dai, tot zice „ad'".
Astăzi să mănânci cât un bou, mâine ceri să mănânci cât doi.

[1] Creastă (de ridiche).

Însă
Şi un nebun mănâncă nouă pâini, dar e mai nebun cine i le dă.
Orce lucru când e mai puţin să pare mai cu gust.
Găina când să vede în grămadă, râcâie cu picioarele.
Păduchele când se satură iese în frunte.
Iar
Flămândul codri visează şi vrabia mei.
Posteşte robul lui Dumnezeu, dacă nu găseşte tot mereu.
Că
Cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale.
Cine are bea şi mănâncă, cine nu, stă şi să uită.
Omul care este harnic totdauna are praznic.
Iar nevoiaşul şi prostul şi în ziua de Paşti postul.
Că
Astăzi când are parale mănâncă zaharicale.
Şi
Când se caută mâine, n-are cu ce să-şi ia pâine.
Azi are, satură zece, şi mâine flămând petrece.
De aceea
Gândeşte de astăzi şi pentru mâine.
De ai venituri mititele, mai opreşte din măsele.

POVESTEA VORBII

În Ţarigrad este un han (auzim)
Căruia turceşte-i zic Sanchi-iedim,
Fiindcă acela care l-a făcut
Prea sărac fusese, cu nici un avut;
Făr' de venit mare, cu câştig puţin,
Îşi ţinea viaţa ca toţi cum ş-o ţin,
Decât pe nimicuri bani nu cheltuia,

Deş-îi zicea gândul ce vedea să ia;
Dar cu înfrânare mai mult petrecând,
Îşi stăpânea pofta, în sine zicând:
„Pe cutare lucru atât o să dau;
Când poci făr' de dânsul, pentru ce să-l iau?
Ia să pui eu banii bine, cei de dat,
Şi să zic în gându-mi că l-am cumpărat."
Când mergea în piaţă şi vedea vânzări,
Pometuri, dulceţuri şi alte mâncări,
Întreba de toate cu cât să vindea,
Şi numărând preţul ce era să dea,
Într-o altă pungă băgând îl strângea,
Ş-îl lăsa într-însa, nu-l mai atingea,
Zicând întru sine: „Iacă că luai
Şi zic (sanchi-iedim[1]) ca când şi mâncai".
Astfel el tot strânse până grămădi
Ş-în Ţarigrad hanul, cum am zis, clădi.

DESPRE SĂRĂCIE

Decât toată bogăţia,
E mai scumpă sărăcia,
Că până nu-şi va da toate
Să o capete nu poate.

Sărăcia când ţ-e-n vatră,
E ca o stană de piatră.

[1] Sensul expresiei turceşti este dat de Pann în cuvintele imediat următoare: „ca când şi mâncai".

Sărăcia pretutindinea
Să întinde ca pecinginea.

Necăjita lui viaţă
Să ţine-ntr-un fir de aţă.
De sărăcie nu scapă,
N-are după ce bea apă.

De foame i să lungesc urechile.

De sărac, nici unghii n-are
La vreme de scărpinare.

N-are cer, n-are pământ,
Şade ca într-un mormânt.

Trage neîncetat
Vetrela[1] pe uscat.

E îmbrăcat ca un nap,
Din călcâie pân' la cap.
Haina lui
Mai mult aţă decât faţă.

De la cel ce e de milă
N-ai ce lua nici cu silă.

Într-un hambar gol, şi şoarecile să cază, capul o să-şi spargă.

[1] Unii zic *trage verde pe uscat*, însă nu e bine, ci *vetrela*, care se înţelege „pânza corăbii" (n. aut.).

N-are casă, n-are masă.

Unde înserează, acolo doarme.

Casa săracul o are
Toată ca melcu-n spinare,
Își ia oaule și cuibul.

N-are în lume săracul
Unde să-și plece nici capul.

S-ars, s-a stins într-un ceas,
Numai cu deștul a rămas.

L-a luat sărăcia după urmă
Ca o oaie rătăcită din turmă.

Și făină ș-aluat tot împrumut le-a luat.
Dacă moare juncul, se răpune jugul.

Să rupe zagazul, îi stă și sfârleazul[1].

I-ai luat apșoara, a stătut și moara,
Îi zmulgi aripioara, d-aci nu mai zboară.

De foame se învârtește,
Supt călcâi locul găurește.

Arzând numai doi tăciuni,
Nu să pot face cărbuni.

[1] Placă metalică sau de lemn, fixată pe o axă, cu ajutorul căreia se determină direcția vântului.

Numai într-un tăciune
Nu să face mamaligă,
Nici poate ceva să frigă.

Herghelie de o iapă ciufă[1]
Și braniște[2] numai de o tufă
Nu să face niciodată.

Murătură din mură nu să face.
Însă
Când n-are cu ce săracul,
Răbdarea îi este leacul.

Să strânge ca melcul în coaja lui.

Când îmbrăcat, când despuiat.

Când mâncat, când nemâncat.

Înghite la noduri cât pumnul
Și sufere în nas fumul.

Cum a zis un copil:
Tată! noi n-avem pâine nici o coajă
Și câinii umblă cu covrigi în coadă.

Găina curătură[3] visează și vrabia mei.
Altul a zis iarăși:
Melcii îi frig pe cărbuni
Și ei cântă ca nebuni.

[1] Cu părul nețesălat.
[2] Pădure.
[3] Ceea ce rămâne în ciur după ce se cerne grâul.

Aşa şi săracul,
Cu necazul se hârseşte[1], ca unul ce cu el creşte.
Că
Arapul de n-ar vedea pe tatăl său şi pe moşul său negru, el s-ar omorî.
De aceea şi săracul îşi cântă singur:
Tu, foamete lungă, unde ai iernat?
La săracu-n pungă, şi mai mult supt pat.
Însă
Cei mici vor multe cum şi de toate.
Dar
Sărăcia învaţă pe om ca să fie econom.
Sau
Dascăliţa sărăcie-nvaţă pe om meserie.

Că dacă n-ai să mănânci, munceşti până cazi pe brânci.

Sărăcuţa lelea plăteşte cu pielea!

Calul râios se scarpină de copaciul scrobos[2].

Ochii săracului sânt în mâinile bogatului.

Bogatul se scarpină şi săracul socoteşte că caută să-i dea.

După toată sărăcia, îl mai mănâncă şi râia.

Dacă-ţi moare calul, îţi vezi pe jos halul[3].

E destul de rău dacă n-ai al tău.

[1] Se deprinde.
[2] Scorburos.
[3] Condiţia, starea (aici pare să însemne „avere").

Un bordei să ai cât de rău, numai să fie al tău.

Te răsfaţă într-al tău ca ariciu-n cuibul său.
Căci
Ajungi în casa altuia, nu poţi şedea cum îţi place.

Ajungi la masa altuia, nu mănânci după cum ţ-e gustul.

Ajungi în patul altuia, nu poţi dormi cum ţ-e voia.

Tot câinele iese din iarnă, dar numai pielea lui ştie.
Că
Orcât de mică piatră e mai grea într-a sa vatră.
Şi
Tot cocoşul pe gunoiul său cântă.

Din pumni streini nu te saturi când beai apă.

Mâna altuia nu te scarpină cum îţi place.

Dacă nu te saturi mâncând, dar lingând, niciodată.

Albina vrednică însă d-orce floare face strânsă.

Dintr-o muncă cât de mică
Dacă nu curge, tot pică.

Acul este mic, dar scumpe haine coase.

Surdul n-aude, dar le potriveşte.
Tot omul
Are ochi, mâini şi picioare,
Poate munci cu sudoare.

Dar
Vara cine își câștigă,
Iarna nu se încârligă.
Săracul de ce e sărac? Că
Nu crede ce e în carte.
Ci crede-n lucruri deșarte.

N-are nici ce se îmbrace
Și șade, sărbători face.

POVESTEA VORBII

O femeie sărăcuță, c-o roche pe ea capot,
Veche, ruptă, peticoasă și cârpită peste tot,
Mai mult ață decât față se vedea în al ei port,
De cânepă, in și lână și de tot felul de tort.
Fiind astfel îmbrăcată, nici mai bine, nici mai prost,
S-a dus să se spovedească la un duhovnic în post.
Și mai întâi decât alte începu acest cuvânt,
Zicând: – Cinstite părinte! Nu căci mă vezi precum sânt,
De săracă sânt săracă, dar or pe unde am fost
M-am păzit ca de otravă și n-am spurcat sfântul post.
Ba și în zile de dulce lăsate de Dumnezeu,
Neavând să-mi cumpăr carne, am postit iarăși mereu.
Decât numai câtodată când îmi dau oameni streini,
Și când prinz vreo găină venită de la vecini,
Atunci dau și eu de dulce, atunci mănânc mai pe plac,
Atunci îmi este Crăciunul, atunci Paștile îmi fac.
Dar tot, cinstite părinte, greșii o dată și eu,
Care păcat ca un ghimpe îl port în sufletul meu.
Că-ntr-o zi, mergând în piață și prin pescării trecând,
Îmi veni la îndemână, și un cosăcel[1] furând,

[1] Pește de apă dulce, asemănător cu plătica.

Uitai că e sânta lunea, fiindcă nu mănânc des,
Cum mersei pe loc acasă, pornii pe gură să-ndes.
Vai! când mi-am adus aminte că chiar sânta luni a fost,
Cât m-am căit, părințele, că am spurcat sântul post!
M-am ucis în cap cu pumnii, am băgat degetu-n gât
Și, să ierți, toată mâncarea o turnai numaidecât.
Apoi mai o săptămână zăcui de inimă rea,
De părea că toată carnea și oasele mă durea.
Așa, cinstite părinte, păcatu-mi mărturisesc,
Și orcum știi rânduiește-mi canon să mă mântuiesc.
De alde sărbători iarăși nu știu de le-oi fi păzit,
Sânt în iad și de acestea, d-o fi cum am auzit;
Că este o văduviță, cu care mă-nvecinesc,
Bogată și milostivă, mai mult de la ea trăiesc.
Și nu-i fac vro slujbă mare, ci nimic să zici de vei,
Mă trimite să chem numai cât-un prietin d-al ei,
Și alteori iar mă pune de departe să-ngrijesc,
Când va fi să vie altul, să mă repez să-i vestesc.
Apoi îmi dă mălai, pâine, bucate, rachiu și vin,
C-un cuvânt, mult bine face la câți în casa ei vin.
Și este evlavioasă, să ferească Dumnezeu,
Nici călugăriță-n lume ca dânsa n-am văzut eu.
Că nu o văz niciodată lucru în mână luând,
Ci orcând mă duc în casă-i o găsesc în pat șezând,
Gătită, împodobită, hainele ei ochii-ți ia,
Ferice de bărbățelul ce-o avea parte de ea!
I-am zis odată: „Fetico! fă bine a mă ierta
Să te-ntreb, pentru ce oare azi nu lucrezi dumneata?
Or este vro sărbătoare și ții pentru vreun sfânt?
Spune-mi, mă rog, că știi carte și toate de pre pământ."
Ea îmi răspunse, zicându-mi: „Mamă, dacă vei să știi,
Peste toată săptămâna găsești sărbători să ții,

Că lunea sânt sfinţii îngeri, marţea sfântul Ioan,
Carii şi în alte zile să prăznuiesc peste an.
Miercurea e ziua crucii, d-aceea şi post mâncăm,
Şi furca fiind mai mică-nainte-i n-o ridicăm.
Joia sânt sfinţii apostoli, cum şi sfântul Nicolai,
Vinerea e sânta Vineri, ş-o ţii chiar să n-ai mălai;
Sâmbătă facem colivă şi de răposaţi vedem,
Dumineca-ncai să ştie că trebuie să şedem.
Asta e, mamă, pricina lucru-n mâini de nu iau eu,
Că sânt prea evlavioasă şi mă tem de Dumnezeu;
Iar tu, mamă, eşti săracă şi nu-ţi dă mâna să şezi,
Cu voie şi fără voie, trebuieşte să lucrezi."
Ş-aşa, cinstite părinte, ca o săracă ce sânt,
Nu le-am putut ţinea toate tocma dup-al ei cuvânt:
Ci alte sărbători numai, a vro câţiva mai mari sfinţi,
Dintr-a mea copilărie, de când eram la părinţi,
Cum am văzut de la dânşii, le-am ţinut şi le-am păzit,
Chiar şi când n-am avut pâine, să lucrez n-am îndrăznit.
Vinerea n-am tors cu furca, pilipii[1] toţi i-am ţinut,
Nouă marţi şi răpotinii[2] i-am păzit cum am putut.
Joile pân' la Rusalii eu nu m-am atins de fus,
Şi la circovii Marinii[3] mâna pe nimic n-am pus.
Cum şi alte ca aceste, după cum am apucat,
Le-am prăznuit, mi-a fost frică să nu caz în vrun păcat;
Căci, după ce sânt săracă, să n-ajung să mă slutesc
Să pierz vrun ochi or vro mână şi să mă ticăloşesc[4],

[1] Sărbătoare religioasă nerecunoscută de oficialităţile bisericii (se ţine pe la mijlocul lui noiembrie).
[2] Altă sărbătoare „băbească", ţinută a treia marţi după Paşti.
[3] *Circovi* – numele mai multor sărbători nerecunoscute de biserică. *Circovii Marinii* se ţin între 16 şi 26 iunie.
[4] Nenorocesc.

Şi cu nădejde, părinte, că doar (aceste păzind)
Voi scăpa de sărăcie, să nu umblu flămânzind);
Dar văz că şi cu acestea nu poci să mă procopsesc,
Nu pricep ce o să fie, pentru ce nu izbutesc.
Aşa, cinstite părinte, stau şi mă mir ce să fac,
Că-n loc să-mi meargă-nainte, îmi sporeşte ca la rac!
Nu poci deloc să leg două, c-una mă bălăbănesc,
Mai mă rup şi mă sparg încă, în loc să mă mai cârpesc.

– Fiică! – duhovnicul zise – în felul ce te privesc
Puteam, fără d-a-mi mai spune, acestea să le ghicesc.
Chiar portu-ţi mărturiseşte şi te arată curat
C-ai ţinut sărbători multe şi nimica n-ai lucrat.
În deşert dar ţ-e mirarea şi în zadar te ciudeşti
De ce nu-ţi merge-nainte şi de ce nu procopseşti,
Că tocma pentru aceasta, cum zici, toate îţi lipsesc,
N-ai haine, n-ai pâine-n casă ş-alte nevoi te-mbulzesc.
Fiindcă atâtea zile, de sărbători ce le crezi,
Le-ai petrecut în şedere, dormind fără să lucrezi,
Care putea să-ţi aducă îndestul spor şi folos,
Ţ-a pricinuit tot lipsă şi aşa trai ticălos.
Căci Dumnezeu porunceşte şase zile să munceşti
Ş-a şaptea zi, dumineca, din lucru să conteneşti.
Biserica iar opreşte să se ţie osebit
Nişte sărbători alese, ce praznice s-au numit.
Aste trebuie creştinii a le numi sărbători
Şi cu evlavie bună a le păzi sânt datori,
Iar nu răpotini şi pilipi să ţii şi să prăznuieşti,
Or marţi, joi, vineri şi circovi, sărbătorele drăceşti;
Care le ţinea norodul în vremile păgâneşti
Şi să închina la idoli, la dumnezei elineşti.
Lepădaţi, zic, rătăcirea, dacă credeţi în Hristos,
Întoarce-vă-ţi la lumină, fugiţi de drumul noptos.

Lăsaţi credinţa deşartă, depărtaţi acest nărav,
Apucaţi-vă de muncă şi goniţi traiul trândav.
V-aţi învăţat tot în lene şi vă place să şedeţi,
Iar lipsa şi sărăcia dasupră-vă n-o vedeţi.
V-aţi deprins în toată vremea la clopote s-ascultaţi
Ca să tragă în trei rânduri, din lucru să încetaţi
N-a mai rămas om să moară, că clopot cum auziţi,
Îndată de sărbătoare sunetul îi socotiţi.
Apucă-te, zic, de muncă şi nu umbla haimănind
Şi uşile unei-altei, înverigând şi păzind.
Tu zici că nu faci păcatul şi deloc nu socoteşti
Că greşeşti deopotrivă, altei când îl înlesneşti.
Îmi spui că ţii curat postul şi apoi furi la găini,
De pe la pescării peşte, ş-altele de la vecini.
Post curat nu să numeşte când furi şi faci rău mereu,
Ci spurcat, scârnav cu totul şi urât lui Dumnezeu.
Post zicând nu să-nţelege numai de a nu mânca,
Ci şi poruncile legii să ţii a nu le călca.
Nemâncând şi făcând rele, nu te poţi tu mântui,
În zadar numai cu postul raiul vei nădăjdui.
Postind şi făcând păcate, pe Dumnezeu nu-l împaci,
Că dracii-n veci nu mănâncă şi nu se mai schimb din draci.
Ci când posteşti, fă şi bine, nu amăgi, nu fura,
Nu pizmui, nu ucide, nu ocărî, nu jura;
Nu face nici tu păcatul, nici altui nu-l înlesni,
Şi a băga în nevoie pe niminea nu-ndrăzni.
Nu râvni la păcătoase, în trai mai bun de le vezi,
Ci să-ţi aperi cât poţi cinstea şi sufletul să-ţi păstrezi.
Nu cădea ca oaia-n râpă văzând p-altele sărind,
Nu face ce face altul, ci îţi fă cruce fugind.
Cu al tău te mulţămeşte, d-al altuia nu dori,
Inima-ţi de vro plăcere n-o răni când vei zări.
Să vorbeşti tot adevărul, minciuni să nu limbuţeşti,
Fugi de fleacuri şi de vorbe nebune şi nerozeşti.

Cinsteşte pe fiecare, pe nimenea nu urî,
Iartă greşalele altor, cu vorbe nu-i amărî,
C-atunci postul îţi ajută şi atunci te mântuieşti,
Atunci poţi fără-ndoială creştină să te numeşti.
La praznice şi dumineci la biserică s-alergi,
Dacă nu te iartă[1] lucrul ş-în alte zile să mergi.
În sărbători mititele, în care poţi să lucrezi,
Repede-te de te-nchină şi mergi de treabă să-ţi vezi;
Că sfântul nu să cinsteşte cu şederea, nelucrând,
Ci cu păzirea de rele şi cu bunătăţi făcând.
Sfântul nu îţi porunceşte să dormi şi să stai pe brânci
Când îţi lipseşte în casă şi nu ai ce să mănânci.
Sfântul nu va cuiva răul, ci va binele la toţi
Şi nu cere de la tine peste aceea ce poţi.
Suflet curat totdauna Dumnezeu şi sfinţii cer
Şi orce faptă vei face, să gândeşti întâi la cer.

O asemenea povaţă ascultând ea ş-auzind
Şi lacrămi de pocăinţă din ochii ei şiruind,
Cu o inimă înfrântă şi cu suflet umilit
Când a plecat să se ducă, într-acest chip a vorbit:
– O, cât de întunecată şi rătăcită am fost!
O, cât mi-am petrecut anii şi viaţa fără rost!...

DESPRE NENOROCIRE

Cui i să croieşte rău,
Rău îi merge tot mereu.

După ce pomul îl bate grindina,
Îl bate şi omul, dându-i cu prăjina.

[1] Nu-ţi permite.

Când e omului să-i vie
Vreun rău fără să-l ştie,
    Or zăboveşte
    Până-l soseşte,
    Or dă fugă
    Să-l ajungă.
În loc să-l scoaţă din undă,
În vultoare îl afundă.

Fuge de la aoleu
Şi dă peste oleoleu.

A vrut să fugă de Stana
Şi a dat peste Satana.

Se plângea d-o întâmplare
Şi a dat peste mai mare.
    Căci
Noi unele adăstăm
Ş-altele întâmpinăm.

Plângând c-a rămas cu una,
Pierdu şi pe cea din mână.

Noi într-un fel le gândim
Şi în alt fel le brodim.

Să nu mai dea rele Domnul
Cât poate suferi omul.
    Dar
Cine n-a gustat amarul
Nu ştie ce e zaharul.

Pe mulţi cai (de cei buni încă)
Hamurile îi mănâncă.

Pân' nu-i iei şaua din spate,
Nu vezi în ce loc îl bate.

Capul până nu se sparge, creierii nu să văd.

Când eşti în luciul mării şi tună,
Anevoie o să scapi de furtună.

Marea e plină de talazuri
Şi lumea cu feluri de necazuri.

Nimenea nu să vaietă de gras.
    Dar
Se plânge şi ăl de are,
Se plânge şi ăl de n-are.
    Căci
Totdauna desfătarea are sor pe întristarea.

Iepuroaica fată şi iepurile de inimă se vaită.
    Însă
Nu văita pe sărac de traistă şi de sac.

De nevoie trebuie să se înveţe
Să mănânce şi pere pădureţe.
    Că
La neplouare e bună şi grindina.
    Căci omul nenorocit
E învăţat ca calul cu pofilul[1].

[1] Curea a hamului, care trece pe sub coada calului.

Şi
E mâncat ca Alba de ham.
El
E învăţat cu greutatea jugului.
Că
E ros ca ceafa boului de jug.
Şi
Trage în greu cât poate.
Că nenorocirea
Îi face foc în spinare
Şi el sufere-n răbdare.
Mereu
Îi dă necazul de nod.
Şi
Curg belele, rabdă-n piele,

Un necaz abia îl trece
Şi vin în locul lui zece.
Dar el rabdă, zicând ca fiecare:
Asta e pe dasupră ca fuiorul popii[1].
Şi
Nu ne ajung c-avem două,
Şi ne vin şi alte nouă.
Dar însă
La nenorociri săracul,
Răbdarea îi este leacul.
Că
Răbdarea e totdaună
La orcine cea mai bună.

---

[1] Fuior care se dădea la ţară preotului de sărbători, ca supliment la suma obişnuită.

P-a virtuţilor livede trebuie în căpătâi
Pomul cel scump al răbdării să se afle mai întâi,
Şi dacă din întâmplare natura nu-l va sădi,
Trebuie orcum să facă cineva a-l presădi
Şi să îngrijască bine ca să prinză rădăcini,
Nu cumva să se usuce de ceva-n contră pricini:
Ş-apoi vârfurile-nalte să le taie nencetat,
Ca să se înrămureze şi să fie mai plecat;
Cum şi vine[1] să întinză l-adâncime în pământ,
Ca nu cumva să-l doboare vro furtună sau vrun vânt;
Care şi în timpul iernii să nu poată degera,
Deşi toat-a lui verdeaţă să v-atuncea scutura;
Mai vârtos că nici nu trebui l-aşa timp a se mândri,
Ci-n frumoasa primavară când va-nfrunzi ş-înflori,
Şi în liniştita vară, vesel stând şi rămuros,
Îşi va da cu belşug rodul cel prea dulce şi gustos.

DESPRE LUCRARE

Celui cu meserii multe
Casa-i este fără curte.
Căci
Doi pepeni într-o mână nu poţi ţinea niciodată.
Nici
Nu poate omul să şază cu curul în două luntrii.

---

[1] Aici cu sensul de „rădăcini".

Ci
Ţine-te numai de una, nu sări din una-ntr-altă.
Că
Decât multe şi tot rele, mai bine una şi bună.

Multe ştie, multe croieşte,
Şi nici una nu isprăveşte.
Totdauna
Croitorul umblă cu haina descusută.
Şi
Cizmarul umblă cu cizmele sparte.
Însă nu ştie că
Popa cu opinci încălţat
De puţini e ascultat.
Zicând:
De la un calic au afli nimic.
Că
Ochii înţeleptului văd mai departe.
Pentru că totdauna
Lumânarea se aprinde pentru cei ce văd, nu pentru cei orbi.

Omul să uită în faţă
Şi îţi judecă viaţa.
Cum a zis oarecine:
Nu ştie bărbatul, pe cât ştie satul.
Că
Nimenea nu întreabă de casa frumosului,
Ci de casa vrednicului.

Vrednicia omului să cunoaşte după port.
Că
Dacă des sărbători faci,
Nu o să aibi ce să-mbraci.

Deci dar,
Munca e blagoslovită,
Când te ţii de ea, ai pită.
Omul
Cel înţelept îşi găteşte
Încă pân' nu flămânzeşte.
Să luăm pildă că
Furnica îşi strânge hrană
De cu vară pentru iarnă.
Şi
Şoarecelui nu-i lipseşte,
Că din vreme-şi grămădeşte.
Iar
Greierele în vremea agoniselii cântă
Şi iarna cere să se împrumute.
Aşa şi omul nevoiaş:
Vara-ntins la umbră doarme
Şi iarna moare de foame.

Când fiertură în oală,
Şi când mamăligă goală.
Sau
Când florile rodului,
Când frunzele pomului.
Pentru că
Cine şade, coada-i cade, cine mişcă, el tot pişcă.
Şi
La tinereţe cine nu lucrează la bătrâneţe râiază[1].

---

[1] Capătă râie.

De aceea zice un înţelept:
Arvunează din vreme pe fericita muncă.
Şi
Scoală-te de dimineaţă şi te culcă mai târziu.
Şi
Cine pleacă de dimineaţă departe ajunge.
Pentru că
Un ceas al dimineţii plăteşte cât trei după prânz.
Şi
De multe ori nu aduce anul ce aduce ceasul.
Că
De unde nu gândeşti, d-acolo sare iepurele.

Toate sânt la vremea lor:
Iar nu
Lasă-ţi lucrul ş-îţi ia mucul.
Pentru că
Vorba lungă e sărăcia omului.
Şi
Cine vorbeşte, lucrul nu-i sporeşte,
Iar cine tace mai multă treabă face.
Nu fii
Bun de gură şi rău de lucru.
Că
Numai cu vorba nu se face ciorba.
Şi
Dă din mâini dacă vrei să ieşi la liman.
Mereu
Lucrează pe mult şi pe puţin.
Că
Mai bine ceva decât nimic.

POVESTEA VORBII

Doi ţărani când vrură la lucru să plece,
Nevestele-n casă până a-i petrece
I-au sfătuit ce fel şi cum să urmeze[1],
Cum să se tocmească şi cum să lucreze.
Una zise: – Frate, vezi de ţine minte
Şi un-a muierii din zece cuvinte;
Eu nu îţi zic alta decât să ştii cum că,
După cum eşti mare şi vrednic de muncă,
Când te tocmeşti, cere să-ţi dea plată bună,
Nu lua în grabă pe nimic arvună,
Să-ţi pierzi surda vremea şi zilele tale
Şi să vii acasă fără de parale.
Iar cealaltă zise: – Bărbate, ascultă,
Lucrează pe plată puţină şi multă,
Cum ţi se întâmplă, nu după plăcere,
Decât să pierzi vremea degeaba-n şedere.
Deci dar ei plecară amândoi dodată,
Ţiind fiecare sfătuirea dată.
În oraş intrară lucru să găsească,
Veniră ş-îndată oameni să-i tocmească.
Cel cu plată mare nu vru jos să lase,
Nevasta acasă cum îl învăţase.
Ăstalalt se duse, lucră, luă plată,
A doua zi iară la alţii fu gată,
A treia zi încă n-o pierdu degeabă,
În scurt, totdauna se afla cu treabă.
Iar cellalt tovaroş stând în aşteptare,
Ca să se tocmească tot pe plată mare,

[1] Să procedeze, să se poarte.

Mai multa lui vreme era petrecută
Făr' de nici un lucru ş-în deşert pierdută.
Ce lua-n trei zile dintr-o săptamână,
Da pe d-ale gurii odihnind p-o rână...

„Ascultă din zece vorbe şi una a muierii."
Dar
„Sfatul muierii muierilor foloseşte."

Deci el cu şederea din zi până-n seară,
Se învaţă leneş prin munca cea rară.
Într-aceste vine o văduvă-n piaţă
Şi văzându-i trupul şi viteaza faţă
Zise întru sine: „Ce om voinic mare!
Ăsta crez că-n lucru cât trei puteri are."
Ş-îndată cât cere îi dă să nu-l scape,
Îl duce la vie ş-îl pune să sape.
Ea, ca o femeie văduvă săracă,
Să dete doparte bucate să-i facă,
Cugetul zicându-i că, plata ca plata,
Pe om întăreşte la muncă bucata;
Deşi n-am tocmeală să-i dau de mâncare,
Dar văzând să-ndeamnă mai mult la lucrare.
Stând însă într-aceast-a ei gândire bună,
Ascultă şi vede că sapa nu sună,
Aleargă la dânsul: – Ce şezi? îl întreabă.
– Odihnesc, – răspunse – nu şez eu degeabă.
Se scoală-naintea-i, începe, lucrează,
Şi ea iar se duce mâncarea să vază.
Cum îl lasă însă, stătu totdodată,
Sirmana femeie s-a-ntors iar îndată.
Începu să-l certe, zicându-i: ce şade?
Că ea îi plăteşte după cum se cade.

El iar înaintea-i începe să sape,
Ea pleacă la oală să-i ducă să crape;
Dar când se întoarse cu strachina-n mână,
Îl găsi la umbră culcat pe o rână.
– Ce faci? îl întreabă. El: – Stau după muncă.
– Na, scoal' de mănâncă ş-apoi iar te culcă:
Că pe trupu-ţi mare te-am ales pe tine,
Gândind să-mi iau bine ş-au fost vai de mine!

„Iată omul dară leneş cum să-nvaţă,
Şi de a sa minte şi de rea povaţă."

Deci când trece vara şi lucru-ncetează,
Plec şi ei acasă, copiii să-şi vază.
Cel cu plata scumpă duse punga goală,
Trist, galben la faţă şi slab ca de boală,
Iar cellalt umpluse de sfanţi[1] chimiraşul
Şi se duse vesel ca trandafiraşul.

De aceea zice un înţelept:
Foamea să uită la poarta omului muncitor şi nu îndrăzneşte să intre.
Iar cel leneş
Până să încalţă, soarele să-nalţă, şi până să găteşte, soarele sfinţeşte.
De aceea,
În casa trândavului e sărăcie lucie.
Când malai are, sare n-are, când sare are, malai n-are.
Rămâne în sapă de lemn şi în casă fără piemn[2].

[1] Monedă (austriacă) de 20 de creiţari.
[2] Făină de grâu care se adaugă la mămăligă.

Lenea face pe bogatul a i se urî,
Şi pe săracul în nevoie a se târî.
Într-un papuc ş-o opincă, lipa-lipa, nea Stănică.
Toată vara cu cojoc şi iarna cu curul la foc.
Se încălzeşte la faţă,
Iar spatele îi îngheaţă.
Trăieşte viaţă cârpită cu aţă.
Pică, pară, pică; dac-ai pica, eu te-oi mânca, iar de nu, acolo ei şedea.
Umblă cu capu între urechi, cască-gură, pierde-vară.
Răsare unde nu-l sameni.
Unde sânt doi, cu el trei.
Încârduit cu terchea-berchea, trei lei perechea.
Şi
Sărăcia de el să ţine ca pulberea după câine.
Umblă pe drumuri tăind câinilor frunză.
Casa-i e în trei pereţi şi cu uşa până pod.
Sărăcia îi roade urechile.
Umblă gol ca un pistol.
Se-mbracă numai pe dinlăuntru.

POVESTEA VORBII

Unul avea o nevastă,
Leneşe de tot şi proastă
Atât, încât pân' la guşe
Se tăvălea prin cenuşe.
Haină nu avea, nici treanţă,
Decât o cămaşe zdreanţă,
Ruptă de tot, prăpădită,
În mii de locuri găurită,
Nu să mai ţinea pe dânsa,

I să vedea tot printr-însa.
Bărbatul ei ca ea iară
Umbla capiu[1] până-n seară,
Mai mult şedea pe o rână
Decât lucra-n săptămână,
Căta tot muncă uşoară,
Numai pentr-o pâinişoară.
Nu-i plăcea trupul să-şi frângă,
Să lucreze şi să strângă.
Amândoi să potrivise
Şi la toate să unise,
Câţi îi vedea-n astă stare
Zicea de ei fiecare:

„Ş-a găsit hârbul capacul, tigva dopul şi lelea bărbatul."
„N-a spart Dumnezeu două case."

Deci ăst bărbat biet pe sine
Vedea, nu să vedea bine,
Dar văzând nevasta-şi goală,
Fără preş[2] şi fără poală,
I să părea cu ruşine,
Deşi ea nu simţea bine,
Şi cu-ngrijirile sale
Strângând un leu de parale,
Zise ai sale neveste:
– Dragă, o zicală este:

„Bogatul mănâncă când voieşte şi săracul când găseşte."
„Paştile săracului este când îmbracă cămaşe nouă şi când are pe masă oauă."

[1] Zăpăcit, năuc.
[2] Fotă.

Şi tu azi dar te găteşte,
Te spală, te curăţeşte,
Că merg să-ţi cumpăr cămaşe,
Ca să lepezi ale faşe.
Deci dar ieşind el din poartă,
Ca să se ducă la boltă[1],
Întâlni în drum pe naşul
Ş-îi ceru la el salaşul[2],
Finul acum ce să zică,
Punga-i era uşurică,
De cămaşe se lipseşte
Şi de masă târguieşte.
Găseşte o gâscă grasă,
O ia şi pleacă acasă,
Cu naşii săi împreună,
Săltând de părere bună.
Copilul său, cum îl vede,
La mumă-sa se repede
Şi de departe o cheamă,
Strigând vesel: – Mamă! mamă!
Tata aduce pe naşa!
Tata cu naşul şi naşa!
Ei îi suflă-n urechi vântul
Şi îi să păru cuvântul:
„Tata aduce cămaşa"
Sau cum zice pruncul: „maşa".
Şi de bucurie mare,
Pierzându-şi cumpătul, sare,

[1] Prăvălie.
[2] Găzduire.

Numaidecât se despoaie
De treanţa ei cea cu soaie,
Ş-aruncând-o-n foc rămase,
Muma ei cum o fătase.
Şi aşa ca o păpuşe
Iese îndată la uşe,
Să-l adaste să sosească,
Cămaşa să-şi priimească.
Dar când în loc de cămaşe
Vede gâscă, naş şi naşe,
Aleargă lipan[1] s-adune,
Rupe, împrejur îşi pune,
Şi tocma ca paparuda
Viind îşi priimi ruda.
Apucă gâsca mai tare,
Ca s-o facă vro mâncare.
Şi până ea să gătească,
Naşu-ncepu să vorbească,
Zicmd: – Rea a fost, nevastă
Sărăcia-n lumea astă!
Despuiata cum aude
Întreabă-ndată pe rude:
– Unde aţi văzut-o oare?
Or astăzi în târgul mare?!

*

Cui i-e frică să se-nsoare,
Să-şi ia o nesimţitoare
Ca şi această neroadă,
Şi nu-i va mai cere modă.

[1] Plantă cu frunze late şi cu flori galbene.

DESPRE SĂRACUL MÂNDRU

Umblă pe drum cu alai
Ş-acasa n-are malai.

Parcă îl scot banii afară din casă.

Pe uliţă Chiriţă
Ş-acasă chisăliţă[1].

După ce are chelie,
Mai are şi fudulie.

S-a văzut cu nişte bale la gură
Şi le socoteşte că sânt untură.

După ce nici n-are de cercei urechi,
Umblă să-şi cumpere şi două perechi,

Nu-i ajunge nas că n-are,
Mai e şi cu curul mare.

Se încearcă la zbor
Ca puii de cocor.

Ca cocoşul se roteşte,
'Ntre găini când se priveşte.

Se umflă în sprâncene,
Ca curcanul în pene.

[1] Zeamă de ştir sau de lobodă, acrită cu fructe necoapte; desemnează aici un lucru fără valoare.

Se răsfaţă-n haine lungi,
Ca un ban în două pungi

N-are pe sine nădragi
Şi îşi cumpără desagi.
    Capra
De râie coada îi pică
Şi ea tot sus o ridică:

Şi sărac şi nesupus,
Umblă cu nasul pe sus.
  Dar sărăcia îl întreabă:
– Capră râioasă, unde ai plecat? – La oraş.
  – Poţi merge şi mai departe, de te-oi lăsa.

Nu te uita că-i e cămaşa albă, că poate în credet este
stăpân pe dânsa.

Bună e mâneca lungă,
Dar pânza nu va s-ajungă.

Mielul după ce e slab are şi coadă lată.

S-a înfoiat ca varza şi s-a-ngâmfat ca barza.
  Şi
Sare ca capra neagră din cloţan[1] în cloţan să meargă.
  Săracul mândru
Să uită la ceilalţi ca la nişte muşte.

Până îi ia cineva musca de la nas.
  Îl întrebi:
– De ce-ţi curg mucii? – De iarnă. – Lasă că te ştiu şi
d-asta-vară.

[1] Stâncă, colţ de stâncă.

Ca păunul se mândreşte.
Şi
Tot cu laude trăieşte.
Dar
Lauda de sine pute,
Ca vinul rău din bute.
Căci
Mai credincioşi ochii decât urechile.
Pentru că
Alta e a auzi şi alta e a vedea.
Cum a zis una:
Nu crede, bărbate, ce vezi cu ochii,
Ci crede ce-ţi spui eu.
Săracul mândru zice:
Nu sânt numai cu deştu-n gură, ci cu mâna toată.
El este:
Se laudă oala că va sparge căldarea.
Şi
Potriveşte[1] mirosul trandafirului cu putoarea porcului.

– Corbule, cum îţi sânt puii? – Frumoşi, pe cât merge înnegresc.

Găina când va oua
Aude o mahala.

Prepeliţa se ţine că e cu coadă,
Şi ea îi e numai pân' la noadă.
Aşa e şi săracul mândru:
Plată dă la om anume
Ca să-l laude în lume.

---

[1] Compară.

POVESTEA VORBII

Un june-ntr-o vreme rugă pe oarecine
Peţitor să meargă-n satele vecine,
La o fată care el tot o văzuse
Ş-în inimă dragă cu foc îi căzuse.
Peţitorul, care era iarăşi june,
Priimi să facă acea repejune,
Dar gândi în sine: „De-oi vedea că-mi place
Vorba pentru mine mai bine voi face."
Acest însă-l roagă şi face tocmeală,
Că-i dă ce va cere pentru osteneală,
Numai orcum ştie mijlociri să facă,
Prin laude multe şi el ei să-i placă.
Să zică că este june prea de treabă
Şi are de toate, de orce întreabă:
Car, boi, vite multe şi holdele sale,
Pe lângă acestea, are şi parale.
Dar ca să se-ncrează ce o să-i răspunză,
Să-nvoi să meargă şi să se ascunză
La spatele casii, tocma-n ferestruie,
Ş-acolo s-asculte cele ce-o să spuie.
Deci ei împreună mergând cam pe seară,
Şi de casa fetii când s-apropiară,
Peţitoru-ndată în casă se duse,
Iar junele merse,-n fereastră se puse.
Aşa peţitorul începu să spuie
La părinţii fetii, cereri să propuie;
Spuse pentru june că este cu stare,
Cu două guri însă, şi şoptind, şi tare,
Când vorbea de bine striga să auză
Şi când spunea rele abia mişca buză.

Tare:
„Uite e un june de treabă, cuminte."[1]
Încet:
„E un neghiob mare şi om fără cinste."[2]
Tare:
„El beţiv nu este, vin, rachiu nu-i place."
Încet:
„Bea de se turteşte şi cocă se face."
Tare:
„Are boi, vaci, vite, bătătura plină."
Încet:
„Ba n-are sirmanul macar o găină."
Tare:
„E chiabur, se scaldă-n averile sale."
Încet:
„Ba l-a păzit sfântul, n-are cinci parale."
Tare:
„În cât despre haine portu-i e dovadă."
Încet:
„Ce este pe dânsul aceea ş-în ladă."
Tare:
„Ar fi pentru fată cea mai bună soartă."
Încet:
„Ba-n mormânt de vie o băgaţi ca moartă."
Tare:
„Un ginere astfel nu-l pierdeţi din mână."
Încet:
„Mai bine-n fetie să moară bătrână."
Tare:
„Chiar să nu vrea fata, să o daţi cu sila."

[1] De câte ori lăuda, s-arăta pe sine, bătându-şi pieptul (n. aut.).
[2] Când defăima, arăta cu degetul către fereastră (n. aut.).

Încet:
„Vă deschideţi ochii, nu-necaţi copila."

Aşa peţitoru,-n loc să mijlocească,
Îşi făcu lui târgul, pe el să-l voiască.
Şi junele, care cu plată îl puse,
Îşi pierdu dorinţa prin relele spuse.
Când iese afară şi să întâlneşte:
– Ai văzut – îi zise – ce fel să peţeşte?
– Da, – el îi răspunse – fără îndoială,
Ţ-aş mulţămi foarte pentru osteneală,
Dacă-n vorba-ţi tare arătai spre mine
Şi dacă în şoptă arătai spre tine.
Cunosc că peţitul nu ţi se va trece,
Că ai scos din gură când cald şi când rece,
C-acel care suflă să se încălzească
Ş-apoi iarăşi suflă caldul să recească.
Îmi pare rău, însă l-această pricină
Nu strici tu, ci singur chiar eu sânt de vină
C-am trimis pe corbul ca Noe strămoşul,
Şi am făcut tocma cum făcu cocoşul
Când mână pe vulpe în partea vecină,
Mergând să-i peţească dorita găină,
Ş-îi arată însuşi, fără ea să ştie,
Unde să-şi găsească de mâncare şie.
Dar la aşa treabă d-acum înainte.
Prin a ta urmare mă învăţai minte.
Lupul îşi găteşte singur de mâncare
Şi d-aceea ceafa mai groasă o are.

L-a lăudat de l-a procopsit.

A făcut şi Vişa grâu din călcâie pân' la glezne.

L-a lăudat de i-a pus coarne.

L-a făcut ca pe dracu.

L-a făcut cu moț.

A știut să-l potrivească.

L-a potrivit cum să cade.

Îi taie iapa de la gard.

I-a suflat în lumânare.

L-a legat ca pe un dobitoc la gard.

Îi luă turta după spuză.

A dat burduful cu brânză cu tot pe seama câinelui.
Și
Praful nu s-a ales de dânsul.

S-a luat cu amândouă mâinile de păr.

S-a săturat soacra de poamă acră.
Și acum,
Dă-ți, băiete, pinteni ș-îți bate iapa cu călcâiu.
Și zi:
Nici n-avut popa porci, nici nu trebuie să aibă.
Că
Și coada securii face rău pădurii.

Limba taie ca foarfecile.
Iar
Buzele cele mute vorbesc pe tăcute.

Unul cască ș-altul înghite.

De omul rău să fugi mâncând pământul.
Că
Parcă îi șoptește dracu la ureche.
Și d-aceea zice:
În șoaptă trebuie să fie și vro diavolie.
Dar însă
Cine defaimă pe altul înaintea ta, el și pe tine o să te defaime înaintea altuia.
Că
Din gura omului bun vorba de rău nu iese niciodată.

Își pune lacăt la gură.
Iar care
În față te cinstește și în dos te vorbește.

Își găsește moașe să-l moșască.
Că e o vorbă:
Nu face, să nu ți să facă.
Și când o pate, începe să-i zică:
Și asta e cercel la ureche.
Sau
Oi ținea-o ș-asta minte.

Mi-a făcut-o cât de bună.

A dat Nan de gavan[1].

[1] Strachină. Expresia înseamnă „a pățit-o, s-a săturat".

Şi
S-a găsit cine să-i taie din obricariţă[1].
De aceea
Nu face nici un lucru după care să fii dator a-ţi cere iertăciune.
Şi
Fii la orce în fereală,
Nu da loc de bănuială.
Dacă-ţi zice cineva;
– Unul în dos te-a-njurat. – În lipsa mea putea să mă şi bată.
Cât o vrea lumea să-ţi strige,
Tu să nu fii cum îţi zice.
Că
În urma dijmarilor[2] multe bârfesc babele.
Şi ci
Îşi caută de treabă.
Şi
Îşi vede de sărăcie.
Ştiind că
Cerul limpede tresnete nu aduce.
Şi
Nu-şi mai pune mintea cu nebunul.
Că
E mai bine cu binele decât cu răul.
Mai vârtos că
De nebun şi de muierea rea fiece înţelept fuge.
Şi
Nu să înnoadă la ceartă ca mojicul.

[1] Porţie, raţie.
[2] Slujbaş care încasa dijma.

DESPRE ÎNVĂŢĂTURĂ

Poartă condei la ureche
Ca să-i zicem logofete[1].
Şi când îl iei de scurt zice:
Sânt logofăt să te-nvăţ
Cu cuţit să scrii pe băţ.
Că
Este tânăr ş-o mai creşte,
D-o trăi, să procopseşte[2].
În adevăr,
Nu e nici o îndoială,
Are semn de procopseală.
Dar
S-o procopsi când mi-o creşte
Păr în palmă ş-între deşte.
Căci ce folos?
Răsur frumos înflorit
Ş-între spini a răsărit.
Şi
Ştie ce e în carte: slove negre pe hârtie albă.
Că
Îţi citeşte ca în palmă.
Şi
Numai pe deşte
Orce-ţi socoteşte.
Îndată zice:
Una este una, două fac mai multe.

[1] Secretar, grefier.
[2] Învaţă.

Sau:
Una şi cu una fac două.
Sau:
Tu ştii una, două, eu ştiu pân' la noauă.
Şi
Pe cât poate, pâinea-şi scoate.
Însă
Tot învăţăm cât trăim
Şi neînvăţaţi murim.
Că,
Trăind omul, când şi când
Află ce nu-i dă prin gând.
Zicând:
De multe-n lume am dat
Şi tot nu m-am învăţat.
De aceea
Câte cuvinte le zici, le vinzi,
Şi câte tu le auzi, le prinzi.
Cum zice un filosof:
Picioarele-ţi să roază pragurile învăţaţilor.
Că
Şcoala face pe-omul om
Ş-altoiul pe pomul pom.

POVESTEA VORBII

– Ascultă, mamă Marghioală, – zise fata către ea,
Ce începuse la şcoală de curând leţii să ia –
Ce sânt aste borcănele ş-acele clondire mari?
Ce ai de vânzare-n ele, de stau ca la cârciumari?
– Frumuseţe, maiculiţă, – răspunse baba cu haz –
De care şi tu, guriţă, o să-ţi cumperi de obraz;

Vezi tu asta alifie şi acel clondir lucios,
Cei mai urâte stafie îi dă aer drăgăstos.
Copiliţa cea isteaţă de vorba babii râzând,
Cu un glas plin de dulceaţă o-ntrebă iarăşi, zicând:
– Dacă dar poţi chipul face din urât plăcut, frumos,
Şi din smolit a-l preface alb, rumen şi luminos,
Poţi buze largi, destrămate să schimbi, vrând să te apuci,
Şi nasuri lungi, borcănate la măsură să aduci?
Poţi unui chip oarecare, slut, de natură greşit,
Să-i dai o dreaptă formare şi să-l schimbi desăvârşit?
Poţi un trup gros c-osebire, crescut trunchi mai mult în lat,
Să-l aduci la semuire şi să-l faci mai delicat?
În sfârşit, unui cap mare şi lipsit, sec, vreun fel,
Poţi să-i dai vreo schimbare or să bagi creieri în el?
Zise baba: – Copiliţă, vorbele ţi le-nţeleg,
Dar nici macar ferimiţă să fac d-aste nu mă leg.
Eu ştiu numai de la feţe zbârciturile să trag,
Să dau rumeneli, albeţe, şi încolo nu mă bag.
Îi zise copila iară: – După cele ce-mi spui dar,
Drept îţi zic, rău să nu-ţi pară, că toate-ţi sânt în zadar;
Dacă chipul ş-alte toate unui tânăr sau bătrân
Ca să le schimbi nu să poate, ci tot precum sânt rămân,
Surda[1] osteneşti tu, babă, cu ale tale albeli,
În deşert sânt şi degeaba foiţe şi rumeneli!
Ce folos cu măiestrie un perete-l vei spoi,
Dacă nu e din mistrie neted cum va trebui?
În zadar pierde tâmplarul lustru-n lemn nebărduit,
Că măcar să-i dea cu carul tot este nerenduit.
Asemenea şi nevasta or fata nu va putea,
Cu meşteşugirea asta între frumoase să stea.

[1] Degeaba.

Nu poate, zic, să se placă numai cu chipul frumos
Şi pe cineva să-l facă s-o iubească mai vârtos,
Ci dacă ea din natură, n-are de frumseţi talent[1],
S-aibă-ncai învăţătură şi lăudat sentiment.
Şcoala, mamă, pe om face să se numească frumos,
Ea pe urât îl preface ca să fie drăgăstos;
Şi ascultă o poveste ce-n şcoală azi mi s-a spus,
Care şi leţia-mi este şi s-o-nvăţ de rost m-am pus.
Au fost trei fete odată care pe rând s-au născut
Şi d-a lor mumă şi tată pe voia-le s-au crescut.
Două atât de frumoase că ar fi fost să credea,
Încât era drăgăstoase la toţi de câţi se vedea[2];
Iar a treia prea urâtă: trup strâmb şi chip slut având,
Necăjită ş-amărâtă trăia în casă şezând;
Căci la vrun bal câtetrele părinţii când le scotea,
Numai cele frumuşele valsul, jocul învârtea.
Ele era de minune, pe ele toţi le iubea,
Pe urâta nici un june n-o vedea nici nu-i vorbea,
Ci sta-n seamă nebăgată într-un colţ a se uita
Şi cu simţirea-ntristată întru sine a ofta;
Dar unde e urâciune şi chip slutit, neplăcut,
Mai multă înţelepciune firea să dea s-a văzut.
Aşa şi această fată, prea înţeleaptă fiind
Şi cu bună judecată, socotind şi chipzuind,
Ceru să-i facă părinţii partea ce i să cădea
Şi împrotiva voinţii să nu-i facă, ci să-i dea,
Zicând că cu a ei parte are a se ritera[3],
Să trăiască într-o parte, fără a-i mai supăra.
Ei, ştiindu-o cuminte, bucuros s-a-nduplecat

[1] Dar al naturii.
[2] Erau văzute.
[3] Greşit pentru *retira* „a se retrage" (din fr. *retirer*).

Şi dup-ale ei cuvinte, numărând, partea i-a dat.
Deci cu a sa zestrişoară profesori buni ea luând,
S-a tras la o moşioară, precum pusese în gând.
Şi acolo, într-o parte, îndată s-a apucat
Să înveţe limbi şi carte, musică şi orce alt.
La care ea, cu silinţă urmând, toate le-a păşit
Şi avuta sa dorintă în scurt timp luă sfârşit.
Apoi după ce se roade[1] c-o grămadă de ştiinţi,
Pe profesorii-şi sloboade şi se-ntoarce la părinţi.
Carii în asfel văzând-o în braţul lor o au strâns,
Şi pe grumazi sărutând-o, de bucurie au plâns.
Auzind vecinii-ndată şi dorind a o vedea,
Seara fuseră toţi gata pentru dânsa bal să dea.
Mergând iară câtetrele la casa ce le-au poftit,
Toţi, lăsând pe frumuşele, la dânsa s-au grămădit;
Iar când îi şi auziră vorba şi dulcele glas,
Cu gurile în uimire căscând la ea au rămas.
Îi da toţi laude sume, de ea nu să sătura,
Cea mai frumoasă din lume li să părea că era.
Astfel, mamă, să preface chipul urât în frumos,
Şcoala pe om om îl face şi să fie drăgăstos.
Că d-ar fi fata născută cât de frumoasă macar
Şi n-o fi bine crescută, toate-i sânt într-un zadar.
Degeaba va purta nume unuia chip lăudat,
Dacă nu va şti în lume să trateze un bărbat.
Ce folos că-ntâi e dragă, când să cunună ş-o ia,
Ş-în urmă în iad îl bagă cu scârbele ce-i dă ea.
Cu încetul îl receşte ca fierul ars când îl scot
Şi dragostea îi descreşte pân-o uraşte de tot;
Şi atunci acea frumoasă, ce ca un soare-i părea,
I să face-ntunecoasă, urâtă şi cea mai rea.

[1] Învaţă, se ciopleşte.

Neputând să se-nțeleagă, în veac nu se mai împac,
Ajung judecăți să tragă, de basnu-n lume să fac.
Acestea mica școlară zicându-le către ea,
Se duse la școala iară, altă leție să ia.[1]

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ

Ce înveți la tinerețe, aceea știi la bătrânețe.
Omul în copilărie lesne-nvață orce fie.
Meșteșugul la om e brățară de aur.
Nici un meșteșug nu e rău, ci oamenii sânt răi.
Cine învață la tinerețe se odihnește la bătrânețe.
Calul bătrân nu se învață în buiestru.
Cine știe carte are patru ochi.
  Dar
Orce cu bătaie de cap să dobândește,
Pe drumuri nu să găsește.
Procopseala[2] nu să cumpără cu bani, ci să câștigă cu ani.
Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce banii.
Omul cât trăiește învață și tot moare neînvățat.
Nimenea nu poate să zică: acum le știu toate.
  De aceea
La orce treabă, pe Stan pățitul întreabă.
  Că
Cine întreabă nu greșește.
Orbul cu întrebarea a nemerit Brăila.

[1] Aici se încheie prima broșură a *Poveștii vorbii*.
[2] Învățătura.

  Dar
Nu cere de la prost învăț și de la bătrân băț.
  Că
Orb pe orb povățuind, cad amândoi în groapă.
Orbul își caută acul în aria cu paiele și surdul îl povățuiește unde sună.

Nu cine trăiește mult știe multe, ci cine umblă mult știe multe.

Mult trăiești, multe auzi; mult umbli, multe vezi;
Mult trăiești, multe pătimești; multe greșești, multe-nveți.
  Iar
Găina care clocește niciodată nu e grasă.
  Dar și
Piatra care se rostogolește din loc în loc nu prinde mușchi.
Toată musca nu face miere.
Toate strachinile nu sânt pentru ciorbă.
Procopseala nu e cârpă să o mototolești și să o bagi în sân.
  Că
Unde nu e cap, vai de picioare.
A lipsit de acasă nuoauă ani și s-a întors cu doi bani.
S-a dus bou și s-a-ntors magar.
  Căci
Omul sfințește locul, iar nu locul pe om.
Toată lumea este școală.
  Și
Vremea învață pe aceia ce n-au dascăl.
  Adică:
Nevoia învață pe om și nuiaua pe copil.
Ursul nu joacă de voie, ci de nevoie.
  De aceea
Pisica râzgăiată nu prinde șoareci niciodată.
  Și
Copilul nepedepsit rămâne neprocopsit.
Copilul râzgăiat rămâne neînvățat.

Un împărat oarecare neavând nici un fecior
Şi fiind la întristare că n-are moştenitor,
Prin rugăciuni şi postire Dumnezeu l-au ascultat
Şi după a lui dorire cu un prunc l-a mângăiat;
Care cu dragoste mare din ceasul ce s-a născut
Părinţii în răsfăţare ş-în râzgăicli l-a crescut.
Atât de mult împăratul asupra lui tremura,
Cât străşnici[1] tot palatul, nu cumva a-l supăra.
Aşa-l lasă pân' la mare să crească tot în desfrău[2],
Pentru orce rea purtare nimeni nu-l ţinea de rău.
Şi când el era-ntr-o parte şi alta purtat pe sus,
Ca să înveţe şi carte un dascăl i s-au adus,
Poruncindu-i să-l înveţe cu mângăieri şi cu joc,
Să-i vorbească cu blândeţe, să nu-l supere deloc,
Să nu-l silească vrodată or să-l certe-n vreun fel,
Or să-ndrăznească să-l bată, c-apoi va fi vai de el.
Aşadar aceste toate urmate-ntocma a fost,
Din care un copil poate lesne a rămânea prost.
Câţiva ani dacă trecură, împăratul a cerut
Să vază ce-nvăţătură copilul său a trecut.
Şi aducându-l de faţă începu a-l întreba,
Cu mângâieri, cu dulceaţă, ca să citească ceva.
El începu: – Alfa, vita, gama, delta, omicron,
Capa, iota, sigma, tita, pi, mi, ni, xi, ipsilon.[3]
– Bravo! – zise împăratul – num-atât ai învăţat?
– Apoi, – răspunse băiatul – celelalte le-am uitat.

---

[1] Dădu dispoziţii severe.
[2] Lipsă de supraveghere, indulgenţă excesivă.
[3] Numele unor litere ale alfabetului grecesc.

Împăratu-ngrijat foarte de al său iubit fecior,
Că-i rămâne după moarte un prea prost moştenitor,
Pe ministrii săi în grabă îi adună pentru el,
Cere sfat şi îi întreabă să-l înveţe-n vreun fel
Ce să facă, din ce parte s-aducă vrun iscusit,
Ca să-l poată-nvăţa carte cu vrun metod osebit.
I-a zis ministrii: – 'mpărate, e un filosof aici,
Cu ştiinţi prea minunate la orce vei sta să-i zici;
El ne-a învăţat la carte pe copiii noştri toţi,
Şi am vrea să avem parte de el şi pentru nepoţi;
Pe dânsul, de vei, îl cheamă să-i vezi duhul cel înalt
Şi dă-i copilul în seamă fără să mai cauţi alt.
Acest sfat dar ascultându-l, împăratul a trimis
Şi pe filosof chemându-l de faţă aşa i-a zis:
– Am auzit pentru tine că eşti om prea iscusit
Şi toţi te vorbesc de bine, toţi zic că eşti procopsit;
D-aceea cu râvnă mare te chem şi te rog şi eu
Cu asemenea urmare[1] să-nveţi şi pe fiul meu;
Şi văzând că-ţi pui silinţa mai curând a izbuti,
Pe cât îmi va fi putinţa, şi eu îţi voi răsplăti.
– Preaslăvite împărate, – filosoful i-a răspuns –
Toate sânt adevărate câte de mine v-au spus,
Dar acum sânt bătrân foarte, nu mai sânt tânăr c-atunci,
M-am apropiat de moarte, nu mai am gust să-nvăţ prunci,
M-am dat acum pe odihnă, voi să trăiesc liniştit,
Să-mi petrec viaţa-n ticnă, că destul am obosit;
Fug de zgomot, de nepace, singurătatea iubesc,
Slugă chiar să am nu-mi place, ca să nu mă necăjesc;
Dar ca să nu calc cuvântul şi hatâru[2]-mpărătesc,
Voiesc, de va vrea şi Sfântul, pe cât poci să vă slujesc.

---

[1] Procedeu, fel de a se face ceva.
[2] Favoarea.

Trimiteţi-l dar la mine, rog să nu fiu strămutat,
Că precum v-am spus, nu-mi vine să vi-l învăţ la palat.
Împăratul zise: – Bine, fie şi aşa cum zici,
Să urmeze şi la tine, dacă nu te-mpaci aici;
Dar însă îţi dau de ştire nu cumva să-l necăjeşti,
Să-l baţi, să-i dai dojenire, or la el să te răsteşti,
Ci voi cu economie[1] învăţătură să-i dai,
Toat-a ta filosofie cu bine să i-o predai.
După ce-mpăratul zise către filosof astfel,
A doua zi îşi trimise şi pe fiul său la el.
Cum veni, îi dete carte, pe un scăunaş îl cinsti,
Şi îl puse la o parte, poruncindu-i a citi.
Nu apucă să-i arate, ş-îndată s-a pomenit
Că câţiva inşi din cetate spre vederea-i au venit;
După ce ceva vorbiră, filosoful a voit
Ca cu ceia ce veniră să puie de gustărit
(Că pe atunci, cum să vede, cafea nu obicinuia,
După cum astăzi să crede că n-ar putea fără ea);
Şi neavând să-i slujască vreun fecior sau argat,
Puse ca să-i posluşască[2] feciorul de împărat;
Îl îndreptă pe fereastră, dându-i în mână un ban,
Zicându-i: – Na, ţine asta şi mergi colea la băcan
Să-ţi dea mezelicuri, pâine şi o carafă de vin,
Cusurul mi-l va da mâine, du-te şi mai curând vin'.
Deci după ce le aduse masă, tacâmuri, a pus,
Stolnic[3], paharnic le fuse, până mai către apus,
Că ei dacă s-apucară de vorbă şi de lung sfat,
De sluga lor îşi uitară că slujeşte nemâncat.

---

[1] Chibzuială, moderaţie.
[2] Slujească.
[3] Slujbaş care serveşte la masă.

Şi auzindu-l că plânge la spatele lor de post,
Îi zise: – Vino de strânge ş-învaţă să nu fii prost;
Apoi mergi şi tu acasă să mănânci şi să prânzeşti,
Dar să nu spui că la masă te-am pus să ne posluşeşti.
Şi dimineaţă te scoală, ziua pân' nu s-o-nălţa,
Să vii mai curând la şcoală s-avem vreme d-a-nvăţa.
Plecând copilul se duse cu plânsete, cu văitat,
Şi pe rând mume-sii spuse cum l-a întrebuinţat.
Muma-sa mâinile-şi frânge, spusele lui ascultând,
Merge la-mpăratul, plânge, bocindu-se şi strigând:
– Vai de mine, împărate, alt dascăl n-ai mai găsit,
De l-ai dat să-nveţe carte la un nebun şi lipsit[1]?
Filosofu-n grab să vie, împăratul l-a chemat,
Şi l-a-ntrebat cu mânie de ce astfel s-a purtat.
– Împărate, ştiut fie – răspunse cel învăţat –
Că azi din filosofie o lecţie i-am predat;
De aceea fiţi în pace, lăsaţi să-l învăţ cum ştiu,
Dacă voiţi şi vă place să aveţi înţelept fiu.
Se domoli împăratul şi îi zise: – Negreşit,
D-aceea-ţi dedei băiatul, ca să-l faci desăvârşit.
Se făcu zahar amarul cu cele ce s-a mai zis,
Şi a doua zi şcolarul la şcoală fu iar trimis.
Filosoful priimindu-l iarăşi d-a citi l-a pus
Şi în casă încuindu-l la trebile lui s-a dus.
Prea mare fiind oraşul, abia s-a-ntors înserat
Şi găsi pe coconaşul plângând acasă-ncuiat.
– Ai, mergi de mănâncă pâine – îi zise – şi prost nu fii
Şi aibi în grije ca mâine de dimineaţă să vii.
Se duse iarăşi băiatul plângând ca-ntâi, cum am zis
Aude şi împăratul că l-ar fi ţinut închis,

---

[1] Prost.

Se necăjeşte şi cheamă pe filosoful pe loc,
Îl întreabă să dea seama de ce-şi bate de el joc.
El răspunse: – Să nu fie vrodată eu joc să-mi bat,
Ci azi din filosofie iar o lecţie i-am dat;
Şi împărăţia-voastră nu mă socotiţi nerod,
Că filosofia noastră are osebit metod.
Se gândeşte împăratul, ciudate lucruri îi par,
Şi zise către băiatul să meargă la şcoală iar.
A treia zi viind iară feciorul de împărat,
L-a luat şi până seara după sine l-a purtat;
Pe unde avea să meargă, sta în loc ş-îl întreba:
– Ştii tu asta piaţă largă cum să numeşte, au ba?
Când îi tăcea la-ntrebare, zicea: – Nu fii dobitoc,
Asta e piaţa cutare, asta e cutare loc.
Mai mergând întreba: – Ştii tu cum se cheamă acest pod?
Când răspundea că nu ştie, îi zicea: – Nu fii nerod,
Asta e podul cutare, asta e cutare han.
Colea şade un domn mare, iar dincoaci cutare ban[1].
Acestea zicând intrară într-un loc care i-a spus
Şi pe copilul la scară ca să-l aştepte l-a pus.
Unde filosoful iară să şază a trebuit,
Şi tocma cam către seară ca să plece a ieşit;
Bietul şcolar, vai de dânsul, flămând în frig aşteptând,
Îl găsi îngânând plânsul, tremurând şi suspinând.
După ce merse acasă, porunci către şcolar,
Zicând: – Mergi şi tu la masă, dar vezi mâine să vii iar.
Cum se duse iar băiatul, plângând mume-sii a spus,
Auzind şi împăratul, a trimis şi l-a adus.
Îl întrebă ca să-i spuie de ce l-a purtat astfel.
El răspunse: – Alta nu e, decât lecţii pentru el.

[1] Cel mai mare rang de boierie în Ţara Românească. Pann amestecă elementele orientale cu cele autohtone.

– Nu-ţi poci lecţia pricepe, – împăratul îi rosti –
Eu ştiu că omul începe întâi de la a citi.
– Şi aceasta o să fie, – înţeleptul a răspuns –
Dar la o filosofie cititul nu e d-ajuns.
Am să-i predau şi moralul când l-oi pune la citit
Şi întâi materialul adunăm pentru vorbit.
Se muie iar împăratul cu câte el i le-a zis
Ş-a patra zi pe băiatul la şcoală iar l-a trimis.
Deci cum sosi el la şcoală, dascălul ia o nuia
Şi îi dă pe pielea goală vreo câteva cu ea,
Zicând: – Mai spui altă dată p-acasă câte fac eu?
Mai superi mumă şi tată şi să voieşti răul meu?
Aceste şi alte dară zicând câte i-a plăcut,
I-a dat drumul către seară să se ducă şi bătut.
Pân-aci toate ca toate, împăratul le-a iertat,
Acum să vedem ce poate mintea unui învăţat!
Că cum auzi-mpăratul de cele ce s-au urmat,
Că i-a şi bătut băiatul, cu totul s-a turburat,
Şi nici vru-n faţă să-i vie filosoful cel pârât,
Ci porunci-n puşcărie să-l bage numaidecât,
Ca a doua zi să-l piarză judecându-l cu divan,
Să-l spânzure şi să-l arză[1] ca pe un vrăjmaş tiran.
Aşa a doua zi dară împăratul poruncind,
Ministrii se adunară ca să-l judece voind;
Deci întrebă împăratul, uitându-se rău la el,
Zicând: – Spune, căci[2] băiatul mi l-ai pedepsit astfel?
– Preaslăvite împărate, aste filosofii sânt,
Şi că sânt adevărate ascultaţi al meu cuvânt.
– Ce fel de filosofie, că tu chiar cum a venit

[1] Tipărit: *piarză* în 1853; corectat după 1847.
[2] De ce.

L-ai pus paharnic să-ţi fie şi stolnic de târguit?
– Împărate, aşa este, eu nu o tăgăduiesc,
Dar i le-am făcut aceste vrând ca să-l înţelepţesc,
Adică: când va ajunge mâine-poimâine-mpărat,
Masa să nu îndelunge, şezând la chef nengrijat;
Iar supuşii pe d-o parte flămânzi împrejur să stea
Ş-alţii pe d-altă parte împărăţia să-i ia.
– Bine, bine, aşa fie, – împăratul iar i-a zis –
A doua zi, spune-mi mie, de ce l-ai ţinut închis?
– Ş-asta e filosofie, lecţia proastă nu-mi e,
Când va fi-mpărat să ştie şi închisoarea cum e,
Iar nu pentr-un fir de aţă or d-altceva vinovat,
Să-l ţie pe toată viaţa în puşcărie băgat.
– Şi aceasta aşa fie, – împăratul a urmat –
De ce ca p-o slugă ţie a treia zi l-ai purtat?
– Ş-aceasta e filosofie, căci prin oraş l-am purtat
Şi poduri ş-alte să ştie i-am spus şi i-am arătat,
Iar nu dacă să va face mâine-poimâine-mpărat
De orcare cum îi place să fie de nas purtat.
– Bine, bine, ş-asta lasă, – împăratul zise iar
Într-atât de mult nu-mi pasă, fie cum zici, n-am habar
În sfârşit dar spune-mi mie de ce pricină să-l baţi?
– Ş-asta e filosofie ce trebuie la-mpăraţi,
Ca nu cum îi este vrerea pe vinovaţi a-i munci,
Să ştie ce e durerea, puţine a porunci,
Iar nu ca la jucărele să strige: daţi şi iar daţi,
Că „cinci sute de nuiele lesne în spate la alţi".
– Lasă ş-asta la o parte, – împăratul iar a zis –
Dar n-o să-l înveţi la carte, prin urmare şi la scris?
– Anevoie, împărate, că prea mult e râzgăiat,
El de vorbă nu se bate, ţine ce a apucat;
Dea cerul să aveţi parte de fiul-vă cel iubit,
Dar eu mai lesne-nvăţ carte pe un urs nenărăvit.

Se turbură împăratul auzind acest cuvânt
Şi răcni-ncât tot palatul s-a clătit pân' la pământ,
Zicând: – Auziţi necinste! Vedeţi în râs cum mă ia
Să cade aşa cuvinte să zică-naintea mea?
Să-ntoarce către el iară şi îi dă acest răspuns:
– De vreme ce tu zici dară că mai lesne-nveţi un urs
Să înveţi, iar de nu, moarte, aceasta îţi hoteresc!
Zise el: – Bucuros foarte, v-am spus că eu priimesc
Daţi-mi un urs, dar nu mare, ci să fie mititel,
Ş-în trei luni cu-ncredinţare vă dau examen cu el.
După ce aceasta zise, împăratul hotărât
Pentr-un ursuleţ trimise ş-au adus numaidecât;
Cu soroc, cu legătură deteră pe dobitoc
La a cărţii-nvăţătură, şi-el îl priimi pe loc.
Acasă dacă îl duse, cumpără piei de cizmar
Şi să facă carte puse pentru nuoul său şcolar.
Făcând acesta, aduce, bagă fleici prin foi de rând
Ş-îi dă ursului să-mbuce foaie cu foie-ntorcând.
Ursul, cum e din natură, fleica când vrea să o ia,
Ca, când ar citi din gură căuta şi mormăia.
Mâncarea lui totdauna din acea carte fiind,
Nici nu împlinise luna ş-îl vedeai mereu citind.
Orcând flămânzea, de voie cartea în mână luând,
Prefira foaie cu foaie şi mormăia, fleici cătând.
Aşadar viind sorocul ursul examen să dea,
Se rândui ziua, locul, şi toţi adunaţi şedea.
Iată şi dascălul dară cu şcolarul său cel mic,
Cărui trei zile de vară nu îi dedese mertic[1].
Şi din acea adunare la nimeni nu se uita,
Decât la orce mişcare la dascălul său căta.

[1] Porţie, raţie.

Împăratul cu mirare la ursuleţ tot privind
Aştepta cu nerăbdare ca să-l vază şi citind.
Şi pravila-mpărătească având pe masă aci,
Ca să-l puie să citească dascălului porunci.
Ursul pravila cum vede, că e cea cu fleici gândind,
Ca un flămând se repede, o ia-n mâini nezăbovind,
O deschide şi apucă să mormăiască în loc,
Negăsind nimic de bucă[1], întoarce foi într-alt loc.
Stă, mormăieşte în carte, nu găseşte iar mertic,
Întoarce ş-în altă parte, şi iar nimic şi nimic.
Răsuna de râs palatul d-acest şcolar curios
Şi îi zise împăratul: – Îl văz, citeşte frumos,
Dar nu putem înţelege zisele lui nicidecum,
În ce limbă ş-în ce lege ne citeşte el acum?
– În limba lui, împărate, – zise dascălul grăind –
Cum scrie aci curate le tălmăceşte citind.
Atunci zâmbind împăratul necazul ş-a răsipit
Şi iertând pe vinovatul cu daruri l-a slobozit.

Care va să zică:
Mult mai lesne se învaţă un dobitoc simţitor,
Decât să ia de povaţă un neînţelegător.
După proverbul turcesc:
Annaiana bir sivrisinec sazdâr.
Annamaiana daul, zurna azdâr.
Adică:
Celuia ce înţelege ţânţaru-i e trâmbiţar,
Iar celui ce nu-nţelege, tobe, surle-s în zadar.

[1] Demâncare, de-ale gurii.

DESPRE ÎNVĂŢĂTURĂ IARĂŞI

Orce fel de meserie
Nu e rău omul să ştie.
Şi
Meşteşugul vreme cere,
Nu să-nvaţă din vedere.
Iar la alte,
Pe tot omul în viaţă
Patimile îl învaţă.
De aceea mulţi zic:
De multe în lume am dat
Şi tot nu m-am învăţat.
Dar
Cine a mâncat papară
Ştie dulce-i or amară.
Iar cel ce
Lapte fiert l-a opărit,
Suflă ş-în cel covăsit.
Că
Cât să-ţi ascuţi glasul gurii,
N-ai ce să-i mai faci naturii.
Cum a zis una:
Ştiam să cos eu odată,
Când eram la mama fată,
Că mama acu-mpungea
Şi mâna mea îl trăgea.
Alt prost a zis iară:
Asta moş Ion o ştie,
Pe el să-l chemăm să vie,
C-a fost o dată la mori
Şi în târg de două ori.

Dar nu trebuie să râdem, că
Dumnezeu cum i-a plăcut
Şi buni şi rău a făcut.

Olarii dintr-un pământ,
Ce tot un fel îl frământ,
Fac şi ulcior şi alt vas,
Tot un fel pe roată tras.

Să nu râzi de oameni sluţi,
De orbi, de şchiopi şi de muţi,
Ci când vezi aşa calici,
„Doamne fereşte" să zici.
În sfârşit,
La orce învăţătură,
Nu grăbi peste măsură.
Că
Cu vreme şi cu încetul
Să face tare oţetul.
Precum e o vorbă:
Lucrul bun care îţi place,
Nu-ntrebi în cât timp să face.

POVESTEA VORBII

Odată-n Constantinopoli un tânăr vârstnic, voinic,
Vrând un meşteşug să-nveţe, s-a şi băgat ucenic
La un meşter de liulele, a pus soroc, s-a tocmit
În trei ani să-l scoaţă calfă, învăţat desăvârşit.
Deci puindu-l să lucreze, pământul a frământa,
Liulele-n tipar să puie, şi la câte-i arăta,

În două-trei luni de zile, învăţând, orce făcea,
Decât nu îi arătase şi în ce chip se cocea;
Tânărul, văzând că poate întru toate a lucra,
Începu să se gândească ş-în căinţă a intra,
Şi înşelat să se ţie că în trei ani s-a băgat,
Că el în prea scurtă vreme meşteşugul l-a-nvăţat;
Dar ca să se-ncredinţeze mai bine-n părerea sa,
Ar fi vrut şi să le coacă, dar stăpânul nu-l lăsa;
Aşa păzi-ntr-o zi vreme[1], când era stăpânul dus,
Şi vro câteva liulele să coacă-n coptor a pus.
Dar când se uită şi vede că toate s-au fost crăpat,
Neştiind ce e pricina tot s-a gândit, s-a mirat,
Se mai încercă să coacă încă vreo şapte-opt
Şi cunoscu c-alt nu este ci meşteşugul în copt.
Ce să facă? Neştiind el, se împacă d-acest gând,
Şi cu munca, cu răbdarea, anul cel dintâi trecând,
A păzit într-o zi vreme ş-a zis stăpânului său:
– Jupâne, să-ţi spui o vorbă, dar nu voi să-ţi pară rău:
Iacă s-a împlinit anul de când slujesc ucenic
Şi încă să coc liulele nu mi-ai arătat nimic.
– Fătul meu! – stăpânul zise – doi ani sânt pân' la soroc
Şi când va rămânea unul, ţ-oi arăta cum se coc.
Ucenicul iar începe a lucra ca un supus,
Şi stăpânul iar le coace p-ascuns, cum am zis mai sus.
Al doilea an plineşte, şi ucenicul văzând
Că gând n-are să-i arate, îi vorbi iarăşi, zicând:
– Jupâne, doi ani trecură, mai am un pân' la soroc,
Arată-mi încai acuma cum trebuie să le coc!
– Fătul meu! – el îi răspunse – n-o să rămâi nenvăţat,
L-a mea purtare de grije să fii bine-ncredinţat;

[1] Aşteptă momentul potrivit, pândi ocazia.

Când vor rămânea acuma şase luni pân' la soroc,
Să-mi aduci atunci aminte să-ţi arăt şi cum să coc.
Şezând încă ucenicul, cele şase luni trecând,
Şi găsind cu prilej vreme aminte i-au şi adus[1],
Zicându-i: – Jupâne, iacă şase luni mai am să şez,
Doi ani jumătate tocma trecură de când lucrez,
Şi nu ştiu până acuma liulele cum se coc,
Care, precum mi să pare, o să mă laşi dobitoc.
– Fătul meu! – stăpânul zise – lasă, grija o am eu,
Nu rămâi prost, cum îţi pare, când eşti ucenic al meu,
Ci vezi să-mi aduci aminte la trei luni pân' la soroc,
Ş-îţi voi arăta atuncea liulele cum se, coc.
Bietul ucenic acuma şedea şi se tot gândea
Că în aşa scurtă vreme ce ştiinţă o să-i dea;
Astfel slujind trei luni încă: – Jupâne, – îi zise iar –
Trei luni am pân' la calfie, învaţă-mă acum dar.
– Fătul meu! – el îi răspunse – crez că nu te îndoieşti,
Şi d-aceea tot într-una ca să-ţi arăt te grăbeşti,
Dar pe cinstea mea te-ncrede c-o să te-nvăţ negreşit
Când va rămânea o lună pân' la sorocul numit.
Slujind el două luni încă şi o lună rămâind
Şi iar ca şi pân-acuma vreme cu prilej găsind,
Îi zise: – Jupâne, iacă, nu mai ai acum cuvânt,
Pân' la sorocul meu numai o lună de zile sânt.
– Acuma – el îi răspunse – tot mai ai să te supui,
Când va fi o săptămână până la soroc să-mi spui.
Peste trei săptămâni iarăşi ucenicul său veni
Ş-îi zise: o săptămână are pân-i s-o-mplini.
Iar stăpânul său îi zise: – Chiar în ziua de soroc
Să vii să-mi aduci aminte să dăm coptorului foc,
Şi atunci şezând cu tine o să-ţi arăt negreşit,
Ca-ntr-această meserie să te faci desăvârşit.

[1] Absenţa rimei pare să indice pierderea a două versuri.

Răbdă ucenicul iarăşi, o zi până a rămas,
Ş-îi zise: – Jupâne, iacă, mi-e sorocu-ntr-acest ceas.
– Prea bine, – el îi răspunse – hai dar, lângă mine şezi
Şi să faci şi tu întocma după cum cu ochii vezi.
Astfel cu dânsu-mpreună la coptor cum se afla,
Începu-n liulea-nlăuntru pe două părţi a sufla,
Şi suflându-o îndată o băga şi în coptor,
De rând una după alta, făcând astfel tutulor;
Şi le scotea sănătoase, fără a crăpa cumva,
Care văzând ucenicul începu a-l întreba,
Zicându-i: – Bine, jupâne, numai pentru un suflat
Am slujit eu trei ani ţie şi tot mereu ţ-am lucrat?
– Aşa, fătul meu! – el zise – a sufla, puf! nu e greu,
Dar astfel mă învăţară, astfel te învăţ şi eu;
La orcare meserie e câte un secret mic,
Care cine nu-l învaţă, lucrul lui e de nimic;
Mulţi, numai văzând cu ochii la un meşteşug lucrând,
Nu să supun să-l înveţe, în părerea lor zicând:
„Asta este lucru lesne, în scurt timp l-am învăţat,
De ce să slujesc cu anii, să muncesc ca un argat?"
Dar la asemenea oameni, ce să fac singuri dibaci,
Nu le dau nume de meşteri, ci le zic proşti şi cârpaci:
Că lucru lor totdauna este ca de ucenic,
Şi prin urmare şi preţul e decât la toţi mai mic.

DESPRE VIRTUTE (FAPTA BUNĂ)

Fă bine, ş-îl aruncă-n drum.
Că
A face bine e totdauna mai bine decât a face rău.

Binele, zic, nu să face
Numai la cine îţi place,

Ci binele este bine
Să-l faci la fieştecine.
Chiar şi
La cel ce te duşmăneşte,
Tu cu bine-i răsplăteşte.
Că
De te latră vreun câine,
Astupă-i gura cu pâine.
Ştiind că
Orce la voile tale
Cu răul nu-l scoţi la cale.
Iar
Binele pe om îl scapă
Cu vreme de foc şi apă.
Dar vei zice:
Să ne luăm după lume.
Şi
Ce o face lumea să facem şi noi.
Însă
Ce avem cu lumea? Lumea ca lumea, şi noi ca noi.
Alţii dacă ş-o scoate ochii, şi noi nu o să scoatem.
Alţii de o da în gârlă, şi noi nu o să ne-necăm.
Fiecine ce face, pentru el este.
Cum îşi va aşterne, aşa va dormi.
Cum îşi va găti, aşa va prânzi.
Nu trebuie să imităm decât p-acei ce-i vedem făcând bine.
Că
Setosul bea apă din orce lac
Mulţi zic că
Răul cu rău să goneşte
Şi
Fă-i rău, că te pomeneşte.

Dar
Cât e cerul departe de la pământ.
Atâta n-are
Asemănare.
Pentru că
Omul la rău alcargă cu armăsarul şi la bine merge cu carul.

Răul lesne îl face omul, dar binele anevoie.
Şi
Cu vreme toate să fac bune.
Numai
Vremea ce a trecut nu se mai întoarce.
Dar
Binele ce-l faci la oarecine
Ţi-l întoarce vremea care vine.
Vei auzi numai:
Vine binele ca albinele.
Şi apoi
Bine, bine peste bine,
Când vine e tot mai bine.
Că
Cine face bine, bine găseşte,
Cine face rău, rău-l însoţeşte.
Însă
Totdauna fapta bună
Este tutulor cunună.
Căci
Fapta bună în viaţă
La norocire înalţă.
Şi
Faptele bune în lume
Îţi las nemuritor nume.

Bogăţia, Desfătarea, Virtutea şi Sănătatea
Disputându-se-ntre ele simplu, că cui a da-ntâietatea,
Descriind şi una ş-alta bunul său şi fericirea
Ce din parte-şi totdauna varsă către omenirea,
Şi mândrită fiecare îşi găsea şieşi dreptate,
Că în adevăr ea este, şi cerea întâietate.
Într-această a lor luptă în cuvinte nepătrunse
Ardicându-se Virtutea către dânsele răspunse:
– De voiţi cu mulţămire dreptul să se înţeleagă,
Aideţi la zei şi la oameni, lor să cerem să aleagă,
Şi a căruia problemă[1] li să va părea mai bună,
Ei să-i dăm ast măr de aur şi a premiei cunună.
Şi alegerea aceasta mai perfectă a se face
Va fi timpul d-adunanţă luptelor olimbiace.
Sfătuirea dar Virtuţii s-a părut prea de minune,
Fiecare sperând mărul, bunul cum îşi va expune.
Deci când fu-n Olimb[2] mulţime de popoare adunate,
Alergară fiecare ca să ceară-ntâietate.
Ş-începu-ntâi bogăţia să exprime într-aceste
Că nemărginitul bine numai ea în lume este,
Pentru că e dătătoare de orşice fericire,
Desmierdării şi a Famei[3] şi orcării norocire;
Fără dânsa orşicine pre pământ să ţirăneşte[4],
Ticălos[5] viază[6]-n lume şi cumplit se chinuieşte;

[1] Sensul pe care îl dă Pann cuvântului e greu de precizat; pare să însemne „cauză" sau „însuşire".
[2] Confuzie, destul de frecventă, între muntele Olimp şi oraşul Olimpia, sediul olimpiadelor.
[3] Faimei, gloriei,
[4] Suferă, se chinuieşte.
[5] Nenorocit.
[6] Trăieşte.

– Mărul dar de aur mie – le zice – mi să cuvine,
De să caută rezonul[1] şi dreptatea de să ţine.
Alergă-n loc Desfătarea şi răspunse-n grab cu stimă
Că-n nedrept va Bogăţia să ia numele de primă:
Căci pre dânsa fiecare, dupre cum şi ştiţi prea bine,
O trimite prin tot locul să mă caute pre mine;
Eu dar în comunitate sânt dorinţa cea cendrală
Şi că-mi este ea servicea[2] nu e nici o îndoială.
Pre pământ vieţuitorii ce bun simt numai cu tine?
Alt decât amărăciune gust cândva ei făr' de mine?
Fericirea omenirei nu stă în multă avere,
Ci în ceea ce desmiardă sufletele în plăcere;
De n-aş mici eu în oameni durerile cele rele,
N-ar mai suferi cu anii a răbda necazuri grele.
Unde însă eu m-apropii, izgonesc ticăloşia,
Depărtez durerea-ndată şi aduc voioşia;
Eu sânt dar tot bunu-n lume îndeobşte la orcare,
Eu sânt dulcea mângâiere celui mic şi celui mare;
Prin urmare dar şi mărul alta să-l ia nu să poate,
Căci eu covârşesc cu bunul pre acestelalte toate.
Cu asemenea cuvinte începu şi Sănătatea
Că prin ale lor probleme n-au drept să ia-ntâietatea.
Pentru că nici Bogăţia, nici Desfătarea, cum spune,
Nu pot cu nemărginire s-aibă toate cele bune:
– Că de n-aş fi eu în oameni, ar fi toţi cu neputinţă,
N-ar da folos Bogăţia, nici ar fi de trebuinţă,
Şi nici Desfătarea poate să stea pre pământ vrodată
Dacă nu voi fi cu dânsa împreună totdodată.
Când pe pat cineva zace în dureri şi chinuire,
Cine va putea să-i fie singura lui fericire?

[1] Raţiunea.
[2] Slujitoarea (sensul e nesigur).

Bogăţia o să strige? Desfătarea o să cheme?
Or pă mine, Sănătatea, mă cere în acea vreme?
Cel bogat fără de mine nici o simţiciune n-are,
Nici la vreo desfătare poate s-aibă aplecare,
Căci atuncea mintea, trupul sânt în nelucrare toate
Şi să aibă mulţămire fără mine nu să poate.
Împăraţii, generalii, c-o zicere şi ostaşii
Fără min-ar fi fiinţe ce nu pot a-şi mişca paşii.
Iar de aş lipsi eu totul în natură şi în nume
Atunci fără îndoială n-ar fi pre pământ nici lume.
Eu îmbărbătez pre omul, eu dau coraj, vitejie,
Eu aduc puteri în suflet, eu dau trupului tărie,
Şi când sânt în judecata celui ce mă preţuieşte,
Făr-avere, desfătarea în natură o găseşte.
Socotesc dar că în lume eu întâi sânt trebuită,
Bătrânimei, tinerimei fără tagă sânt dorită.
Eu sânt bogăţia lumii, eu sânt tot bunul vieţii,
Eu sânt dulcea desfătare şi cununa frumuseţii.
Bogăţia numa-n sine este moartă întru toate,
Desfătarea înaintea-mi nici cât fir de păr nu poate.
D-aceea ca una ce sânt eu nemărginitul bine,
Darul şi întâietatea să le am mi să cuvine.
Deci c-o manieră sfântă stând Virtutea înainte
Începu să-şi spuie dreptul făr-a se lungi-n cuvinte,
Zicând cum că: – Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea
Deşi dup-a lor părere singure-şi găsesc dreptatea
Şi deşi fieştecare are şi de baz cuvinte[1],
Dar însă ale lor bunuri sânt pământeşti, iar nu sfinte;
Nu că nu sânt şi aceste de la Dumnezeu tot date,
Ci de n-oi fi eu cu ele, sânt de lume defăimate.

[1] Motive, argumente.

Eu sânt bunul provedinţii, eu sacrific[1] p-omu-n lume,
Eu fac s-aibă muritorii pre pământ glorios nume,
Eu sânt liniştea vieţii, eu sânt calea mântuinţii,
Eu sânt pacea, eu sânt bunul, eu sânt cârma conştiinţii;
Unde nu mă au pe mine, acolo amerinţ rele,
Vin peiri, stricăciuni, patimi ş-alte mari greşeli cu ele;
Eu sânt baz zeieştii lege, dau bun nume omenirei,
Eu sânt povaţa în lume către drumul fericirei;
Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea, fără mine
Toate-n lume omenirei sânt de sinele ruşine,
Şi nu numai sânt ruşine când lipsesc eu dintru ele,
Ci sânt şi supuse toate pre pământ la multe rele.
Şi d-aceea câţi în lume au fericea astor trele
Tremur, să turbur adesea dacă nu sânt eu cu ele.
Aşadar mărul de aur şi titlul de-ntâietate
Mimtea-nţelepciunei voastre să-l dea cui are dreptate.
Atuncii zeii ş-adunanţa oamenilor să întreamă[2]
Şi cuvintele Virtuţii le iau în băgări de seamă,
Văzând şi cu osebire manierile ei toate,
Cu sfat de obşte-mpreună se înalţă glasuri gloate,
Strig dodată că Virtuţii să cuvine cu dreptate
Să ia darul şi cununa şi titlul de-ntâietate,
Ş-aşa cu sfatul de obşte, după hotărârea dată,
Dându-i mărul cel de aur, fu Virtutea întronată.

*

Nimica dară pe omul nu-l poate-nălţa în treaptă
Decât singură Virtutea, prin alegerea cea dreaptă;
Că ea de comunitate se sacrifică în lume,
Ea şi după moarte lasă memorabilul său nume.

[1] Sfinţesc.
[2] Se pregătesc.

Ferice d-acela care ştie să o-mbrăţişeze,
Şi va putea după dânsa paşii să şi-i îndrepteze,
Că este ca diamantul, care ş-în gunoi de cade,
Tot îi zice piatră scumpă şi preţu-i deloc nu scade.

DESPRE VIŢIURI SAU FAPTE RELE ŞI HOŢII

Piatra care nu e bună
Rău macină totdauna.
Şi
Omul cel nărăvit rău
Tot la rău e gândul său.
Însă
Cine face tot la rele,
El nu scapă de belele.
Zisa ţiganului:
Tot la noi în şatră
Bate vânt şi piatră,
Că
Pe muieri cunoşti din rochi
Şi pe hoţii după ochi.
Povestea ăluia:
– Vulpe, de ce-ţi sânt ochii roşii? – Unde mă uit tot la soare.
– Dar coada de ce-ţi zvâcneşte? – Că ia, colea dintr-o cursă, abia scăpai nezmulsă.
Vulpea căzând în cursă, ca să-şi scape pielea ş-a ros coada cu dinţii, zicând: aşa e la moadă, ca să umble fără coadă.

Că
Omul rău, ca toţi să-l vază,
Dumnezeu îl însemnează.
Şi
Carele a furat stupul,
Deşi ş-a scuturat trupul,
Dar albina din căciulă
E de dovadă destulă.
Hoţul
La intrat lesne păşi,
Dar nu ştiu cum va ieşi.
Că
Cine nu caută găseşte pe dracu; dar cine-l caută?
Dacă el
Umblă după secerat
Pe unde n-a semănat.
Şi
Adună unde n-a răsipit.
Dar nu se sfinţeşte[1].
Că
Îi scurtează ghearele lungi.
Şi
Îl bagă la umbră (în temniţă).
Pentru că
Oile grămadă merg,
Iar caprele se aleg.
Şi
Malura[2] din grâu s-alege la râu.
Şi
Cei ce multe garduri sar
O să dea cu c...-n par.

---

[1] Nu reuşeşte.
[2] Ciupercă parazită a grâului; aici poate cu sens de neghină sau sămânţă a neghinei.

Vine vremea să-i zică;
Tot boul mi l-a belit
Şi la coad-a ostenit.
Şi
Tot boul mi l-a mâncat,
Şi la coadă s-a-necat.
Şi
I s-a dus pe gât cu noduri.
Că,
Când cu gândul nu gândeşte,
Îl prinde ş-îl ciomăgeşte.
Şi
După ce îl face cam scăpat din mână,
Parcă e cotoiul bătut la zmântână.
Strigând:
Dă-i! mai bune! dă-i de-l lasă! dă-i şi pentru mine,
Că şi mie mi-a mâncat o oală cu unt.
Şi după ce-l bat, mai zic:
A scăpat scurt de coadă.
A scăpat ca din gura lupului.
A scăpat ca câinele de lanţ.
L-a tuns bine, cum să cuvine.
De aceea,
Mai bine să mori de foame decât să iei pâinea săracului.
Şi
Mai bine puţin cu dreptate
Decât mult cu strâmbătate.
De eşti sărac,
Bate şi ţi să va deschide, cere şi ţi să va da, caută şi vei afla. (Sf. Evang.[1])

[1] Citat din memorie după *Evanghelia* lui Matei, VII, 7, sau Luca, XI, 9.

De eşti neputincios,
Mai bine să ceri decât să furi,
Că cerşetorii să miluiesc,
Iar hoţii se pedepsesc.
Ş-apoi
Hoţul este numai cu un păcat
Şi păgubaşul c-o mie-ncărcat.
Căci
Până nu apuci pe cel drept, cel strâmb nu iese.
Caprele dau la băşini şi oile pat ruşini.
Unul face ş-altul trage.
Însă
Dreptul de auzul[1] rău nu să teme. (Psalm. David[2].)
Că
Dreptatea totdauna ca untdelemnul pluteşte dasupra apei
Deşi
Acel cu pricină şade-n odihnă
Şi cel fără vină plânge şi suspină.
Iar
Hoţul fură şi jură.
Că
E drept ca lumânarea.
Dar
E drept ca funia-n traistă.
Ca ţiganul când jură:
Să-i sară iapa cui a văzut ochii.
Şi
Minciuna o are ca în palmă.
Este procopsit la rele.
Ca
Cârpaciul cu cureaua de gât,
Îi pune pingeaua numaidecât.

[1] Lucru auzit, veste.
[2] Psalmul 112/111, 7.

Şi
Ca olarul oalele când face
Pune mânuşa[1] unde îi place.
Pentru că
Muma celui omorât doarme, iar ucigaşul priveghează.
De aceea zice:
Prinde hoţul când îţi vine,
Pân' nu te prinde el pe tine.
Că
Prilejul face pe toţi
Ca să fie hoţii hoţi.
El
Ardică lucrul în sus.
Care nu e de el pus.
Şi
Hoţul zice c-a glumit
Când vede că l-a zărit.
Dar
Vremea descopere toate
Şi pe hoţ de faţă scoate.
Că
Nu să poate nicidecum
Când frigi să nu iasă fum.
Însa
Cine e cu mână lungă
Pierde şi ce are-n pungă.
Căci
Hoţul de unul se prinde
Şi de o mie se-ntinde.
Ş-apoi
Plăteşte cu pielea, ca lupul.
Îi pune-n saremură trupul.

[1] Mânerul, toarta.

Că
Altuia până nu face,
Nici lui altul nu i-o face.
Întrebare şi răspuns:
– De ce-l trânteşte de chică?
– L-a prins cu ocaua mică.
Că
Nu se părăsea de rele,
Dar l-a cam strâns în curele.
Şi
Dulce i-a fost la mâncare,
Dar acre la scărpinare.
Făcătorul de rele
Când cu gândul nu visează
El în cursă o să cază,
Şi atuncea îl pisează,
Şi potecile-i scurtează.
Pentru că
Dracul care îl învaţă
Îi dă faptele de faţă.

POVESTEA VORBII

Spun bătrânii de când vacul
Că trei lucruri poartă dracul:
Sulă, ipângea[1] şi toabă,
Cu care el dă de gloabă[2],
Cu sula îl îmboldeşte
Şi: – Fă! fă! – îi porunceşte –

[1] Pătură.
[2] *Dă de gloabă* – duce la pierzanie (sens nesigur).

Că eu, să nu paţi beleaua,
Te-nvelesc cu ipângeaua.
Ş-aşa dacă-l săvârşeşte
Şi el dacă-l înveleşte,
Începe atunci îndată
Toaba în sobor[1] s-o bată,
Cum şi cu-naltă strigare
Zice: – Veniţi, mic şi mare,
Şi vedeţi ce stătu dracul
Să-nveţe p-acest, săracul.

DESPRE STĂPÂN ŞI SUPUS

Pe cel cu putere multă
Te supune ş-îl ascultă;
Iar pe micu-ţi stăpâneşte
Legea cum îţi porunceşte.

Până când[2] eşti năcovală,
Rabdă, sufere loveală,
Iar cât eşti ciocan, loveşte.

Fii tată celor buni şi bici celor răi.

Laptele până nu-l baţi,
Zmântână nu poţi să scoţi.

[1] Adunare.
[2] Cât timp.

Căci
Nu se poate cu burete
Să baţi piron în părete.
De aceea
Să fii bun şi blând la toate,
Dar până unde să poate.

Decât toată vara cioară,
Mai bine-o zi şoim în vară.

Vulturul stă-n loc, veghează,
Dar el muşte nu vânează.
Că
Alţi ochi are vulturul
Ş-alţi ochi are fluturul.
Şi
Orcând peştele cel mare
Pe cel mic în burtă-l are.

Toată jigania-şi are
Pe lupul ei (spre mâncare).

Cum are naş copilaşul,
Aşa are naş şi naşul.
Şi
Cum are slugă jupânul,
Îşi are şi el stăpânul.

Pe ciobanul fără câine,
Lupii-l lasă fără pâine.

Unde nu e cap (sau vodă),
Acolo e vai de coadă!

Unde nu este pisică,
Şoarecii vătaf[1] ardică.

Moartea pisicilor,
Bucuria şoarecilor.

Schimbarea domnilor,
Bucuria nebunilor.

POVESTEA VORBII

Spun că-n vremea păgâniei ar fi fost un împărat
De carele toţi creştinii se plângeau neîncetat,
Că pe lângă celelalte rele şi cumplite munci,
Dedese ş-în tot ţinutul foarte straşnice porunci
Cum că, când vor vrea să-ngroape creştinii pe ai lor morţi,
Peste gard tot să-i pornească şi să nu-i scoaţă pe porţi;
Pentru care toţi cu totul înălţând glasuri, striga,
Dumnezeu să le dea altul totdauna să ruga.
Împăratul dar acela cu întâmplare murind,
Se bucura fiecare, lui Dumnezeu mulţămind.
Prin urmare s-a pus altul, dar el fuse şi mai rău,
Că a pus la toţi creştinii prin porunca lui alt frâu,
Că pe morţii lor de obşte, când îi vor duce la gropi,
Tot peste gard iar să-i scoaţă, dar să nu-i ducă cu popi.
Începură iar cu toţii la rugăciune mereu
Ca să se-ndure să-i scape şi d-acesta Dumnezeu.
Peste câţiva ani, ca omul, murind ş-acest împărat
Şi că au scăpat de dânsul mari şi mici s-au bucurat.

[1] Comandant.

Cum se puse altu-n locu-i porni şi el a-i munci
Şi pentru îngropăciunea morţilor iar porunci,
Că pe lângă celelalte ce pân-aci s-au urmat
Să se facă şi aceasta, care s-a şi publicat,
Că, adică, ei pe morţii să nu-i scoaţă nici pe uşi,
Ci să-i tragă pe ferestre, iar nu ca până acuşi.
Astfel urmând ei o vreme, li să părea prea cu greu,
Asupra-i striga blesteme şi ruga pe Dumnezeu
Ca să se milostivească şi d-acesta a-i scăpa,
Şi după cum se cuvine pe morţi a ş-îi îngropa.
Dup-o suferinţă lungă murind ş-acest împărat,
Toţi sălta de bucurie, că şi de el a scăpat;
Dar îndată cum se puse în locul lui fiul său
Începură să se vaite şi să plângă şi mai rău,
Văzând că legi şi mai aspre pentru răposaţi a pus,
Să nu-i scoaţă pe ferestri, ci pe coş, să-i tragă-n sus,
Cum şi la mormânt să-i ducă cu picioarele-napoi
Şi cu capul înainte, iar de nu, cad în nevoi.
O asemenea poruncă când acum au auzit
S-au spăimântat toţi cu totul şi prea mult s-au îngrozit;
Văzând că mereu le vine dintr-un rău altul mai greu,
Cunoscură că aceasta le e de la Dumnezeu,
Pentru ale lor păcate vrând a-i pedepsi asfel
Ş-începură c-umilinţă să se roage pentru el:
„Doamne, ţine pe-mpăratul ani mai mulţi a vieţui!
Nu ne mai da altul, Sfinte, ş-alt rău a orândui,
Ci după faptele noastre cu aste plătiţi să fim,
Dacă n-am ştiut, stăpâne, cu ceilalţi să-ţi mulţămim!"

Prin urmare:
Au făcut ochii cât boul, dar târziu.

N-a ştiut ca să mulţămească lui Dumnezeu.

Totdauna trebuie omul să zică:
Mulţumim lui Dumnezeu
Şi de bine şi de rău.

Orce ne dă Dumnezeu, toate sânt bune.
Că,
Taina lui Dumnezeu nimenea nu o ştie.
Noi
Nu ştim ce cerem de la Dumnezeu.
Căci
Bolnavul multe zice, dar doftorul ce ştie face.
Pentru că
Rugăciunea rău făcută
Niciodată nu ajută,
Ci cuvinte mai puţine şi zise cum să cuvine.
Cum a zis ţiganul:.
Doamne, ştii tu ce gândesc
Şi nu mă mai ţigănesc.
Nu e zisă bine, căci
Omul gândeşte rele şi bune.

Gândul omului e iad
Şi un adânc fără vad.
Şi aşa
N-are nici coadă nici căpătâi.
Ci la orice rău,
Omul să zică în gândul său:
Doamne fereşte de mai rău!

POVESTEA VORBII

Doi inşi făcători de rele.
Căzând supt judecăţi grele

Şi dându-i din închisoare
Să-i puie-n spânzurătoare,
Când mergea cu pază bună
În acel drum împreună,
Unu-ncepu să ofteze
Şi moartea să-şi obideze,
Zicând: – Of! of! ce păcate!
Ce soartă am avut, frate!
Cellalt zise către dânsul:
– Nici un folos nu dă plânsul,
Ci cerului mulţămeşte
Şi stând zi: Doamne fereşte
De alt rău, dintr-ăst mai mare;
Iar acum, frate, răbdare.
El oftând îi zise iară:
Frate, vezi moartea amară,
Ţi s-a citit hotărâtu-ţi,
Vezi şi funia de gâtu-ţi,
Ş-apoi nu ştiu cum îţi pare,
De zici de alt rău mai mare!
Abia săvârşi cuvântul,
Şi iată unul ca vântul
Venea după ei călare
Şi striga în gură mare:
– Staţi, nu grăbiţi omorârea,
Că s-a schimbat hotărârea;
Acum s-a găsit cu cale
De la paşa şi agale[1],
Spânzuraţi să nu-i răpuneţi,
Ci de vii în ţepi să-i puneţi.
Atunci vinovatul care

[1] *Agă* – rang ofiţeresc în armata turcească.

Nu gândea l-alt rău mai mare,
Auzind această veste,
Zise: – Adevărat este
Că la câte pate omul,
Să nu mânie pre Domnul,
Ci să zică în gândul său:
„Doamne fereşte de mai rău."

În sfârşit, cum zice un înţelept:
Omul este pilda slăbiciunii, jefuirea vremii, jucăria norocului, icoana nestatorniciei, cumpăna zavistii şi a primejdiilor.

DESPRE STĂPÂN ŞI SUPUS LA NEGOŢ

Copaciul când înfrunzeşte.
Pe mai mulţi supt el umbreşte.
Asemenea şi
Un stăpân avut, când are,
La mai mulţi dă de mâncare
Precum vedem că
Tatăl zece fii hrăneşte
Şi le împlineşte toate,
Dar pe el (de sărăceşte)
Un fiu a-l hrăni nu poate.
Căci
Copaciul, când să sfărâmă,
Şi p-alţi mici cu el dărâmă.

Mulţi copaci de mare vânt
Se văd trântiţi la pământ.

Anevoie s-a-nălţat,
Şi prea lesne a picat.

Vulturul de aripi zmuls
Nu mai poate zbura-n sus.

Puterea la om sânt anii
Şi aripile lui banii.

Copaciul voieşte
Să tot odrăslească (să înfrunzească),
Dar nu conteneşte
Bruma să-l pârlească.

În loc să mai crească, scade,
Până vezi că de tot cade.
Aşa şi la negoţ:
Unul umblă şi străbate
Şi pe alt fericea bate.
De aceea,
Singur cine îşi găteşte,
El mai cu poftă prânzeşte.

Lupul are ceafă groasă,
Că-şi găteşte singur masă.
Şi
Lupul slugă de ar mâna,
El de foame ar leşina.
Că
În nădejdea slugii,
Dai de fundul pungii.

Un stăpân, având oi multe
Ş-argaţi destui să-l asculte,
Dintr-înşii unul alege,
Îi dă-nvăţături şi lege
Cum el să le păşuneze
Şi de ele să vegheze;
Iar el cu nepăs în sine,
Ca pe nişte oi streine,
Le lăsa pe deal, pe vale,
Să pască-n voile sale,
Umblând prin locuri sterpoase,
Când flămânde, când setoase,
Laptele, caşul mâncându-l
Şi prisosul l-alţi vânzându-l.

Viind vremea întru care
Stăpânul prin cercetare
Ceru să-i dea socoteala,
Precum cerea rânduiala,
Argatul, care de sine
Purtase grije mai bine,
Cu nepăs şi mojiceşte
Acest răspuns îi trânteşte:
– Stăpâne, oile tale
Fiind în stare de jale,
Slabe, cum le vezi, mârşave[1],
Au fost mai mult tot bolnave,
Şi mi-a fost de ele milă
S-apuc să le mulg în silă,

[1] Prăpădite.

Şi crez că nu-ţi puteam strânge
În loc de lapte nici sânge,
Că n-avea mieii să sugă,
Necum omul să le mulgă.

Stăpânul atunci îndată
Cu mânie-nflăcărată
Goneşte din oi argatul
Şi-orânduieşte pe altul;
Îi dă-n socoteală suma,
Poruncind ca pân-acuma
De ele să îngrijească,
Să umble şi să le pască,
Şi strângându-le la stână
Să ia lapte, unt, zmântână,
Să facă caş, să le tunză
Şi lui să i le răspunză.

Argatul ş-acesta fuse
Tot ca şi cel ce se duse,
Vându laptele, zmântâna,
Caşu-l făcu bani şi lâna,
Umple punga şi-oareunde
O îngroapă ş-o ascunde.

Stăpânul iar dacă vine,
Să vază de e mai bine
Şi să-i ceară socoteala,
După cum i-a fost tocmeala,
La cercetare răspunse
Că nici o oaie nu tunse,
Ci-n Bărăgan pe câmpie,
Nu ar fi mai fost să fie,

Păscând, le-a zmuls-o ciulinii,
Mai cu seamă mărăcinii;
Nici lapte n-a putut scoate,
C-a fost anul sterp la toate,
Şi să crezi că e minune
Cum nu fătară nici une!

Stăpânul văzând p-argaţii,
Că se port rău, blestemaţii,
Şi din turma sa cea mare
Nici un folos nu mai are,
Pe argatu-l oropseşte
Şi pe fiu-şi rânduieşte,
Judecând, adică,-n sine
Că el va-ngriji mai bine.
După ce în fiu se-ncrede,
Şi el stăpân cum se vede,
Nu mai scoase lapte, brânză,
Ci începu să le vânză,
Astăzi una bani o face,
Mâine alta, ca s-o toace;
Taie, în frigare-nfige,
La mieluşei graşi tot frige,
Nu-i mai pasă lui de turmă,
Nici se gândeşte de urmă,
Nu vrea de nimeni să ştie,
Numai lui bine să-i fie.

Într-acestea tatăl vine
Şi când, în loc de mai bine,
Vede turma-mpuţinată
Ş-îl întreabă ca un tată:

– Fiul meu, unde e turma,
Că nu-i poci vedea nici urma?
Iar el zise: – Scumpe tată!
Am păţit ca niciodată,
Lupii oile-mi mâncară
Ş-astea numai îmi lăsară,
Încât ce am muls din ele
Fu spre hrana vieţii mele;
Că atâţia lupi mulţi fură,
Cât ochii-mi nu mai văzură,
Carii şi pe mine iară
Puţin de nu mă mâncară.

Tatăl său, în ochi cătându-i
Şi vorbele ascultându-i,
Îi zise cu necaz mare:
– Of, fiul meu, rău îmi pare!
Dar mi-ar fi părut mai bine
De te mânca şi pe tine,
Să nu mai umbli cu caţa[1]
Şi să-mi amărăşti viaţa.

Prin urmare dar:
Cine ţine pâinea în sânul altuia de multe ori rabdă de foame.

Şi
Cine bea apă din pumni streini nu se satură niciodată.

Ci
Pune-ţi nădejdea în Domnul,
Decât s-atârni la tot omul.

---

[1] Să nu mă mai înşeli (*caţă* – băţ cu cârlig la vârf, cu care ciobanii prind oile).

Şi
Caută-ţi de sărăcie.
Că în alt chip
Viaţa îţi petreci cu nădejdile seci.

DESPRE SUPUS SAU SLUGĂ

Omul, până nu slujeşte, stăpân nu ajunge.

Copilul stăpânului până[1] e mic nu se osibeşte de slugi. (Apost.[2]).

Nimenea deodată nu sare ca cocoşu-n pridvor, ci se suie pe trepte.

Şi dacă eşti slugă,
Când te trimite la treabă
Mergi şi te-ntoarce în grabă.
Adică
Descalecă iute,
Încalecă, du-te, sat[3] nu face.

Nadă nu face[4]-n prieteşug,
Că nada e bună numai la plug
Că
Cine lucrează şi tace,
El mai multă treabă face.

[1] Cât timp.
[2] Citat din *Epistola lui Pavel către galateni*, IV, 1.
[3] Popas.
[4] Nu te deprinde, nu-ţi face un obicei; *nada plugului* – piesă componentă, talpă.

Iar
Care tot mereu vorbeşte,
El treaba ş-o zăboveşte.
De aceea
Treaba fă-o cum să cade
Şi şezi atunci când să şade.

Când te apuci la vro treabă
N-o lăsa fără ispravă.
Pentru că
Laşi vreun lucru pe[1] mâine,
Îl vezi că aşa rămâne.

Argat vrednic cine are
Se cunoaşte pe mâncare.
Că
Când mănâncă îi trosnesc fălcile.
Dar sânt şi mulţi de aceia:
La mâncare leu şi la treabă bou.
Care
Nu e vrednic codrul să-şi plătească.
Şi care
Îl blesteamă pâinea care o mănâncă.
Unul ca acela
Slugă va fi cât trăieşte,
Slugă l-alţi îmbătrâneşte,
Şi slugă se prăpădeşte,
Deloc nu se procopseşte.

Umblă gonind vânturile
Şi măsurând câmpurile.

Se bate ca peştele pe uscat.

[1] Tipărit: *de*.

Că
Unde nu e socotință, socoteala merge rău.

Îi sporeşte ca la raci;
Deşi sânt cu mai mulţi craci.

Aşteaptă ca porcul muchea la cap.
Să nu te blesteme cineva
Să umbli ca banul din mână în mână.
Însă
Omul vrednic să face munte şi punte.
Nu-i mai zice stăpânul:
Ochi având, ai fost ca orbul,
Te-ai dus, m-ai slujit ca corbul (cel din corabia lui Noe[1]).
Sau
Vrednicia-ţi mi-e oglindă,
Că m-ai slujit până-n tindă.

Sluga nevrednică stăpânii des îşi schimbă.

Ca pupaza îşi umple cuibul.

POVESTEA VORBII

Pupaza moţata şi frumoasă-n pene,
Gunoindu-şi cuibul din nărav şi lene,
Îl lăsă şi merse iar în altă parte,
S-apucă să facă alt cuib, mai departe;
Dar văzând-o cucul îi făcu-ntrebare:
– Ce faci iar aicea, soru-mea cutare?
– Cuib îmi fac, răspunse; ş-o-ntrebă el iară:
– Dar făcuseşi parcă altul astă-vară?

[1] *Geneza* 8, 7.

– Mi-am făcut – ea zise – ş-altul după dânsul,
Dar mai mult nu este d-a şedea într-însul,
Că, după cum, poate, e ştiut şi ţie,
L-am umplut cu totul de necurăţie.
Cucul auzind-o zise iar: – Ei bine,
Dar îţi laşi năravul, or îl iei cu tine?
– Cum, – ea îi răspunse – un nărav din fire
Poate vreodată s-aibă lecuire?
– De vreme ce, dragă, – îi zise ei cucul –
Nu îţi laşi năravul, geaba-ţi este lucrul,
Căci şi de acesta nu o să ai parte,
O să-l umpli iarăşi ca pe celelalte;
Ci întâi năravu-ţi lasă-l, de se poate,
Ş-atunci o să-ţi fie cuibul ca la toate.

*

Asfel e şi sluga cu năravuri rele,
Care nu se poate părăsi de ele,
Ori pe unde umblă, loc nu-şi mai găseşte,
Tot schimbând stăpânii nu se procopseşte,
Şi apoi stăpânii zice că-s de vină,
Ei la toate strică, ei sânt de pricină;
Iar năravu-şi care groaznic îl apasă
Tot cu sine-l poartă în fiece casă.

DESPRE SLUGĂ ŞI STĂPÂN IARĂŞI

Când stăpânul nu-ngrijeşte,
Starea-i se primejduieşte.

Că
Măgura cea gurguiată
N-o doboară vânt vrodată,
Dar şoarecii o scobesc
Pe dedesubt ş-o găuresc.
Şi
Când vor vrea, ciobanii-n strungă[1]
Şi pe ţapii pot să-i mulgă,
Dar în loc de lapte, sânge
De la dânşii ei vor strânge.
Dar însă
Nici o faptă fără răsplată.
Că
Nelegiuitului îi răsplăteşte necredinciosul.

Cin' va mânca multă miere,
El o să verse şi fiere.

Cum ş-a gătit, aşa a prânzit.
Cum a semănat, aşa a mâncat.

Capra face stricăciune scumpiii[2]
Şi scumpia îşi răzbună cu pielea ei.

Cine îşi bagă secera în c... o să o scoaţă cu sânge.

A-nghiţit un ac şi o să scoaţă un fier de plug.

---

[1] Deschizătură îngustă pe unde trec caprele sau oile, una câte una, la muls.
[2] *Scumpie* – arbust cu flori galbene care creşte pe colinele aride; frunzele şi coaja servesc la tăbăcitul pieilor.

Cum e sluga şi stăpânul.

Să-l fi tot căutat, nu l-ar fi aflat.

Ş-a găsit coasa gresia.

Îşi nemeri şchiopul coborâşul.

La aşa barbă, aşa răsătură.
La aşa cap, aşa chiulaf[1].

A căutat cât a căutat,
Dar soacră bună ş-a căpătat.

La tabaci[2] cine slujeşte,
Pielea i să tăbăceşte.
Şi
Vai când ajunge lupul sameş[3] la oi!

Îi tunde lâna cu pielea cu tot.
Pentru că
Şoarecii când au pace cu pisica, se primejduiesc bucatele.

Să nu te blesteme cineva
S-ajungi slugă la cai albi
Şi stăpân femeie s-aibi.
Dar însă
Capul plecat sabia nu-l taie.

Trestia care se pleacă vântului niciodată nu să frânge.

---

[1] Căciulă turcească.
[2] Tăbăcari.
[3] Administrator.

Un copaci bătrân căzuse
De un mare groaznic vânt,
Şi precum se aşternuse
Cu-ntregimea-i la pământ,

S-afundase într-o baltă
Din vecinătatea sa,
Unde trestia cea-naltă
E-n proprietatea sa;

Vede trestia întreagă
Legănându-se de vânt
Ş-îi vorbi: – Vecină dragă!
Eu la prea mirare sânt,

Cum, fiind tu subţirică,
Şi fără puteri în trup,
Vânt, furtună, nu te strică,
Vijelii mari nu te rup?!

Iar eu, care din vechime
Am crescut puternic, gros,
Vântul cu a sa iuţime
Chiar din rădăcini m-a scos.

Trestia răpunse-ndată
– Pentru ce eu nu mă stric?
Că-n viaţă sânt plecată
Şi la vântul cel mai mic;

Cât de mult d-aş creşte-naltă,
Eu de loc nu mă mândresc,
Şi d-o parte şi de altă,
La orcare mă smeresc.

*

Asfel e şi omul care
Nu e mândru, îngâmfat,
Ci-n viaţă la orcare
E supus şi e plecat.

Prin urmare:
De la copaciul căzut
Toţi alerg lemne să strângă,
Ramuri, crăci, din el să frângă.
Precum zice: pomul,
După ce-l bate grindina,
Îl mai bat şi cu prajina.
Tu însă
Nu-ti sumuţa câinele
Cui ai mâncat pâinele.
Pe omul
Când îl vezi la vro nevoie,
Nu-i mai da brânci în noroaie.
Că
Nu ştii cum se-ntoarce roata,
Azi la mine, mâine la tine.
De aceea,
Cu mai marele tău calul nu-ţi alerga,
Nici vrodată cu el ceva în plug băga.
Pentru că
Vai de câinele care latră pe stăpânul său.

Şi
Vai de viţelul care-mpunge vaca (pe muma sa).
Şi
Vai de boul care-l înjugă şi umblă ca să împungă.
Vai de casa unde cotcorogesc găinile şi cocoşul tace!
Şi iarăşi
Vai când ajunge coada cap!
Ci, cum a zis o femeie:
Fie un băţ descojat, tot să numeşte bărbat.
Că
Tu mare, eu mare, cine să tragă cizmele?

POVESTEA VORBII

Un ţăran viind odată cu treabă la Bucureşti,
Şi trecând pe dinaintea bolţilor bogăsereşti[1],
Băieţii ce stau la uşă şi unii pe alţi se-ntrec
Ca să cheme şi să-ndemne pe câţi pe uliţă trec,
Începură totdodată a-l striga mai mulţi din ei:
– Domnule, ce vei să cumperi? Domnule, ce vei să iei?
Unii îl trăgea de spate, alţii îl trăgea de mâini,
De i se părea, săracul, că intrase între câini,
Unul: – Domnule, pofteşte! Altul: – Domnule, aici!
Altul: – Domnule, la mine, că am orce-i vrea să zici.
În sfârşit, silit el fuse într-o boltă a intra,
Că „domnule", asta vorbă, prea mult îl îndatora;
Luându-se la tocmeală, din „domnule" nu-l scotea,
„Domnule" la toată vorba, „domnule" îi repetea;

[1] Prăvăliilor de manufactură.

Care pe el într-atâta de mult l-a îndatorat,
Încât văzu că boltaşul[1] punga i-a cam uşurat.
Deci scăpând d-aci săteanul, păţind ce n-a mai păţit,
Plecă şi merse acasă, de „domnule" ameţit,
Zicând pe drum întru sine: „Zău, frumos lucru a fost
A şti omul să vorbească şi a nu fi aşa prost,
Că uite, c-o vorbă numai te pupă cineva-n bot,
Până când singur de voie îmi dedei din pungă tot;
Cum mă voi duce acasă o să-nvăţ copiii mei
Asfel frumos să vorbească către oricine şi ei,
Că nu să poate mai bine a vorbi la cinevaşi,
Mai vârtos când se va duce de ceva la arendaş."

Mergând el şi învăţându-şi copiii (precum am zis),
Odată la arendaşul pe unul l-a şi trimis
Să ceară să-l împrumute o baniţă măciniş,
Zicându-i: – Vezi de vorbeşte după cum mă auzişi.
Băiatul după ce merse, căciula din cap luând,
Îi făcu închinăciune ş-în urmă-i ceru, zicând:
– Tatăl meu, domnia sa, m-a trimis la domnia ta[2]
Pe mine, domnia mea, ca să cer a-l împrumuta
C-o baniţă de făină or de malai, ce-i avea,
Şi cum va măcina-ndată înapoi o să ţi-o dea.

Arendaşul auzindu-l vorbindu-i în zisul fel,
Cu o seriozitate stând, răspunse către el:
– Greu la deal, măre copile, tatăl-tău, domnia sa,
Eu, cum zici, domnia mea iar, tu iarăşi domnia ta,
Cine o să ţie sacul? Cine o să toarne-n el?
Şi cine o să-l ardice, că nu-i unul mititel?
Şi aşa s-a-ntors băiatul şi cu sacul gol s-a dus,
Dac-a vrut toţi domni să fie şi nici unul mic supus.

[1] Negustorul, vânzătorul.
[2] În trei silabe (*dom-nia-ta*).

DESPRE STĂPÂN ŞI SLUGA IARĂŞI

Mai bine e să fii stăpân mic decât slugă mare.
Căci poate să zică:
Sluga veche, mascara[1] bătrână.
Nu fii:
Am plecat să-mi caut stăpân, dă, Doamne, să nu găsesc.

Bate fierul până e cald.
Dar şi
Fierul rău cât să-l baţi, e degeabă.

Cine de cuvânt nu înţelege, nici de ciomege.
Însă
Miluieşte câinele, de vei să-ţi fâţâie coada.
Şi
Netezeşte mâţa, de vei să-ţi râdice coada.
Căci
Ochii stăpânului îngraşă calul.

Nu-ţi sumuţa câinele cui ai mâncat pâinele.

Mielul blând suge la două mumi.

Cel băgat fără tocmeală
Iese fără socoteală,
Dar şi drept cine slujeşte,
Dumnezeu îl noroceşte.

---

[1] Măscărici.

Mai demult, din vremea veche, bătrânii ne povestesc
Că dobitoacele toate câte astăzi se găsesc
Domesnicite şi blânde, cu care se joc şi prunci,
Nu era-n fiece ţară cunoscute pe atunci,
Ci în urmă, târziu foarte, s-au răspândit pre pământ,
Până când acum aceste în toate părţile sânt.
P-atunci un negustor mare, bogat, în lume vestit,
Umblând prin ţări depărtate, cum era obicinuit,
Şi tot găzduind adese la un ţăran prin câmpii,
Care era sărac foarte şi c-o spuză de copii,
Îi ceru să-i dea dintr-înşii pe copilul măricel,
Ca să-ngrijească de dânsul şi să-l procopsească el.
Ţăranul cu bucurie propunerea-i ascultând
Luă copilul de mână ş-îndată l-a dat, zicând:
– Tu, fătul meu, pân-acuma ai fost în părintesc sân,
Dar de astăzi o să-ţi fie ăsta tată şi stăpân.
Să-i fii supus, cu dreptate să slujeşti şi să-l asculţi,
Ca şi tu negustor mare s-ajungi după ani mai mulţi.
Deci pe copilul luându-l acel bogat negustor,
Îl duse într-a sa ţară ş-îl crescu ca p-un fecior,
Învăţându-l întru toate, după cum lui îi plăcea,
Şi isteţ foarte văzându-l, adeseori îi zicea:
– Fătul meu, tu cum vezi bine, eu alt pe nimenea n-am,
Rudă, strein şi d-aproape numai pe tine te am,
D-aceea de lângă mine nu voi a te depărta,
Că toat-a mea bogăţie prin urmare e ş-a ta.
După moartea mea tu singur, ca un copil ce îmi eşti,
O să las cu întărire s-o ieri, să o moşteneşti.
Ci să ne sirguim numai să o-nmulţim cât putem,
Să nu şedem fără treabă şi mâncând să o scădem.

Asfel zicând negustorul şi gătindu-se ş-acum
Ca ş-alte dăţi cu bani sumă a plecat iarăşi la drum.
Ş-împreună cu copilul mergând iar marfă să ia,
Din alte ţări depărtate, după cum obicinuia,
Îi ieşiră înainte o haită de hoţi tirani[1],
Îl jefuiră de toate ş-îl lăsară fără bani.
Neavând acum ce face, a fost silit d-acolea
La ţara lui să se-ntoarcă, să ia alţi bani ce-i avea.
Dar când a ajuns, ce vede? Alt mai mare nenoroc!
Găseşte casa topită de venirea unui foc,
Şi nerămâindu-i stare de vrun negoţ să se ia,
Închirie o căscioară şi trăia cu milă-n ea.
Feciorul care-l crescuse deşi în vârstă era
Şi deşi în sărăcia cea mare se strâmtora,
Dar milă îi era foarte pre stăpânul a-şi lăsa
Tocma la acea rea stare şi la bătrâneţea sa.
Ci îl slujea cu iubire ca şi bogat când era,
Pentru dânsu-n toată vremea drumurile treiera.
Fără a cârti vrodată şi fără a-i veni greu,
Nădăjduia-n ajutorul şi mila lui Dumnezeu.
Aşa-n cele de pre urmă, negustorul scăpătat,
Bătrân fiind, dintr-o boală căzu la zăcere-n pat
Şi văzând că o să moară, sfârşitul său cunoscând,
Chemă pre fiul de suflet ş-îi vorbi asfel, zicând:
– Fătul meu, ştii că-ţi zisesem pe când eram bogat eu
Că o să-mi las toată starea ţie prin legatul meu,
Dar acuma, cum vezi bine singur, fără să-ţi mai zic,
Că decât astă pisică alt nu mai avem nimic.
Ea dar numai ţi-a fost partea, pe dânsa chiar ţ-o şi las,
Ca să o iei drept simbrie şi drept un bogat rămas[2].

[1] Ticăloşi, cruzi.
[2] Moştenire.

Ia-o supt a ta-ngrijire, n-o lăsa, n-o părăsi,
Să umble să rătăcească şi rău a se pedepsi.
Mai vârtos de pomenire s-o ţii dup-al meu sfârşit,
Să-ţi aduci aminte cum că pentru dânsa ai slujit.
Şi Dumnezeu, care-n lume îngrijeşte de săraci,
Să se-ndure şi spre tine, să te-nveţe ce să faci.
Aceasta dar el diată[1] clironomului[2] lăsând,
A contenit din viaţă şi s-a dus la al său rând.
Deci fiul său cel de suflet, după ce l-a îngropat,
Băgând pisica-ntr-o traistă, la ţara lui a plecat,
Ca să se ducă să-şi vază părinţii, d-o fi trăind,
Şi să-ngrijească de dânşii iarăşi ca întâi muncind.
Mergând dar el lunga cale, trecând ţări, loc depărtat,
Ajunse-n marginea mării şi găzdui la un sat.
Aci, din bună-ntâmplare, ei pisici n-au fost având,
Nici n-au fost ştiut de ele, nici nu le-au fost cunoscând,
Ci de mulţimea de şoareci ce în case se-mbulzea,
Ca de nişte hiare crude cu ciomege se păzea.
Aşa, fiind el la gazda care l-a fost priimit,
A văzut că puind masa cu câte au trebuit,
Puseră pe lângă dânşii şi câte un ciomăgel,
Fiind şi el l-acea masă, puseră şi lângă el.
El necunoscând pricina şi ciomăgelul văzând
Gândi că în acea ţară obicei a fi având
Să se bată unii p-alţii după ce s-or sătura
Şi aşa-ncepu de frică inima a-i tremura,
Dar îndată mic şi mare la masă-n rând cum s-au pus
Ş-au început să mănânce bucata ce au adus,
Pe loc mulţime de şoareci de prin găuri au ieşit
Şi din străchini să răpească mâncarea au năvălit.

[1] Testament.
[2] Moştenitorului.

Mesenii atunci în grabă luând ciomegele-n mâini
Să se apere-ncepură tocma ca de nişte câini.
Oaspetele tocma-atuncea ş-au cunoscut gândul prost,
Văzând acele ciomege pentru ce puse au fost,
Şi sculându-se îndată la traista lui alergă,
Şi cu cea mai mare grabă apucând o deslegă.
Scoase pisica dintr însa ş-aci cum o slobozi,
Trânti o sumă de şoareci pe loc, când se repezi
Şi într-o clipă nici unul cu viaţă n-a lăsat,
Numai aceia scăpară câţi în găuri au intrat.
Ei văzând acea minune care n-a fost mai văzut,
Cum şi rămâind în pace la masă cât au şezut,
Îl rugară să le spuie şi stând a le tâlmăci
Că ce jiganie este ce a adus el aci,
Oaspetele, proşti văzându-i, într-acest chip le-a vorbit:
– E! nu ştiţi voi ce e asta, e lucru nepreţuit,
Eu am slujit pentru dânsa peste cinsprezece ani,
Căci s-o cumpere neştine trebuie să dea mulţi bani.
– Dar cum să chema aceasta? îl întrebă un voinic.
– Ciuma şoarecilor, – zise – pe la noi aşa îi zic.
– Ce ceri să-ţi dăm pentru dânsa, – un altul a întrebat –
Ca să ne o laşi aicea, să o avem noi în sat?
El luând din cap căciula şi ţiind-o ca un vas,
– S-o umpleţi – zise – cu galbeni, de vreţi ca să vi o las.
– Mai jos ceva nu să poate? – îl întrebară ei iar –
Vei cu argint să o umplem, că e mult şi aşa chiar?
– Nu poci, – zise – scump mă ţine, şi nici să o vânz n-aş vrea;
Să vi o dau şi cu galbeni destul rău îmi va părea,
Dar pentru că mă rugarăţi, hatârul să nu vă stric,
Puneţi-mi atâţia galbeni, şi atunci nu zic nimic.
Zicând asfel, băgă iarăşi pisica în traista sa,
Pricepând el că cu dânsa să plece nu-l vor lăsa;

Ş-aşa se face că pleacă cu grabnic şi iute pas,
Ca să se ducă la mare să se puie în vrun vas,
Ei sfătuindu-se-n lipsa-i după el au alergat,
Cu un săculeţ de galbeni şi ca să stea l-au strigat.
El iarăşi scoţând căciula le-a răspuns: – Dacă îmi daţi,
Cum am zis, atâţia galbeni, iacătă-o, o luaţi.
Ei văzând că mai la vale s-o scoaţă deloc nu pot
Îi umplu căciula-ndată ş-o iau cu traistă cu tot
Deci dacă o duc acasă şi din traistă o slobod,
Cum se uită ea îndată la atât strein norod,
Se sperie şi prin casă începe a alerga
Şi „miau! miau!" cu un glas groaznic a ţipa şi a striga.
Ei de spaimă fug din casă, închisă aci o las,
Şi la oaspete aleargă pân-a nu se pune-n vas,
Ca să-ntrebe ce mănâncă, şoareci când nu va găsi,
Nu cumva vrun rău să paţă, în loc de-a se folosi.
Dar ajungând îl văzură că s-a şi fost pus în vas
Şi în adâncimea mării ca să plece s-a fost tras.
Ei încep toţi de pe ţărmuri cu glas mare a striga
Puţintel să se oprească că au ceva a-l ruga.
El cu grămadă văzându-i viind ca turma de oi
Gândi că ş-au luat seama şi vor să i-o dea-napoi,
Dar fiind de ţărm departe, nu s-a prea înfricoşat,
Ţiindu-se foarte sigur că de dânşii a scăpat.
Ei însă stând de departe începură a striga:
– Jigania ce mănâncă, şoareci când nu va afla?
El le zise cam în glumă: – Mult sânteţi proşti, vai de voi!
Când n-are şoareci, mănâncă carne de puici şi de oi,
Ei fiind foarte departe şi neauzind curat,
Cuprinşi fiind şi de frică, li s-a părut c-a strigat:
„Când n-are şoareci, mănâncă carne de prunci şi de voi",
Şi d-ar fi fost cu putinţă i-ar fi dat-o înapoi;

Dar neavând ce să facă se pun pe fugă, alerg,
Ajung în sat şi îndată la casa lor dacă merg,
Cum era pisica-nchisă, îi dau din patru părţi foc,
Ş-o păzesc, nu cumva să scape, găsind pe undeva loc.
Pisica însă cum vede focul, miuind urât,
Ieşi pe coş şi îndată-n altă casă s-a vârât.
Ei degrab îşi scot copiii, trag uşa şi îi dau foc.
D-aci iar fugind pisica şi intrând şi în alt loc,
Ei iar alerg după dânsa, aprind casa şi aci,
Până când n-a rămas casă şi tot satul sărăci.
Iar pisica-n cea din urmă văzând prin tot satul foc
Şi nemaiavând acuma să se vâre în alt loc
Luă de-a lungul câmpia, spre crângul ce văzu ea,
Ei cum o văd după dânsa desnădăjduiţi se ia,
Cu ciomege, cu topoare, cu vătraie şi frigări
Alerg, o gonesc cu toţii dând chiote şi strigări.
Cum o văd că în crâng intră, îl iau împrejur ocol
Şi apucându-se-ndată pun foc şi îi dau pârjol.
Arzând crângul, se întinde focul şi prin arături
Şi se întoarseră veseli trecând tot prin pârlituri,
Zicând: – Slavă ţie, Doamne! că deşi am năduşit
A alerga după hiară, dar am scăpat în sfârşit!

DESPRE SLUGĂ ŞI STĂPÂN IARĂŞI

Când vei să te bagi la stăpân,
Nu te răzima de stâlp putred.
Că
Cine să razimă de umbră dă-ndată peste cap tumbă.
Să ştii însă că
Sita până e nuou să pune în cui.

Mătura veche ajunge la grajd.

Ajunge din cal măgar.

Armăsarul când îmbătrâneşte ajunge la răşniţă.
Iar
Calul bun să vinde din grajd.
Căci
Mai bine cu un vrednic la pagubă decât cu un nevoiaş la câştig.

Dar
Încarcă-ţi dobitocul până unde e sorocul.
Nu umbla să-i iei pielea de viu.

POVESTEA VORBII

Unul totdauna nevasta-şi certa,
O făcea lenoasă şi îi imputa
Căci nu găsea seara gata de cinat,
Ci îi punea masa cât de amânat.
Ea să-ndrepta iară, zicând: – Bine vezi
Ce treburi sânt multe şi trebui să crezi.
Pân-aduc acasă viţelul din crâng,
Oară[1], raţe, gâşte, din drum până strâng,
Până-ţi spăl obiele, vaca până mulg,
Şi zece mâini încă să am, nu-mi ajung.
– Ba eşti nevoiaşe, – îi răspunse el –
Că d-ai fi bărbată, ar fi mai altfel;
Treburile tale, eu mă rămăşesc[2]
Că într-un ceas toate ţi le isprăvesc.

---

[1] Păsări de curte.
[2] Mă prind, fac rămăşag.

Îi taie ea vorba, zicând: – Prea frumos,
Dacă într-atâtă ești tu inimos,
Rămâi dar acasă, ș-întâi mâine chiar,
Și eu merg în locu-ți cu plugul să ar,
Și de le vei face toate, precum zici,
Atunci zi-mi ce-ți place, că eu sânt aici.
Așadar l-aceasta amândoi voind,
Ea mergând cu plugul și el rămâind
Stătu, gândi ce fel să le ia pe rând,
Să le isprăvească toate mai curând,
Ca viind ea seara să-l găsească sfânt,
Pentru cel mic lucru să n-aibă cuvânt.
Deci având o gâscă, ce de mult clocea,
Îi gârâia-n ușe, strigare făcea;
El, ca să o-mpace, merge cu grab pas,
Ia un codru rece, din seara rămas,
Îi fărămițează ș-aruncă să-i dea,
Și ce să mai facă mereu să gândea.
Când iacă purceaua vecinului, zi,
La merticu gâștii-n grab să repezi;
El, ca s-o gonească, c-un lemn aruncă
Ș-în locul purcelii pe gâscă culcă.
Foc să necăjește și ia-ntr-acel ceas,
Închide purceaua să-i facă ispas[1].
Acum vrând să-și spele obiala la râu,
Ia și putineiul, îl leagă c-un brâu,
Îl atârnă-n umăr cu o mână dând,
Ș-în ceilaltă codru să ducea-mbucând,
Câteștrei o dată vrând a isprăvi,
Asfel avea frică că s-o zăbovi;

[1] Constatarea legală a pagubelor cauzate de vite la câmp (aici înseamnă poate și „ispășire, pedeapsă“).

La râu dacă merse, obiala-nmuia,
O scapă din mână, apa îi o ia,
Să pleacă la dânsa, ea se duse-not,
Varsă putineiul și se umple tot.
Se dezbracă-ndată și rămâne gol,
Hainele își spală de lapte, nomol,
Apoi le întinde la soare de rând,
De necaz și ciudă mereu înjurând.
Așteptând acuma pân-a se usca,
Căldura îl trase de a se culca,
Și prinzându-l somnul, un altul viind,
I le fură toate ș-îl lasă dormind.
El dacă se scoală, numa-n piele gol,
Se uită cu ochii împrejur, ocol,
Și văzând sirmanul că i-a mers tot rău,
Zise întru sine: „Eu sânt nătărău!
Ce-mi trebuia mie singur să mă bag
La ce nu-mi e treaba ș-aste să le trag!“
Vorbind el aceste, la cer s-a uitat
Și soarele vede că a scăpătat;
Așa, ce să facă? Îndată s-a dus,
Și la cuibul gâștii peste oau s-a pus,
Socotind acuma el a le cloci
Și să nu le lase de a se răci.
Iacă și nevasta de la câmp sosi
Și văzând că gata nimic nu găsi,
Începu să zică: – Vezi, bărbatul meu
Le lăsă pe toate să le fac iar eu,
Și el cine știe cu cine din sat
La cârciumă suge și să-mi vie beat
Apoi se apucă, ca și pân-acum,
Vacă, oară, toate strânge după drum,
Aleargă la apă, aduce pe loc,
Și de mămăligă pune vas la foc,

Merge-n măgăzie să cearnă mălai
Când deschide uşa: aolio şi vai!
Că purceaua care o-nchisese el
Mălai nu lăsase nici un pumnicel:
Vase răsturnase, vărsând şi mâncând,
Cepuri destupase, trupu-şi scărpinând;
Cu un cuvânt, toate stricate găsind,
Ieşi ca să vază ce-o fi mai lipsind,
Şi prin întunerec pe când ea trecea
Pe lângă bărbatu-şi, unde el clocea,
O ciupi de haină, deştiul legănând,
Şi „sî–î!" la dânsa ca gâsca făcând.
Ea deocamdată seamă n-a luat,
Dar ciupind-o iară, la el s-a uitat,
Şi strigă: – Dar asta! ce lucru drăcesc!
El iar: – Sî–î! – zise – fu–ugi, că clocesc!
Auzind, ea zise: – Bărbate, tu eşti?
Şi cine te puse aici să cloceşti?
– Taci, să tac, nevastă, nu-mi mai zi nimic,
Că m-am prins cu tine, tu nu, ci eu stric.

Dacă n-ai putere, nu întărâta gâlceavă.

DESPRE NEGOȚ

Cine mânecă[1] de dimineaţă.
El izbuteşte mai mult în piaţă.
Nu-i mai zice cineva:
A ajuns la spartul târgului.

[1] Se scoală (dis-de-dimineaţă).

Sau
Au ajuns şi ei, săracii,
După ce-a-mpărţit colacii.
Sau
Deşi biet n-a dormitat,
Dar târziu s-a deşteptat.
Ci îi zice:
I-a cântat cucul astăzi.
Îi umblă plugul bine.
I-a venit apă la moară.
I-a bătut ceasul norocului.
Viţelul nici nu l-a tăiat, şi muşterii pentru piele au venit.
Vinde pielea ursului în târg, şi ursul în pădure.
Cumpără câte două şi vinde câte nouă,
Că aşa e târgul:
Uneori curge şi alteori pică.
Şi rar omul
Trăieşte ca în sân de rai.
Dar când
Îl ţine norocul de păr,
Atunci
I-a ouat găina-n căciulă.
Dă c-o mână, ia cu alta.
Pentru că
Târgul să face cu bani şi nunta cu lăutari.
Şi
Când îi dă Dumnezeu, nici dracu n-are ce-i face.
Dar
Nu vinde ce nu-i al tău,
Să nu-ţi vie-n urmă rău.
Că
E lesne de vândut ş-anevoie de cumpărat.

Ci mai bine,
Unde n-am trebuință, nici nu vânz, nici nu cumpăr.
Decât să-ți zică:
Vinde via și cumpără stafide.
Sau
Vinde moșia și cumpără sanie.

POVESTEA VORBII

Unul având o moșie,
Tot, tot numai o fâșie,
Se apucă și o vinde,
Prinde pe dânsa ce prinde
Și își cumpără îndată
O sanie minunată.
Copilul său cum o vede
Vesel la ea se repede,
Se urcă, intră într-însa
Și să bucură de dânsa,
Zicând cu vorbă zimboasă:
– Of, ce sanie frumoasă!
Tată! dar vom putea oară
Să umblăm cu ea la vară?
El tăcând nimic nu zise,
Că l-aceasta nu gândise.

Lesne e a zice:
Fie și un lup mâncat de oaie.
Sau
Doar n-o fi capul lui crai.
Și
Cu o fâșie tot n-aveam moșie.

Dar pe urmă rămâi:
În mână pungă turcească
Și în ea sermea (căpital) nemțească.
Dacă-și încurcă ițele, își pierde și mințile.
Și începe a zice:
Minte am și bani n-am.
Și
Când aveam cu ce, n-aveam în ce, și când am în ce, n-am cu ce.

Ci
Ascultă cucul până îți cântă.
Că
Până nu vine primăvară, nu se face vară.
Și
Până nu plouă, nu să fac ciupercile.
Și
Cucul, până nu vede mugur, nu cântă
Că
Vremea vinde paiele și nevoia le cumpără.
Cine cumpără mai scump? – Săracul.
Și
Când n-ai, cămila de un ban e scumpă.

POVESTEA VORBII

– Tată! – zise un băiat –
Uite, strigă la mezat
O cămilă de un ban.
– E prea scumpă, fătul meu,
Îi zise el, oftând greu
Și poate striga un an.

– Tată! – iar veni zicând –
O cămilă în târg vând

Şi cer o mie de lei.
Îi răspunse el, zicând:
– Du-te, fătul meu, curând,
Na, dă banii să o iei.

Fiul său privind la el
Îi zise: – Apoi ce fel,
Într-un ban n-ai vrut să iei,
Ş-acum scumpă într-atât,
Fuşi gata numaidecât
Să dai o mie de lei?

Zise el: – Nu te mira,
Că ieftină când era,
N-aveam banul să o iau,
Dar acum mia de lei
O scosei şi o dedei,
C-avui de unde s-o iau.

Când cumperi, însă,
Deschide ochii patru.
Că
Cine cumpără oau de la cocoş îl găseşte fără gălbinare.
Şi
Pânză şi nevastă noapte să nu-ţi alegi.
Ca să nu-ţi zică cineva:
Ai rupt inima târgului.
Şi
Ţine-te, pânză, nu te rupe.
Şi
Ochii a văzut, ochii să-i sară.
Şi când cumperi,
Plăteşte ca popa, tocma pe tocma.
Că atunci nu-ţi mai zice nimenea:

Haina asta streină a ta este?
Şi mai vârtos,
Haina împrumutată nu ţine de cald.
Şi
Schimbul nu trăieşte.
Ci
Pe cât ţ-e pătura, atât te-ntinde.
La bâlci
Lumea viermuieşte şi să grămădeşte.
Că
Unde este stârvul, acolo să adună cioarele.
Şi
Au tăbărât ca furnicile la stejar.
Dar
Câţi merg în târg, toţi nu cumpără.
Că
Unii numai te întreabă
Ş-alţii cască guri degeabă.
Curg muşterii, bolta geme,
Unii târziu ş-alţii devreme.
Seara însă,
Unul vine să cumpere,
Altul să ceară în dator,
Altul banii calpi[1] să aducă,
Ş-altu-n tain-ascunzător.

DESPRE NEGOŢ ŞI TOVAROŞIE

S-au întâlnit doi rătăciţi
Ş-au hotărât a se duce,
Drumul încotro-i va duce.

[1] Falşi.

Şi
S-a-ntovaroşit râiosul
Cu chelul şi păduchiosul.
Dar
Negoţul nu va păduchi,
Ci tot d-ăi bătuţi pe muchi.
Că
Banul face banii şi păduchea păduchii,
Totdauna
Banul bani unde zăreşte
Colo se răstogoleşte.
De aceea
Numai cu o floare nu să face primăvară.
Şi
C-o ceapă şi c-o râdiche nu să face grădină.
Că
Ce folos să aibi minte şi bani să n-ai?
Sau
Ce poţi face dacă ai bani şi n-ai minte?
Zice cineva:
Banii pe om îl învaţă
Ce să facă în viaţă.
Şi
Când vei avea-n pungă banul,
El îţi face în cap planul.
Şi
Cu bani poate omul face
Orşice lucru îi place.
În adevăr,
Mulţi tovaroşi totdaună
Fac mai mulţi decât o mână.
Dar
Cine are cal ticălos
Jumătatea umblă pe jos.

Şi
Cine are tovaroş nerod
Ajunge din pod în glod.
Că
În loc să te scoaţă-n undă,
La mai adânc te afundă.
De aceea zice:
Unde sânt moaşe mai multe
Rămâne bietul băiat
Cu buricul netăiat.
Povestea ăluia:
Pântre mumă, pântre moaşe,
Pruncu-a rămas fără boaşe.
Că
Unde sânt două cumnate,
Casele-s nemăturate.
Şi
Unde cântă cocoşi mulţi, acolo întârzie a se face ziua.

Corabia cu doi cârmaci se îneacă.
Vorba ăluia:
Doi inşi una nu zicea,
Unul „hăis!“ şi altul „cea!“
Şi
Unul taie şi croieşte
Ş-altul stă şi potriveşte.
Şi pe urmă,
Praful nu să alege de amândoi.

POVESTEA VORBII

Doi inşi se-ntovaroşiră cu-nvoire într-un an
Şi mergând închiriară-n oraş cârciumă cu han,
Însă unul c-osteneală la vânzare-a stărui
Ş-altul puind căpitalul vin, rachiu a-i târgui.

Deci acel cu căpitalul încoaci-încolo umblând,
Pe la dealuri şi poverne[1] vin, rachiuri cumpărând.
Preţul la fieştecare mai încărcat îl spunea
Şi câştigu-ncărcăturii-ntr-altă pungă îl punea.
Cel din han iar ca şi dânsul alte-n folosu-i făcea,
El băga cu doniţi apă-n marfa ce i-o aducea
Şi pentru acel adaos din vânzare bani trăgea
Ş-într-o osebită pungă îi băga şi îi strângea.
Dar pentru această faptă îi veni a se gândi
Ca nu prin vro întâmplare taina a se dovedi;
Şi având în han la soare o butie cu oţet,
În care tot turna apă şi vindea încet-încet,
Aruncă pe vrana[2] buţii banii ce îi tăinuia,
Ş-apoi d-aci înainte tot mereu punea în ea.
Cel cu căpitalul iarăşi se tot gândi nencetat
În ce loc să puie banii câştigaţi din încărcat,
Tovaroşul să nu-i simţă uneltitul meşteşug,
Şi să i se dea de faţă tainicul său vicleşug.
Într-acestea văzând butea cea cu oţet, zisă sus,
Socoti că nu să poate alt loc mai sigur de pus,
Şi scoţând prin taină banii într-însa îi slobozi,
Unde şi celalt tovaroş punea în fiece zi;
Apoi d-aci înainte amândoi ce câştiga,
Pe ascuns unul de altul tot mereu în ea băga.

Deci împlinindu-se anul, au luat, s-au socotit
Ş-amândoi ca să mai fie tovaroşi nu s-a-nvoit;
Marfă nu le rămăsese, nici mai mult nici mai puţin,
Decât butea cu oţetul şi o bute iar cu vin;

[1] *Povarnă* – fabrică de spirt şi de rachiu.
[2] Gaura pe care se scoate vinul din butoi.

La-mpărţire fiecare butea cu oţet cerea
Şi pe cea cu vin nici unul în partea lui nu o vrea.
Deşi costa mai mult vinul, după cum l-au preţuit,
Dar în butea cu oţetul era câte s-au hoţit.
Dacă văd şi văd ei cum că cu certuri nu se împac
Şi pe oameni d-acest lucru ca să se mire îi fac,
Începură între dânşii oarecum a bănui
Şi nu putea unul altui gândul a-şi destăinui.
Unul zicea întru sine: „Poate tovaroşul meu
M-a văzut cumva vrodată când aruncam banii eu!"
Cellalt aşa zicea iarăşi: „Poate că-n ea când am pus
M-o fi văzut oarecine şi ducându-se i-a spus!"
Şi ca să se înţeleagă între dânşii prin cuvânt,
Se pun şi unul pe altul se întreb cu jurământ
Cum că ce este pricina între dânşii de se cert
Ş-în partea sa fiecare cere butea cu oţet.
La-ntrebările acestea socotind că s-au simţit,
Îşi spuseră unul altui cum şi ce fel s-a hoţit,
Şi cum banii tot în butea cea cu oţet îi lăsa,
Socotind fieştecare să o ia în partea sa.
Dar de vreme ce secretul între ei s-a dovedit,
Acea bute cu oţetul s-o spargă a trebuit.
Aşadar prin învoire acea bute ei spărgând
Şi unul şi altul parte deopotrivă luând,
Puseră banii-n chimire şi s-au despărţit pe loc
Şi să-şi caute plecară norocirea într-alt loc.

Unul dar plecând să meargă la un oraş osebit,
Fiind vară şi căldură foarte de nesuferit,
Când veni un râu să treacă, care era foarte lat
Şi să vedea apa-ntr-însul ca creştalul cel curat,
El poftind ca să se scalde, să răsufle de zăduf,
Descălecând legă calul la umbra a unui stuf,

Se dezbracă pân' la una, cântând bucurat nespus,
Şi dasupra peste haine chimirul cu bani l-a pus;
Când intră ca să se scalde şi începu a-nota,
Îi veni-n gând să se-ntoarcă spre haine a se uita,
Când iacă un vultur mare în zbor pe aci trecând
Şi zărind chimirul roşu că e vro carne crezând,
Se repezi deodată cu un zbor grabnic nespus
Şi răpindu-l între gheară să înălţă iar în sus;
El sărind în grab din apă alergă după el gol,
Strigând, zbierând, răcnind tare, slobozind şi un pistol;
Vulturul de spaimă-ndată, armă, glas când auzi,
Chimirul care-l luase drept în râu îl slobozi,
Care a săltat prin unde ceva, unde a căzut,
Şi îl petrecu cu ochii până când nu s-a văzut.
El atunci, clătind cu capul şi privind spre cer în sus,
Zise: „Din apă veniră şi iar în apă s-au dus."

Cellalt, şi el plecând iarăşi la un oraş depărtat,
Unde trebuia să meargă pe apă şi pe uscat,
Dacă ajunse la mare, cu un vas se îmbărcă
Şi cu alţii împreună spre acea parte plecă.
Calea fiind foarte lungă, el în oarecare ceas
În corabie doparte în singurit loc s-a tras
Şi îşi descinse chimirul în care banii era,
Îi scoase, îi turnă-n poală ş-începu a-i număra;
O maimuţă, capitanul corăbiii ce-o avea
Şi din catarg de sus tocma cum sta şi la el privea,
Îi vedea toată mişcarea în acel ceas ce-o făcea
Şi galbenii în chimiru-i carii frumos strălucea,
Se coborî jos hoţeşte şi de departe pândi,
Până când adună banii, în chimir îi grămădi,
Ş-alăturea lângă sine după ce îl lăsă jos,
Ca să-şi potrivească trupul, să-l încingă mai frumos,

Î-l răpi din ochi îndată şi fugind pe catarg sus
Cu chimirul împreună tocma în vârfu-i s-a pus;
Şi acolo deschizându-l începu scoate din el
Galbenii carii văzuse şi a face-ntr-acest fel:
C-o mână ţiind chimirul, alta cu galbeni umplea,
Şi privindu-i câte unul, în mare îi asvârlea;
Rar, numai din doi-trei unul şi în partea-i arunca,
Care sta cu priveghere să-i adune cum pica.
Astfel tot făcând maimuţa până când a isprăvit,
În cele mai de pre urmă chimirul i-a asvârlit.
El văzându-se, săracul, fără veste-ntr-acest rău
Şi numărând ce-adunase, oftând zise-n gândul său:
„Banii câţi cu nedreptate câştigaţi carii i-am pus,
După cum haram[1] veniră, astfel şi haram s-au dus."

Astfel e omul,
După ce răstoarnă carul, atuncea vede drumul cel bun.
Că
Dobânda multă rupe ciochinile[2].
Dar însă
Cinci degete sânt la o mână şi unul cu altul nu se potrivesc.
Roatele se gonesc una pe alta şi nu se ajung niciodată,
Unde e marfă, şi pagubă.
Ş-apoi
Buţile goale mai mult sunet fac.
Şi
Vinovatul mai mare gură face
Adică:
A mâncat aguridă părinţii
Şi ş-a strepezit copiii dinţii.

[1] Lucru câştigat pe nedrept.
[2] Capetele dindărăt ale şeii, de care se atârnă desaga.

Şi
A mâncat urdă cu usturoi şi cere să-i miroase gura a lapte.
Tovaroş numai la câştig, la pagubă pune cârlig.
Mărgăritarul stă în fundul mării şi mortăcina pluteşte pe dasupra apei.
Ci mai bine,
Daca-ţi este casa mare,
Bagă în ea un mărăcine,
Decât pe fieştecine.
Ca
Cine are strein are în casă spin.
Dar şi
Dacă vom socoti noi
Cât intră-n plăcintă foi, niciodată nu mâncăm.
Omul însă
Îşi încearcă gândul său or pe bine or pe rău.
Cârmaciul cu-ngrijire bună
Scapă corabia de furtună.
Totdauna
Socoteala deasă e frăţie aleasă
Că
Din grăunţe mărunte se fac grămezi mai multe.
Pentru că
În oală acoperită nimenea nu ştie ce fierbe.
Şi
Omul de treabă nu iese din casă cu mâna goală.
Mulţi zic că
Omului de ce-i place, d-aie se-ngraşe.
Însă
Niciodată de tot pomul
Nu se poate-ngrăşa omul.

Nici o fiinţă în lume
Nu e plăpândă ca omul,
El poartă mai mare nume,
Şi el e tocma ca oul;

Carele numai căci şade
În puţin timp să cloceşte
Şi să sparge jos de cade,
Sau de alt de se ciocneşte.

Omul este ca o floare,
Ce de umbră veştejeşte,
Şi de stă la prea mult soare,
Se arde şi se pârleşte;

De îi dă mai multă apă,
Încet-încet putrezeşte,
Şi dacă iar n-o adapă,
Se usucă, nu mai creşte.

Mulţi zic: „Omul de ce-i place
De aceea se îngraşe."
Ş-acest proverb pe mulţi face
A cădea-n vicţi pătimaşe.

Tânărul lesne se-nşală
De asemenea cuvinte,
Pe care el din greşală
Le judecă că-s cu minte;

Căci multor le place dulce,
Dar întrebaţi câţi mănâncă,
Folos ceva le aduce,
Or îi mai vatămă încă?

La un ce-i place beţia
Vedeţi, se-ngraşe el oare,
Or pe lângă avuţia
Îşi pierde şi viaţa, moare?

La câţi nu place frumseţea?
Ai cui ochi ea nu-ndulceşte?
Dar întrebaţi tinereţea
Cu ce ea îi foloseşte.

Îngraşe ea pe vreunul?
Îi dă zile seninate?
Or îi dărapănă bunul
Şi scumpa lui sănătate?

După proverbul ce zice:
„Dama frumoasă şi vinul
Pot pe cineva să-l strice
Ca otrava şi veninul".

Precum de pildă ne este
Un tânăr ce voi a spune,
Care le-a urmat aceste
La furia lui de june:

El îndrăgi o fiinţă
Ce altul ş-o alesese,
Când la nunta-i spre privinţă
Ca prieten se dusese.

Dănţuind ca c-o mireasă,
Se răni de dânsa foarte
Şi d-aci spre acea casă
Începu amor să poarte.

Vrând să-şi încerce norocul,
Dragostea să-i dobândească,
Cu-ncetul îi crescu focul,
Neputând să izbutească.

Tânăra nevinovată
Lăsă să se amăgească
Ş-îi zâmbi câteodată
Când se-ntâmpla s-o-ntâlnească.

Bărbatu-i, văzând aceasta,
A putut să bănuiască,
Şi de aci pe nevasta
Începu să o păzească.

Dar când ajunge neştine
Nevasta ca să-şi pândească,
Iepurii din crâng mai bine
Să apuce să-i păzească.

Socotind el că ea poate
S-o fi înţeles cu dânsul,
Ofta în zilele toate,
Pedepsindu-se[1] într-însul.

---

[1] Chinuindu-se

Ş-aşa d-o parte bărbatul
Pătimea s-o dovedească,
Şi de ceealaltă altul
Pătimea să-şi izbutească.

Ce-o fi urmat, nu să ştie,
Decât n-au mai trăit bine,
Şi el de filotimie[1]
Muri tăcându-o-n sine.

Ca două ouă când s-aleargă
Şi a se ciocni apucă
Un din ei o să se spargă,
Şi trebuie să se ducă.

Deci văduvind tinerica,
Părinţii ei o luară,
Şi tocma ca păsărica
'N colivie o băgară.

O păzea cu străşnicie,
Nicăirea a nu merge,
Vrând ei iar în căsnicie
Cu cineva să o lege.

Amorezul ei acuma
Neputând să o-ntâlnească,
Lipsindu-i cu dânsa gluma,
Începu să se topească.

[1] Ambiţie.

Căci când nu vor fi mijloace
Durerea se îndoieşte,
În piept mereu rana coace
Şi patima mai mult creşte.

Şi neputând altfel face
O luă cu cununie,
Dar nu ştim de au ei pace
Într-ast-a lor căsnicie.

Decât tânărul să vede
Prea apropiat de groapă,
Şi dacă vom putea crede,
Curând îi va cânta popa.

Aşadar ş-ast tânăr moare
Şi nevasta tot trăieşte,
Nici nicăiri nu o doare,
La altul acum gândeşte.

Iată amorul ce face,
Iată-i binele şi rodul,
Iată de ceea ce-i place
Ce fel se îngraşe omul.

DESPRE NEGOŢ IARĂŞI

Puţin folos de cel:
Prăvălie cu chirie şi marfă în datorie.
Că stăpânul
Cere să-i dai la soroc,
Parcă te pune pe foc

Şi
Dacă n-ai, din umeri dai.
Îl vezi că-ncepe să zică:
Negustor mare de piei de cloşci.
Negustor greu ca fulgul pe apă.
Cu un ulcior de bragă, negustorie întreagă.
An[1] n-am câştigat, iestim[2] am păgubit, la anul trag nădejde.
Trei lulele în două zambile[3].
Cumpără d-o para-două şi le dă la o lescaie[4] nouă.
Nu să alege câştigul din pagubă.
De azi până mâine numai pentr-o pâine, ca să-i zică doar „jupâne".
Mulţi zic:
Decât slugă mare, mai bine stăpân mic.
Dar
Omul e născut ca să umble şi pasărea ca să zboare.
Chiria deşteaptă pe chirigiu şi drumul pe călător.
Însă
Drumul soroc[5] n-are, nici pe jos, nici călare.
Baba călătoare n-are sărbătoare.
Mult umbli, multe-nveţi, mult trăieşti, multe vezi.
Găina care cloceşte niciodată nu e grasă.
Dar şi
Piatra oare se răstogoleşte din loc în loc nu prinde muşchi.
Că
Cine schimbă stăpânii slugă îmbătrâneşte.

---

[1] Anul trecut.
[2] Anul acesta.
[3] Coş de papură.
[4] Monedă de aramă de mică valoare (echivalând cu 1/2 para); lescaia nouă avea strălucirea aurului.
[5] Termen final (când porneşti la drum, nu ştii până unde ajungi).

Lac să fie, broaşte multe.
Stăpân nu poţi ajunge, dar slugă când ei vrea.
Dar însă
Cine păzeşte sofraua (masa) mănâncă ciorbaua[1].
Iar
Negustorul fricos nici nu câştigă, nici nu păgubeşte.
La multe cine gândeşte, nici una nu isprăveşte.
Cine aleargă după doi iepuri nici unul nu prinde.
Omul vrednic se face munte şi punte şi trebuie să iasă la liman.
Din piatră seacă scoate banul.
Iar
Omul nevoiaş să îneacă pe uscat.
Ţiganul, când a ajuns la mal, atunci s-a înecat.
Decât să dai cu mâinile şi să alergi cu picioarele, mai bine să te uiţi cu ochii la marfă.
Că
Fă bine, să-ţi auzi rău.
Mai bine
Peşingea pe iepângea[2].
Decât
Cu toptanul şi banii la anul.
Te tocmeşte duşmăneşte şi plăteşte omeneşte.
Iar nu
Bună învoială, rea tocmeală.
Ci
Pune aici, bagă aici.
Decât pe urmă
Prinde orbul, scoate-i ochii.
Găina, când îi vine, atuncea ouă.

---

[1] Ciorba.
[2] Bani peşin.

Dacă răsipeşti meiul, anevoie îl aduni.
Verşi cu pumnul şi culegi câte unul.
Din bun sănătos te faci bolnav.
Te găseşte boala galbinarii[1] şi frigurile pungii.
Ţ-a trecut baba cu colaci.
Şi
Dacă cade omul, anevoie să îndreptează.
Ş-apoi,
La copaciul căzut toţi alerg să taie crăngi.
O boală dacă vine la om strigă către celelalte: săriţi, că l-am prins.

Cu toate aceste, coraj,
Barba lasă să se ducă, capul să trăiască.
Greu la deal, rău la vale.
Dar
Nu mi-au nins ca să nu-mi degere, nici mi-a plouat ca să nu mă ud.
Cine are mult, de multe ori vine vremea să n-aibă nicidecum.
Unde a mers mia, meargă şi suta.
Orzul îl ară boii ş-îl mănâncă caii.
Lupul mănâncă şi din oile numărate.
Unde e marfă, trebuie să fie şi pagubă.
Marfă gată bani aşteaptă.
Şi
Apa trebuie să vie la matca ei şi omul la ţeapa lui.
La toate urma alege.
Ştie Dumnezeu al cui e sacul cu făina şi podul cu slănina.
De câte ori să bolnăveşte, omul nu moare.

[1] Scris *galbi-narii* şi derivat de Pann, în glumă, de la *galbini n-are*.

Ce am avut şi ce am pierdut.
Gol m-am născut, gol o să mă duc.
Cine nu e dator e destul de bogat.
Însă
Nu e după cum va omul, ci după cum va Domnul.
Necazurile sânt pentru oameni şi oamenii pentru necazuri.
Cu nădejdea omul nu moare.
Daca datornicu zice:
Slava lui Dumnezeu, am să dau, n-am să iau.
Eu
Nu o să mă omor singur, ca Iuda.
Capul să trăiască, belelele curg.
Sărăcia la om e stană de piatră.
Decât bogat şi bolnav, mai bine sărac şi sănătos.
Cu un rac, tot sărac, cu un lucru mic, tot nimic.
Dacă
Ciung nu sânt, olog nu sânt,
Cap, mâini şi picioare am,
Munca e comoară.

POVESTEA VORBII

Unul când a fost să moară, fiii săi toţi într-un ceas
Viind, patu-i înconjoară ş-îl întreabă de rămas,
Zicând: – Tată! eşti slab foarte şi diată căci[1] nu-ţi faci?
O să te apuce moarte şi nimic nu ne spui, taci?
Noi mai întâi de iertare am venit să te rugăm
Şi aşa şi pentru stare îndrăznim să te-ntrebăm.

[1] De ce.

Căci pe lângă aste toate câte ţ-a dat Cel-de-sus,
Să n-aibi şi strâns nu să poate, doparte undeva pus,
Fiindcă aici prin case ştim prea bine că nu sânt
Şi e păcat să se lase să rămâie în pământ.
Noi, tată, nu-ţi cobim moarte, ci pe Dumnezeu rugăm
Sănătos să te mai poarte, să trăieşti ne bucurăm.
Dar a omului viaţă, după cum singur spuneai,
Să ţine-ntr-un fir de aţă şi să rupe gând când n-ai.
Cât mai vârtos când e-n boală i să poate proroci
Că or moare or se scoală, nimeni nu poate ghici;
De ţ-e frică a ne spune nădăjduind să trăieşti,
Ca să scrie încai spune aceea ce tăinuieşti.
Nu poţi zice că n-ai stare, căci ştim că sărac nu eşti,
Poate dovedi orcare de-i vrea să tăgăduieşti.
Vestea e în ţară sfoară că eşti putred de bogat,
Şi că ai găsit comoară o povestesc toţi din sat.
Ei încă număr şi anii când n-aveai para de ac,
Şi acum te joci cu banii turnându-i din sac în sac.
Dar orşicum nu ne pasă, zică lumea ce o vrea,
Fiecare-ntr-a sa casă zice şi bună şi rea.
Noi ştim că un bun părinte copiii nu-şi va urî,
Să-i lase fără de minte săraci a se amărî.

– Copiii mei, – el răspunse – bogat e numai Cel sfânt
Ş-are mii comori ascunse pe faţa astui pământ.
Şi cel ce înăduşeşte tot într-una căutând,
Acel negreşit găseşte, cu sirguinţă săpând.
Mulţi nerozi găuresc[1] pământul comori în el căutând,
Dar neştiind cum, pasc vântul, surdă ş-în deşert umblând.
Comoara nu să găseşte când ici, când colea săpând,
Ci lesne să nemereşte când iei pământul de rând.

[1] Citit în două silabe (*gău-resc*).

Ş-în adânc nu e băgată, pe om mult a-l obosi,
Ci d-o palmă e-ngropată, ca să o poată găsi.
De aceea de vă place ca să vă îmbogăţiţi,
Cum am făcut eu veţi face, ş-ascultaţi să auziţi:
Eu vrând să caut comoară ş-în deşert să nu muncesc
Cumpărai o moşioară, dorinţa să-mi izbândesc,
Şi o apucai d-a lungul să caut comoară-n ea,
Când cu sapa, când cu plugul, o săpai cum trebuia,
Ş-adevărat astă treabă mă osteni-n acel an,
Dar şi nu mi-a fost degeabă, că tot găsii un borcan.
Apoi cumpărai bucate şi locul cât îl săpai,
Îl semănai jumătate ş-încolo viţă băgai.
Făcând ţarina şi via am luat grâu, orz şi vin,
Şi suta au adus mia sau un borcan cu vârf plin.
Şi acum acea comoară, fără nici un scăzământ,
O am tot pe moşioară, îngropată în pământ.
De voi muri, împreună veţi merge s-o căutaţi,
Săpând cu-ngrijire bună, moşia să nu stricaţi;
Ci faceţi, zic, cum e bine, adică de rând săpaţi,
Ca să puteţi ca şi mine rod dintr-însa să luaţi.
Abia pân-aci el zise şi ostenind încetă,
Adormi, ochii-şi închise şi nu se mai deşteptă

Feciorii lui s-apucară (după ce l-au îngropat),
Pretutindenea cătară, loc n-au lăsat nesăpat.
După ce se necăjiră că nici un borcan n-au scos,
Locul cel săpat porniră ş-îl semănară frumos;
Din care cu-mbelşugare în acel an rod luând,
Făcură o sumă mare, cu preţ bun toate vânzând.
Atunci ei cu păreri bune frăţeşte banii-mpărţind,
Le-a venit înţelepciune, şi zise unul zâmbind:
– Vedeţi, fraţilor, comoara de care tata a zis?
Borcanul e moşioara şi banii, cum ne-a descris.

Adică: lucrând pământul, scoatem comoara din el,
De munca i-a fost cuvântul, iar nu cum gândeam altfel.

Munca e comoară mare ce stă-ngropată-n pământ,
Care sfârşit nu mai are din porunca Celui sfânt.
Şi dacă nevoitorul cu nădejde va săpa,
El îşi va dobândi dorul, comoara a dezgropa.
Munca pe om niciodată nu-l lasă a flămânzi,
Când cu firea-mbărbătată noaptea o va face zi.
Aşadar d-aci-nainte să nu şedem lenevoşi,
Ci, cum ne-a dat tata minte, să muncim mai inimoşi.

CUPRINS

Redactor : MIHAI DASCĂLU
Tehnoredactor: VASILE CIUCĂ

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

CLUB Colecția Povestiri Științifico-Fantastice

AVENTURA

SCORPIONUL

CR

EDITURA "ION CREANGĂ"

COLECȚIA SFINX

COLECȚIA SFINX

fondată în 1895 bpt serie nouă